

11–16 mars

Debatter m. m.

Fredagen den 11 mars

	Sid.
Anslag till statens lånefond för den mindre skeppsfarten	5
Skärpt lagstiftning mot rattfylleri m. m.	10
Kostnadsfritt tillhandahållande av läkemedlet cortison m. m.	14
Tågtidernas anpassning efter skolungdomens behov m. m.	15

Onsdagen den 16 mars

Förfarandet vid s. k. dubbelval vid kommunala val	22
Investeringsanslag till kommunikationsverken:	
Investeringsplanen	24
Förvärv av billinjer åt postverket	37
Televerket	39
Statens järnvägar	42
Förvärv av enskilda elektriska distributionsföretag	48
Omorganisation av den statliga heraldiska verksamheten	50
Anslag till naturhistoriska riksmuseet	52
Avdragsrätt för gåvor till allmännyttiga ändamål	54
Lagförslag om bankrörelse m. m.	56
Genomförande av den s. k. likalönsprincipen	60
Anslag under nionde huvudtiteln:	
Jordbruksdepartementet	64
Lantbruksnämndernas planeringskommittéer	66
Statens växtskyddsanstalt	68
Lantbrukshögskolan	69
Lokal försöksverksamhet	72
Föreningen för växtförädling av fruktträd	73
Befrämjande av landsbygdens elektrifiering	81
Statlig kreditgaranti för jordbruksegnahemslån m. m.	85
Säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg	90
Uppflytning av vissa länsskogsvaktartjänster	91

	Sid.
Skogsvårdsstyrelsernas plantförsörjningsverksamhet	94
Vägbyggnader å enskilda skogar m. m.	97
Statsbidrag till Svenska naturskyddsföreningen	101
Kostnaderna för skogsvårdsstyrelsernas 50-årsjubileum	102
Anslag till tjänstebostäder för domänverket	105
Anslag till fiskerilånefonden	107

Samtliga avgjorda ärenden

Fredagen den 11 mars

Statsutskottets utlåtande nr 43, ang. anslag under statens allmänna fastighetsfond m. m.: handelsdepartementet	5
— nr 44, ang. instrumentmakaren K. R. Östlunds pensionsrätt ..	10
— nr 45, ang. befrielse för dödsboet efter fjärdingsmannen N. G. Linné från viss ersättningskyldighet	10
Första lagutskottets utlåtande nr 15, ang. lagstiftning om inteckning i luftfartyg m. m.	10
— nr 17, ang. ändrad lydelse av 4 § lagen om straff för vissa trafikbrott	10
Allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 4, ang. ändrade bestämmelser rörande kostnadsfria läkemedel	14
— nr 5, ang. effektivisering av det statliga utredningsväsendet ..	15
— nr 6, ang. anpassande av järnvägstågens avgångstider till skolornas begynnelse- respektive avslutningstider	15
— nr 7, ang. beredande av arbetsmöjligheter för straffade personer m. fl.	16

Onsdagen den 16 mars

Konstitutionsutskottets utlåtande nr 9, ang. proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunalfullmäktige m. m.	22
— nr 10, ang. viss ändring i den kommunala vallagen	22
— nr 11, ang. röstavlämnningen på svenska beskickningar och konsulat	24
Statsutskottets utlåtande nr 9, ang. anslagen å kapitalbudgeten: kommunikationsdepartementet	24
— nr 23, ang. utgifter å tilläggsstat II: statens kapitalfonder	49
— nr 46, ang. upptagande å riksstaten av underskottet för luftfartsfonden	49
— nr 47, ang. anslag till arkiv, bibliotek och museer m. m.	50
Bevillningsutskottets betänkande nr 16, avdragsrätt för kostnader för anläggande av vattentäkt m. m.	53
— nr 17, ang. avdragsrätt för gåvor till allmännyttiga ändamål ..	54
— nr 19, ang. ändring av vissa postavgifter	56

	Sid.
Bankoutskottets utlåtande nr 5, ang. förslag till lag om bankrörelse m. m.	56
Andra lagutskottets utlåtande nr 15, ang. vårdbidrag från lands- ting för patient, som intagits å radiumhemmet vid karolinska sjukhuset m. m.	60
— nr 16, ang. genomförande av den s. k. likalönsprincipen	60
— nr 17, ang. vissa ändringar i hälsovårdsstadgan	64
— nr 18, ang. vissa ändringar i vägtrafikförordningen	64
Jordbruksutskottets utlåtande nr 1, ang. utgifterna under nionde huvudtiteln	64
— nr 7, ang. anslagen till kapitalinvesteringar: jordbruksärenden	105
— memorial nr 8, ang. gemensam votering i fråga om ökad me- delsanvisning till fiskerilånefonden	110

Fredagen den 11 mars

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Punkten 3

Justerades protokollet för den 4 innevarande månad.

Anslag till statens lånefond för den mindre skeppsfarten

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 125, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag ur kyrkofonden m. m.

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Statens lånefond för den mindre skeppsfarten för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 119, angående vissa anslag för budgetåret 1955/56 till lärarhögskolan i Stockholm.

Vidare hade i två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Spetz* m. fl. (I: 65) och den andra inom andra kammaren av herr *Edberg* m. fl. (II: 89), hemställts, att riksdagen måtte till statens lånefond för den mindre skeppsfarten för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 8 000 000 kronor.

Föredrogs och lades till handlingarna den av bankoutskottet jämlikt § 21 riksdagsstadgan gjorda anmälan, att till utskottet från fullmäktige i riksgäldskon-toret inkommit framställning med förslag angående inrättande av en postanstalt i riksdagshuset m. m.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 65 och II: 89, till Statens lånefond för den mindre skeppsfarten för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kronor.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskottet den av herrar *Alexander* och *Lundström* väckta motionen, nr 413, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående tillfälligt upphävande av viss i vägtrafikförordningen den 28 september 1951 (nr 648) föreskriven besiktningsskyldighet, m. m. samt till förordning om ändring i vägtrafikförordningen.

Herr **OHLON** (fp):

Herr talman! Under detta ärendes behandling har inträffat en olyckshändelse. Frågan har inte av dem saken vederbör blivit bevakad på det sätt som motionärerna och även en del av oss andra har tänkt oss.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 43, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1955/56 under statens allmänna fastighetsfond m. m., i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Kungl. Maj:t äskar 2 miljoner till statens lånefond för den mindre skeppsfarten. Det är bara en tiondel av vad nämnden för statens lånefond för den mindre skeppsfarten begärt, nämnden har nämligen begärt inte mindre än 20 miljoner.

Denna fråga debatterades i kammaren föregående år, och jag behöver inte upprepa vilken vikt man måste tillerkänna även den mindre skeppsfarten. Det är ju inte bara fråga om att svenska intressen skall kunna hålla sig kvar vid

Punkterna 1 och 2

Vad utskottet hemställt bifölls.

Anslag till statens lånefond för den mindre skeppsfarten

befraktningen utefter våra kuster och ej undan för undan konkurreras bort av holländare och tyskar, utan det är också en fråga som gäller vår beredskap och vår sjöfart över huvud taget. Denna mindre skeppsfart har nämligen sedan gammalt varit rekryteringskälla för bemanningen av våra handelsfartyg och även av våra örlogsfartyg.

Nu ligger det i själva verket så till, att lånefondens styrelse redan har — låt vara med vissa villkor — beviljat lån på 8 miljoner kronor. Styrelsen har alltså inte täckning för 6 miljoner som redan har beviljats. Om kamrarna i dag följer Kungl. Maj:t, blir sannolikt resultatet, att det tonnage, till vilket lån har beviljats, kommer att säljas till våra konkurrenter, som sedan kommer att ännu effektivare konkurrera bort våra mindre fraktfarare. Motionen går ut på ett anslag på 8 miljoner, motsvarande det lånebelopp som med vissa villkor redan har beviljats.

I den kungl. propositionen och även i utskottsutlåtandet framskymtar det resonemanget, att en utredning pågår och att så länge utredningen inte är färdig man får nöja sig med det mindre belopp som har begärts. Efter det att propositionen avlämnats och motionen skrivits, har emellertid denna utredning avlämnat sitt betänkande. Utredningen förutsätter belopp av en helt annan storleksordning än vad motionärerna föreslagit. Ett bifall till motionärernas förslag skulle alltså, såvitt jag kan förstå, inte alls föregripa vad utredningen har begärt och vad statsmakterna sannolikt är tvungna att bevilja.

Jag får kanske erinra om att kommerskollegium och riksbanksfullmäktige har tillstyrkt ett anslag av 10 miljoner till denna lånefond, alltså 2 miljoner mer än vad motionärerna har ifrågasatt. Fullmäktige i riksgäldskontoret har däremot ställt sig mera avvisande, ungefär på samma standpunkt som Kungl. Maj:t, och menar att man bör vänta och se. Men om jag inte är felaktigt underrättad, har häromdagen det anmärkningsvärda inträffat, att riksgäldsfullmäktige tillstyrkt de sakkunnigas förslag, som går ut på

25 miljoner i anslag till fonden för innevarande budgetår och 25 miljoner även för nästa budgetår. Riksgäldsfullmäktige har alltså blivit så övertygade av utredningens resonemang, att riksgäldsfullmäktige ändrat mening.

Föregående år har det funnits kvar reserver i den allmänna rederilånefonden, som har kunnat överföras till denna fond för den mindre skeppsfarten. I dag står kvar i rederilånefonden bara 810 000 kronor, och utskottet förutsätter att det beloppet, utöver vad Kungl. Maj:t äskar, skall överföras till fonden för den mindre skeppsfarten.

Även om jag förstår, att det inte finns stora utsikter att i dag vinna kammarens bifall till motionen, kan jag ändå inte, herr talman, underlåta att yrka bifall till den motion, som i första kammaren är avgiven av herr Spetz m. fl. och i andra kammaren av herr Edberg m. fl.

Herr NÄSGÅRD (bf):

Herr talman! Herr Ohlons redogörelse för yttrandena i denna fråga är nog en smula missvisande, ty inte har riksgäldsfullmäktige tillstyrkt ett anslagsbeviljande av 25 miljoner för innevarande budgetår, utan riksgäldsfullmäktige har i princip tillstyrkt utredningens förslag. För innevarande budgetår har riksgäldsfullmäktige yttrat sig under höstens lopp liksom riksbanken och även kommerskollegium. När höstens yttranden avgavs, visste ingen när utredningen skulle komma med sitt förslag. Det är nu, som det konstateras i utskottsutlåtandet, framlagt. Jag tror att yttrandena var infortrade till den 10 mars. Det är riktigt, som herr Ohlon har antytt, att anslagsbeviljandet kommer att få helt andra proportioner enligt utredningen. Man har där räknat med att en fullständig upprustning av den mindre skeppsfarten skulle kräva ett sammanlagt kapitalbelopp av ungefär 300 miljoner kronor, och det skulle då behövas cirka 25 miljoner kronor per år.

Det gäller emellertid inte bara anslag utan också villkor för anslagen, och des-

Anslag till statens lånefond för den mindre skeppsfarten

sa villkor blir delvis ändrade genom det förslag som utredningen har kommit till. Därför har utskottet denna gång inte kunnat gå någon annan väg än att tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i väntan på att utredningens förslag blir bearbetat efter det att yttranden har avgivits och det kan komma ett förslag från Kungl. Maj:t i frågan.

Av utlåtandet framgår att det visst inte råder något bristande intresse för den mindre skeppsfarten inom utskottet. Ett mera positivt utlåtande kan man väl knappast finna i en fråga av detta slag, och det är ju också flera representanter för herr Ohlons västkust som har deltagit i utskottsbehandlingen och bidragit till utformningen av utlåtandet och inte haft någon reservation att anföra. Bland de villkor som kan komma att gälla befinner sig den viktiga frågan hur lånesummorna skall fördelas. Det finns antytt i riksgäldsfullmäktiges yttrande i höstas att det har inkommit en framställning från segelfartygsföreningen. Det står ingenting i utlåtandet om vad denna framställning innehöll, men den gick ut på att lånemedlen i första hand borde reserveras för de små företagarna inom branschen. Det har visat sig att under de senare åren har knappast några verkliga småföretagare lämnat in låneansökningar, därför att de inte har ansett sig kunna begagna sig av fonden. Däremot finns det flera stycken mycket kapitalstarka storrederier, som ligger inne med ansökningar. Enligt utredningen skall de inte uteslutas för framtiden, men det finns antytt att en viss proportionell del av anslagsmedlen bör förbehållas åt småföretagarna inom området.

Det är bland annat denna fråga om villkorens utformning, som har gjort att utskottet inte har kunnat tillstyrka motionen. Frågan är för övrigt av den storleksordningen, att man nog har all anledning att invänta Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet uttalar en förväntan att det skall komma till nästa års riksdag.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ANDERSSON, KARL, (s):

Herr talman! Jag är ledsen att behöva ta till orda i en replik mot herr Ohlon, då vi i sak är ganska eniga när det gäller den mindre skeppsfarten. Herr Ohlon anmärkte emellertid på att utskottet inte beaktat de föreliggande motionerna. Jag konstaterar då bara, att herr Ohlon icke har bevakat motionerna vid utskottets behandling av dem, då han inte ens var närvarande.

Vi som verkligen var närvarande dryftade denna fråga ganska ingående, och vi har försökt att förbättra utskottets yttrande så mycket vi kunnat med hänsyn till föreliggande omständigheter. Det är visserligen sant, att det finns ett förslag från en utredning, som avlämnat sitt betänkande i dagarna. Men det är ju inte vanligt att ett utskott behandlar ett förslag från en utredning, innan utredningen varit föremål för remiss och ställningstagande från Kungl. Maj:ts sida. Följaktligen har statsutskottet inte nu kunnat gå in på den föreliggande utredningen. I utlåtandet framhålles dock att »utskottet förväntar, att förslag i anledning av utredningen förelägges nästa års riksdag». Det är väl ändå den tidigast tänkbara tidpunkten, och således innebär detta uttalande det mesta som kan göras i dagens läge.

Utskottet har vidare, som redan har klart framhållits, överflyttat återstående tillgångar i rederilånefonden, 800 000 kronor, till fonden för den mindre skeppsfarten, som således i år ökats med detta belopp.

Som frågan ligger till, tror jag inte att det är möjligt att i år gå längre än vad utskottet gjort. Därför yrkar jag, herr talman, bifall till utskottets förslag.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Gentemot herr Karl Andersson vill jag säga, att jag alls inte menar att utskottet borde ha fattat ett beslut på grundval av en utredning som befinner sig under remissbehandling. Men jag anser att utskottet borde ha tagit ställning till frågan oberoende av ut-

Anslag till statens lånefond för den mindre skeppsfarten

redningen, på grundval av förevarande läge på det område som det här gäller.

Jag är den förste att erkänna det intresse som statsutskottet i sin skrivning har gett till känna för detta ärende. Men den mindre skeppsfarten kan ju inte existera bara på ett sådant intresse, utan den behöver anslag.

Herr Näsgård gjorde gällande att riksgäldsfullmäktige, som häromdagen tillstyrkte utredningen, därmed icke tagit ställning till frågan om vilket anslag som borde beviljas i år. Men, herr Näsgård, förhåller det sig inte så, att utredningen har föreslagit stora anslagsbelopp redan för innevarande budgetår och likaså för nästkommande budgetår, varom debatten nu närmast rör sig. I och med riksgäldsfullmäktiges häromdagen gjorda tillstyrkande av utredningens förslag har riksgäldsfullmäktige mer än tillstyrkt vad som äskas i motionen.

Det är tacknämligt att det nu utlovas att detta spörsmål skall bli föremål för prövning nästkommande riksdag. Men förhåller det sig inte med detta ärende som med så många andra liknande, nämligen att under en lång period görs ingenting, men så smäller man till på en gång med stora belopp, och under tiden har betydande värden gått till spillo. Jag föreställer mig att vi borde söka komma ifrån denna diskontinuitet i statsverksamheten, och i stället söka ernå ett tillstånd med mjukare övergångar från det ena läget till det andra.

Herr SVÄRD (h):

Herr talman! Vad gäller ståndpunktstagandet till den motion, som folkpartiets företrädare nu kämpar för här i kammaren, kan jag nöja mig med att helt instämma i vad utskottets talesman har sagt.

Det förefaller mig emellertid finnas skäl att fästa uppmärksamheten vid det ganska anmärkningsvärda förhållandet att styrelsen för denna lånefond i den utsträckning som det här är fråga om har överskridit ramen för sina lånebeviljande befogenheter. Det betvivlas inte att det finns skäl, kanske till och med goda

skäl, för dessa olika låneansökningar. Men fixeras det en ram för en lånefond av detta slag, är det angeläget att den ramen inte bara blir en död bokstav, inte bara något som är av intresse i detta hus, utan att ramen också blir av en viss betydelse när frågan kommer ut i det levande livet.

Sedan finns det i sammanhanget en synpunkt, som jag inte kan underlåta att fästa uppmärksamheten på och som komplicerar hela denna fråga på ett från början icke förutsett sätt. I den mån nya fartyg betalas med lån ur denna fond, är de investeringsavgiftsbefriade. I den mån sådana fartyg kan komma fram i år eller under de år, då bestämmelserna om investeringsavgift finns kvar, betyder ett lån ur denna statliga lånefond icke endast en kreditlättnad, icke endast vissa ränteförmåner, utan innebär även en skattebefrielse, som kan betyda ganska mycket och som på ett ingalunda obetydligt sätt kan komma att påverka grunden för konkurrensförhållandena mellan i detta fall olika småredare.

Jag har, som sagt, herr talman, endast att instämma i det yrkande om bifall till utskottets förslag, som har framställts tidigare här.

Herr statsrådet ERICSSON:

Herr talman! Det har varit av betydande intresse att lyssna till de båda anföranden, som herr Ohlon och herr Svärd nu hållit. Jag är angelägen att kammaren inte skall få den uppfattningen — det var kanske antydningar till att man ville förmå kammaren därtill — att vad som säges i detta hus icke vinner efterföljd i verkligheten. Det är nu på det sättet, att den fond, som nu är föremål för behandling, är ingalunda så konstruerad, att regeringen skulle stå i direkt ansvar för dess utfästelser. Det har inkommit ansökningar till fonden, och dess styrelse har preliminärt beviljat lån utöver den ram, som angivits av regeringen och av riksdagen. Det är anledningen till att fonden nu behöver mera pengar. Regeringen har

Anslag till statens lånefond för den mindre skeppsfarten

alltså icke brutit något löfte. Det ligger bara så till att det kommit en mängd ansökningar, som fondens styrelse har bifallit, men på grund av att fondens kapital är för knappt, har inte pengarna kunnat utbetalas.

Nu tror jag att man i detta sammanhang bör erinra sig vad som skett i stort, när det gäller svensk tonnageanskaffning under efterkrigsåren. Det har säkerligen icke undgått kammarens ledamöter att vår handelsflotta har ökat i en mycket betydande omfattning. Så långt jag vet finns det sålunda inte någon täckning för det ytrande, som herr Ohlon fällde, att betydande värden skulle ha gått till spillo. Jag väntar på bevis för den anklagelsen. Enligt min mening har inga betydande värden gått till spillo, utan i den mån det byggts för litet beror det helt enkelt på att det förelegat vissa svårigheter att ordna krediterna för en del fartygskontrakt. Så långt jag vet har man emellertid inte behövt släppa några kontrakt eller avbryta några byggen, därför att kreditfrågan inte kunnat ordnas. Det är säkerligen kammaren bekant att regeringen har varit intresserad av att det större tonnaget skulle kunna ordna sin finansiering på ett annat sätt än genom denna statliga lånefond. Det har tillkommit ett institut, genom insatser från affärsbankernas sida, för att finansiera det större tonnaget. Det är klart, att det institutet, Aktiebolaget Fartygskrediter, icke har fått alla de pengar som det önskat, utan bolaget har på samma sätt som alla andra låntagare fått ställa sig i kö, när det gäller obligationsmarknaden. Men det har ändå kommit ut betydande belopp genom dess förmedling.

Att denna statliga fond, som varit bestående länge, nu blivit överhopad med ansökningar, beror inte bara på att man har intresse av att slippa investeringsavgiften på den del av det insatta kapitalet, som lånet uppgår till, utan sammanhänger också med den allmänna åstramningen på kreditmarknaden och framför allt med det enormt stora behovet av nytt tonnage. Det är de omständigheterna som gjort att det inkommit

ansökningar till fonden från håll, som tidigare normalt icke varit lånesökande där. Det är därför jag i propositionen tillåtit mig skriva, att man i första hand skall söka tillmötesgå ansökningar från sådana lånesökande, som inte kan finansiera sina byggen på annat sätt eller i vart fall har de största svårigheterna att finna finansieringsmöjligheter på annat håll.

Nu ligger det ingen ansökan hos fonden som avser det allra minsta tonnaget, utan det är det större tonnaget som nu söker, dock inte det allra största, ty vi har gjort en begränsning, men det större tonnaget inom den grupp som fonden är avsedd för. Det är klart att ingenting skulle vara mig kärare än att vilja tillstyrka högre anslag. Men det går tyvärr inte i nuvarande läge. Man kan i och för sig beklaga, att vi skall behöva dras med kreditrestriktioner av olika slag, men jag tycker inte att vi skall behöva tolerera sådana överord, som fälldes här nyss. Verkligheten jävar på det mest markanta sätt sådana påståenden, och det är min förhoppning att man skall kunna fortsätta den förnyelse och utökning av svenskt handels tonnage, som under efterkrigsåren har varit så framträdande, till båtnad givetvis för hela nationen.

Herr SVÄRD (h) kort genmäle:

Herr talman! Handelsministern har fullkomligt missförstått mig, om han trodde att mina reflexioner om bristande respekt för låneramen siktade mot honom eller regeringen. Dessa reflexioner hade ett helt annat mål. De siktade mot en institution som har mycket närmare ansvar för detta än regeringen och handelsdepartementet.

Låt mig sedan bara understryka vad handelsministern här sade, att om man beslutar sig för en restriktiv kreditpolitik, då är det angeläget att man inte skapar för många och breda sprickor, så att syftet motverkas.

Herr OHLON (fp) kort genmäle:

Herr talman! Jag har ingen anledning att försvara skeppshypotekskassans led-

Om skärpt lagstiftning mot rattfylleri m. m.

ning, som har beviljat lån utöver de tillgångar som finns. Men jag vill erinra därom, att i den mån lånen överstiger tillgängliga anslagsmedel så blir resultatet att de båtar, som bygges för dessa lån, vandrar ut till våra konkurrenter.

Handelsministern och jag talar om två olika slags skeppsfart. Statsrådet Ericson använde till och med uttrycket överord, när han talade om den svenska sjöfartens expansion efter sista världskriget, men det är ju inte alls vår högsjöflotta det i dag gäller, utan den mindre skeppsfarten utefter våra kuster. Att den skeppsfarten befinner sig i ett nödläge vet nog handelsministern lika bra som alla vi andra.

Herr SPETZ (fp):

Herr talman! Jag begärde ordet när herr Svärd riktade någonting som liknade en anmärkning mot styrelsen för lånefonden för dessa lån till den mindre skeppsfarten. Jag har ju alls ingen anledning att försvara denna styrelse, men såvitt jag uppfattade handelsministern rätt, förklarade han för sin del att någon anmärkning inte gärna kunde riktas mot den. Lånen har beviljats under förutsättning att statsbidrag lämnas, och vederbörande har alltså fått finna sig i den begränsning beträffande fondens storlek, som statsmakterna anser nödig.

Jag skulle också vilja rätta till ett yttrande av herr Svärd på tal om investeringsavgiften. Den kommer inte att träffa de fartyg, för vilka lån har beviljats på de villkor jag nämnde, eftersom dessa fartyg redan är beställda och i vissa fall levererade till vederbörande. Situationen är alltså precis densamma som den vi härom dagen diskuterade i kammaren: det blir inte alls fråga om någon inskränkning i kreditgivningen eller utvidgning av investeringsverksamheten. Dessa fartyg måste på ena eller andra sättet betalas. Investeringarna är redan gjorda.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu föredrag-

na punkten hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 4—8

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 9

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 44, i anledning av väckt motion om rätt för instrumentmakaren Knut Ragnar Östlund att för erhållande av pension tillgodoräkna viss tjänstgöring; och

nr 45, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för dödsboet efter fjärdingsmannen N. G. Linné från viss ersättningskyldighet till kronan.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av första lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition dels angående godkännande av konvention rörande internationellt erkännande av rätt till luftfartyg, dels ock med förslag till lag om inskrivning av rätt till luftfartyg, m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om skärpt lagstiftning mot rattfylleri m. m.

Föredrogos ånyo första lagutskottets utlåtande nr 17, i anledning av väckta motioner med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § lagen den 28 september 1951 (nr 649) om straff för vissa trafikbrott.

Första lagutskottet hade till behandling förehäft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 158 i första kammaren av herr Bengtson m. fl. och nr 442 i andra kammaren av

Om skärpt lagstiftning mot rattfylleri m. m.

herr *Gustafsson* i Borås m. fl. I motionerna, vilka voro likalydande, hade hemställts, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att 4 § lagen den 28 september 1951 (nr 649) om straff för vissa trafikbrott måtte ändras på sätt i motionerna närmare angivits.

Den av motionärerna föreslagna ändringen innebar bland annat, att den i lagen angivna högre blodalkoholgränsen skulle sänkas från 1,5 till 1,0 promille och den lägre blodalkoholgränsen från 0,8 till 0,2 promille.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att förevarande motioner, I: 158 och II: 442, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av herrar *Englund* och *Gustafsson* i Borås, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **BENGTSON** (bf):

Herr talman! Trafikolyckorna har i vårt land antagit skrämmande proportioner, och man har på olika sätt försökt nedbringa denna olycksfallsfrekvens. Det har skett genom förbättring av vägarna, genom skärpt kontroll över fordonen och genom propaganda för akt-samhet i trafiken. Alla dessa åtgärder är synnerligen lovvärda, och vi får väl hoppas att de leder till resultat. Men vilka åtgärder som än vidtas, måste man tyvärr konstatera att ett visst antal olycksfall ändå kommer att inträffa med i en del fall förfärande verkningar i form av döda och lemlästade människor.

När vi nu inte kan undgå ett visst antal trafikolyckor, borde man kunna begära att människor inte med berätt mot tar risken av att invecklas i sådana olyckor. Detta sker obestriddligen när någon förtär alkohol i samband med förande av motorfordon.

Med hänsyn till den skrivning, som utskottet här gjort, har jag inte så mycket att säga just nu, men frågan är dock så betydelsefull, att jag anser det lämpligt att göra några reflexioner med anledning av motionen och utskottets utlåtande.

Det torde vara ytterligt få människor

som, även med hänsyn till en föreliggande situation, erkänner att de druckit för mycket sprit. Det gäller också vid användning av alkohol i samband med förande av motorfordon. Det är ganska vanligt att vederbörande påstår, att han kör bättre när han druckit något sprit. Det är emellertid ett faktum att alla undersökningar visar, att även förtäring av en ytterligt ringa alkoholmängd medför försämrad körskicklighet. På grund av alkoholens förrådiska verkningar att ge vederbörande en känsla av större körskicklighet mötes polis-männen ofta av protester när de anhåller en rattfyllerist. När det Widmarkska blodprovet infördes i vårt land, var det en förbättring, då man därigenom fick vetenskapliga fakta för bedömning av berusningsgraden. Det är emellertid vissa olägenheter med detta prov. Det finns människor som vägrar att låta taga blodprov. Det förekommer spekulationer om hur mycket man egentligen kan dricka innan det är fara för att det blir 0,8 promille i blodet. Det har också förts diskussioner om blodprovets tillförlitlighet.

Vad beträffar tillförlitligheten av blodprovet är det kanske anledning att observera vad 1949 års trafiknykterhetsutredning säger därom. Den uttalar, att vetenskapliga undersökningar givit vid handen att blodalkoholhalten är en lämplig och säker mätare av påverkan. Undersökningarna har vidare visat, att alkohol icke förekommer i blodet vare sig hos friska personer eller sockersjuka, för såvitt de icke förtärt alkohol. Det heter vidare, att själva metoden att fastställa blodalkoholhalten enligt undersökningarna också fyller alla rimliga rätts-säkerhetskrav.

Denna diskussion om blodprovet kan vara anledning till att man anser det lämpligt att gå den väg, som i motionen föreslagits, d. v. s. att man konsekvent säger att alkoholförtäring inte får förekomma i samband med förande av motorfordon. I Norge har man en sådan bestämmelse beträffande yrkesförarna. Det vore lämpligt att vi finge en motsvarande bestämmelse här i landet.

Om skärpt lagstiftning mot rattfylleri m. m.

Det finns emellertid ett ännu viktigare skäl för att gå den väg, som motionärerna föreslår. De senaste vetenskapliga undersökningarna på detta område har visat, att även en ytterligt ringa förtäring av alkohol medför nedsatt körskicklighet, som i en kritisk situation kan leda till olyckshändelser. Även denna fråga beröres i den förut åberopade utredningen, som uttalar, att undersökningar, företagna enligt olika metoder och avseende både laboratorieexperiment, körbaneprov och undersökningar i den verkliga trafiken, enligt utredningen visat, att en nedsättning av körfunktionerna med därav följande riskökning i allmänhet föreligger vid blodalkoholhalten 0,3—0,4 promille, vid flygprov omkring 0,2 promille.

Även med hänsyn till det sist anförda anser jag att det skulle vara mera konsekvent att föreskriva — utan någon diskussion om hur stor alkoholhalt som får finnas i blodet — att alkoholförtäring inte tillåtes i samband med förande av motorfordon.

Utskottet har nu i sitt utlåtande hänvisat till att man kan förvänta en proposition nästa år i denna fråga. Jag får beklaga detta förhållande, ty det betyder att då går ännu ett år ifrån oss utan att vi har fått några nya lagbestämmelser. Och det är ett år, under vilket vi släpper spriten fri, såsom är avsett att ske den 1 oktober. Redan 1951 skrev andra lagutskottet i sitt utlåtande, att utskottet ansåg, att dessa bestämmelser endast utgjorde ett provisorium. Den 29 maj 1953 framlade därefter 1949 års trafiknykterhetsutredning sitt betänkande. Sedan dess har nästan två år förflutit utan att vi ännu kommit fram till några åtgärder.

Jag beklagar, att vi inte hunnit längre, men med hänsyn till de små möjligheterna att vinna bifall till motionen nöjer jag mig med dessa reflexioner och avstår från att framställa något yrkande.

Herr andre vice talmannen LODENIUS (bf):

Herr talman! Eftersom herr Bengtson inte framställde något yrkande, behöver

jag kanske inte säga så mycket i saken, men jag skall ändå nämna, hur utskottet sett på frågan.

Vi har inom utskottet över huvud taget inte gått in i någon saklig bedömning av motionens förslag. Såsom framgår av utlåtandet har det varit gemensamma nordiska trafiknykterhetsförhandlingar, och de delegerade har i februari i år framlagt ett förslag till statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet. Förslaget är under övervägande i departementet, och man hoppas att en proposition skall framläggas vid nästa års riksdag. Även om man såsom herr Bengtson kan ur nykterhetsynpunkt beklaga, att det drar ut på tiden, har vi under sådana förhållanden inom utskottet inte ansett oss kunna gå längre, utan förmenat att vi bör avvakta dessa överväganden i departementet.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ENGLUND (fp):

Herr talman! Det är en mycket djärv ståndpunkt, som motionärerna har intagit. De har ju föreslagit, att riksdagen utan att avvakta en proposition från Kungl. Maj:t skulle besluta genomförande av en skärpt trafiknykterhetslagstiftning. Det är dock inte utan förebilder i svensk lagstiftning. 1917 års stora nykterhetslagstiftning tillkom nämligen efter en enskild motion. Men det är, såsom utskottet har påpekat, obestriddligen ett etikettsbrott att på det sättet föreslå en lag med förbigående av Kungl. Maj:t. Men jag tycker nog att man kan försvara motionärerna för detta etikettsbrott. Kungl. Maj:t har nämligen visat mycket stor tveksamhet och låtit obefogade invändningar fördröja handläggningen av detta ärende, trots att andra lagutskottet så tidigt som 1951 framhöll, att det var mycket angeläget, att man kom ifrån det nuvarande provisoriet och fick en strängare lagstiftning.

Varför är det angeläget att man får det? Herr Bengtson har redan anfört skälen. Den senast tillgängliga siffran för rattfylleri under ett år är 7 000 fall.

Om skärpt lagstiftning mot rattfylleri m. m.

Vad betyder detta antal i fråga om olyckor? Jag beklagar att jag trots ansträngningar i trafiknykterhetsutredningen icke lyckades få till stånd en med tillfredsställande vetenskapliga metoder genomförd undersökning på den punkten, men det finns utländska undersökningar som har partiell motsvarighet i svenska siffror. De ger stöd för en gissning, att av de cirka 1 000 dödsfall i trafiken, som vi har här i landet per år, sannolikt 300 eller 400 eller 500 har samband med alkoholförtäring hos den i olycksfallet implicerade föraren. Det är ju en enorm siffra. Antalet olycksfall som möjligen kan förklaras av ovana vid vänstertrafik har, enligt vad högertrafikutredningen ansett sig kunna antaga, utgjort 4 på ett år. Dödsfallen i samband med alkoholförtäring hos föraren är således ungefär 100 gånger så många som de nyssnämnda. Man kan då, herr talman, rikta den anmärkningen inte bara mot Kungl. Maj:t utan också mot den allmänna opinionen i landet, när den fäster så avgörande vikt vid övergången från vänster- till högertrafik men samtidigt i trafikdiskussionerna låter det vara som det är i fråga om onykterheten i trafiken. Det betyder för mitt sätt att se, att man alldeles har förlorat sinnet för vad som är stort och vad som är litet i hela detta trafiksäkerhetsproblem.

Herr **BJÖRNBERG** (h):

Herr talman! Vid utskottets behandling av denna fråga var man nog ganska ense om att en skärpning av lagstiftningen mot rattfylleri bör beslutas eller i varje fall allvarligt övervägas. Det är som vi alla vet riktigt vad herrar Englund och Bengtson framhållit om att det är illa ställt med trafiksäkerheten på våra vägar på grund av ansvarslösa och onyktra motoristers framfart. Det vållar många blodsoffer och därmed förenat elände och uppror med rätta människorna. Statistiken på detta område är förvisso mycket skrämmande.

Vi är alltså på den punkten nog alla ense, men däremot är det ett mycket besvärligt kapitel hur lagstiftningen bäst

skall utformas. Det är ett problem, som inte bör lösas i upprördhetens tecken utan med lugn eftertanke och besinnande av lagstiftningens verkan.

En lagstiftning bör ju ändå ha resonans hos folkflertalets rättskänsla. Huruvida en sådan lagstiftning, som här omtalas av herr Bengtson, skulle ha en sådan resonans, vill jag inte uttala mig om, men om så icke skulle vara fallet, är det fara värt, anser jag, att respekten för lagen avtrubbas och att folk resonerar som så, att lagen är till för att överträdas. De, som drabbas av lagen, får sålunda något slags martyrgloria över sig, med andra ord: man betraktar det inte som en skam att falla offer för lagen. Jag menar att detta är en ganska farlig utveckling. Jag tror, herr talman, att en föregående utredning i denna fråga resonerade klokt, när den framhöll, att lagstiftningen på detta område bör föras fram efter hand och med en viss försiktighet till strängare regler. På så sätt utnyttjar man bäst lagstiftningens uppfostrande syfte.

När därtill kommer — som herr andre vice talmannen redan nämnt — att en nordisk delegation har sysslat med denna fråga och framlagt förslag i ärendet och att regeringen överväger dessa förslag och ämnar till nästa år framlägga proposition, bör man ju inte föregripa detta regeringsarbete utan man bör givetvis följa utskottets förslag.

I likhet med herr andre vice talmannen instämmer jag i utskottets avslagsyrkande.

Herr **ELOFSSON, GUSTAF**, (bf):

Herr talman! Om utskottet hade följt motionärernas förevarande förslag, skulle vi väl i huvudsak fått det resultatet, att en bilförare, som dricker en pilsner, skulle falla offer för den föreslagna lagstiftningen. Vi är väl alla överens om att man bör vidta åtgärder för att hindra människor att i berusat tillstånd framföra bil, men jag är rädd för att man inte får gå en sådan väg, att man gör varenda människa till lagbrytare. Jag anser att det är rätt klokt att avvakta Kungl. Maj:ts förslag, och jag anser ock-

Om kostnadsfritt tillhandahållande av läkemedlet cortison m. m.

så att det är klokt att avvakta och se vad man i andra länder vidtar för åtgärder på detta område.

Det i motionen framlagda förslaget innebär ju, som jag sade, att en person inte kan, om han så önskar, dricka en pilsner innan han kör bil. Detta är väl ändå att gå litet för långt, ty jag tror att vem som helst, som skall köra bil, inte får sin körförmåga nedsatt i ett sådant fall. Däremot instämmer jag gärna i uttalandet, att alkoholförtäring i övrigt bör vara bannlyst när man skall sätta sig vid ratten.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr BENGTON (bf):

Herr talman! Jag har samma uppfattning som herr Björnberg, nämligen att man inte bör stifta en lag i upprördhetens tecken. Men jag kan inte förstå, att så skulle komma att ske. När vi 1949 tillsatte en utredning i ämnet, var vi eniga om att någonting måste göras; 1951 sade andra lagutskottet att bestämmelserna var ett provisorium och 1953 framlades utredningens förslag. Det kan inte påstås, att vi skyndat så förfärligt hastigt i detta fall, då frågan varit föremål för så mycken behandling och väl borde vara klar för beslut.

Vidare är jag överens med herr Björnberg om att lagen bör ha resonans i folkmedvetandet. Jag kan säga att det inte bara är på nykteristernas vägnar jag talar, utan det förhåller sig på det sättet att personer, som själva använder sprit, inte vill att en bilförare skall ha druckit sprit, när de skall åka med honom. Detta är inte bara nykteristernas sak, utan alla människor har intresse därav.

Sedan nämnde herr Björnberg någonting om faran i att folkets förtroende för lagstiftningen skulle avtrubbas, om den inte vinner gehör. Det är alldeles riktigt. Jag vill bara därtill säga, att jag vill försöka få bort detta promilleräkande och kvantitetsräknande, som herr Elofsson nyss gjorde sig skyldig till, då han talade om att det inte skulle göra

någonting, om man skulle dricka en sådan där liten kvantitet. Jag tycker att det är mera konsekvent att säga ifrån, att man inte alls får dricka sprit när man skall köra bil. På det sättet blir det ingen diskussion om saken.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det nu ifrågakvarande utlåtandet hemställt.

Om kostnadsfritt tillhandahållande av läkemedlet cortison m. m.

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 4, i anledning av väckt motion om viss ändring i bestämmelserna rörande kostnadsfria läkemedel.

I en inom första kammaren väckt, till allmänna beredningsutskottet hänvisad motion, I: 207, av herr *Huss* och fru *Sjöström-Bengtsson*, hade hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att i förteckningen över kostnadsfria läkemedel måtte upptagas även sjukdomen kronisk ledgångsreumatism (rheumatoid arthrit) samt att de vid denna sjukdom kostnadsfritt utlämnade läkemedlen måtte utgöras av cortison, cortone, acton och acton prolongatum.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet av angivna orsaker hemställt, att motion I: 207 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr HUSS (fp):

Herr talman! När riksdagen genomförde läkemedelsreformen, delade man upp läkemedlen i två olika grupper, en som rabatteras på ett visst sätt med 50 procent utöver ett karensbelopp av tre kronor, och en grupp som ställdes kostnadsfritt till allmänhetens förfogande.

När det gällde att fastställa gruppen kostnadsfria läkemedel, ställdes tre krav, som dessa läkemedel skulle uppfylla för att de skulle tas upp i förteckningen. För det första skulle det gälla läkemedel vid kroniska sjukdomar, för det andra läkemedel vid allvarligare

Om tågtidernas anpassning efter skolungdomens behov m. m.

sjukdomar och för det tredje skulle det vara fråga om kostnadskrävande läkemedel.

Vi motionärer har föreslagit att läkemedlen cortison och vissa närbesläktade preparat skall hänföras till den kostnadsfria gruppen. Anledningen därtill är att dessa preparat uppfyller alla de tre krav, som jag nyss nämnde, De användes först och främst vid den kroniska ledgångsreumatismen, som är en allvarlig sjukdom och en kronisk sjukdom, och de är vidare kostnadskrävande. En vanlig medicinering med cortison kostade före rabatternas införande ca 4 kronor om dagen; nu kostar den något mer än 2 kronor per dag. Men man har inte velat vara med om att ta upp läkemedlet i gruppen kostnadsfria läkemedel. Av vilket skäl, frågar man sig. Jo, medicinalstyrelsen säger, att dessa läkemedel inte bör användas av varje läkare på grund av svårigheterna vid behandlingen. Medicinalstyrelsen menar, att behandlingen företrädesvis bör utföras på sjukhus. Den logiska slutledningen av detta är, såvitt jag förstår, att medicinalstyrelsen endast skulle tillåta att läkemedlen används på sjukhusen. Eljest blir ju konsekvensen den som den har blivit, att läkemedlen får användas. De används också i stor utsträckning, men på grund av sin kostnadskrävande beskaffenhet är de ofta tillgängliga endast för personer i goda ekonomiska omständigheter.

Det är troligen i känslan av att motionärerna åtminstone delvis haft rätt i sin uppfattning som utskottet säger sig finna det önskvärt, att de reumatiskt sjuka beredes lättnader när det gäller kostnaderna för medikamenter. Man säger emellertid inte hur denna lättnad skall åstadkommas. Tidigare i dag talades det om lättnader för den mindre sjöfarten, och det framhölls att denna inte var betjänt av fromma önskemål. Detta kan i ännu högre grad sägas om kroniskt sjuka patienter. Det står inte alls klart hur utskottet tänkt sig att dessa lättnader i fråga om kostnader skall beredas de sjuka.

Herr talman! Jag har inte något yr-

kande, men jag vill med det anförda framhålla, att jag tror att motionärerna kämpar för en rättvis sak och att det kanske kan finnas anledning återkomma.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 5, i anledning av väckta motioner om vissa åtgärder för effektivisering av det statliga utredningsväsendet, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om tågtidernas anpassning efter skolungdomens behov m. m.

Föredrogs ånyo allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 6, i anledning av väckta motioner om anpassande av järnvägstågens avgångstider till skolornas begynnelse- respektive avslutningstider.

I de inom riksdagen väckta, till allmänna beredningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 209 av herr *Arrhén* m. fl. och II: 461 av herr *Nilsson* i Göingegården m. fl. hade hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att statens järnvägar under utövandets av sin verksamhet mera generellt än vad fallet syntes vara iakttog alla möjligheter att anpassa sina avgångstider med hänsyn till skolornas schematekniskt bundna begynnelse- respektive avslutningstider, detta desto hellre som skolorna för sin del hade mycket begränsade möjligheter att anpassa sina tider efter tidtabeller vid järnväg eller busslinje.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att de likalydande motionerna I: 209 och II: 461 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anförts av herr *Arrhén*, som dock ej antytt sin mening.

Om tågtidernas anpassning efter skolungdomens behov m. m.

Herr **ARRHEN** (h):

Herr talman! Det föreligger inte stora olikheter mellan min uppfattning och de slutsatser, till vilka utskottet kommit vid sin behandling av den motion som jag har väckt i denna fråga, men det är ett par synpunkter som jag skulle vara angelägen att få betona i anledning av utskottets skrivning.

Motionens bakgrund är ju den att det i trots av förhandlingar mellan parterna olyckligtvis har inträffat att vissa bygger blivit berövade sina skolskjutsar. Detta har tvingat föräldrar i förhållandevis små ekonomiska omständigheter att inackordera sina barn på skolorten, vilket såsom var och en förstår medför stora kostnader. Jag har emellertid, såsom de som har läst motionen kan bekräfta, skrivit motionen i fullt medvetande om de svårigheter som föreligger på detta område och likaledes med hänsyn till de synpunkter som SJ måste anlägga på sin drift.

I det yttrande som utskottet infordrat från SJ finns en punkt, som jag finner vara särskilt värd beaktande, nämligen femte punkten i promemorian, vilken lyder: »SJ bör, om påtagligt förlustbringande skoltåg eller skolbuss skall insättas, få ersättning av vederbörande skolmyndighet eller annat organ.» Det förefaller mig som om just den formuleringen i SJ:s promemoria skulle göra det möjligt att åvägbringa en lösning av ifrågavarande besvärligheter på så sätt, att när det visat sig icke vara överensstämmande med god ekonomi för SJ att betjäna allmänheten med skolbuss eller järnvägsförbindelse, som står i samband med skolornas verksamhet, skall SJ offerera sitt pris på den nyttighet som SJ har möjlighet att tillhandahålla allmänheten. Ty det har av den aktuella erfarenheten på detta område visat sig att SJ har möjlighet att lägga fram en prisuppgift på vad det skulle kosta SJ att under tillgodoseende av de ekonomiska synpunkterna tillhandahålla exempelvis en skolbuss. Och för föräldrarna blir det givetvis mera fördelaktigt att betala det av SJ åsatta priset för den förbindelsen än att inackordera sina barn.

Jag skulle finna mig fullt bönhörd, om SJ, när sådana här situationer inträffar i framtiden, ville till allmänheten offerera sin tjänst med åsatt pris såsom vilken affärsdrivande institution som helst. Då vet alla parter vad de har att rätta sig efter, och resultatet skulle alldeles säkert bli att SJ:s bud antoges, eftersom det för den andra berörda parten blir den billigaste lösningen.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckta motioner om beredande av arbetsmöjligheter för tidigare straffade personer m. fl., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 110, angående vissa avlöningsm. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1955/56 m. m.;

nr 111, angående högertrafikfrågan;

nr 113, angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag;

nr 114, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, m. m.;

nr 116, angående anslag till statens försöksgårdar för budgetåret 1955/56 m. m.;

nr 117, angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Svenska textilforskningsinstitutet, m. m.;

nr 118, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, m. m.;

nr 120, angående vissa frågor rörande försöksverksamheten med nioårig enhetskola, m. m.;

nr 121, med förslag till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar, m. m.;

nr 123, angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus för budgetåret 1955/56 m. m.;

nr 129, angående barnmorskeväsendets organisation och den förebyggande mödravården m. m.;

nr 130, med förslag till förordning om distriktsbarnmorskor;

nr 131, angående anslag för budgetåret 1955/56 till Svenska sjukhuset i Korea;

nr 132, angående anslag till avlöningar till häradskrivarna m. fl. för budgetåret 1955/56;

nr 134, angående nedläggande av garnisonssjukhuset i Skövde m. m.

Anmäldes och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunalfullmäktige m. m.;

nr 10, i anledning av motioner om viss ändring i den kommunala vallagen; och

nr 11, i anledning av motioner angående viss ändring av bestämmelserna om röstavlämnning på svenska beskickningar och konsulat;

statsutskottets utlåtanden:

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1955/56, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser utgifter för statens kapitalfonder;

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om upptagande å riksstaten för budgetåret 1955/56 av underskottet för luftfartsfonden; och

nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1955/56 till arkiv, bibliotek och museer, kyrkliga ändamål samt akademier m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr 16, i anledning av väckta motioner om rätt att vid inkomsttaxering göra avdrag för kostnader för anläggande av vattentäkt, m. m.;

nr 17, i anledning av väckta motioner om rätt till skatteavdrag för belopp, som skänkts till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål; och

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av vissa postavgifter;

bankoutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bankrörelse m. m.;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ förordningen den 30 juni 1937 (nr 655) angående bidrag från landsting och städer, som ej deltaga i landsting, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall å karolinska sjukhuset och serafimerlasaret;

nr 16, i anledning av väckta motioner om genomförande av den s. k. likalönsprincipen;

nr 17, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i hälsovårdsstadgan; och

nr 18, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i vägtrafikförordningen; samt

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 1, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner, m. m.;

nr 7, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar, såvitt avser jordbruksärenden, jämte i ämnet väckta motioner; och

nr 8, med anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om ökad medelsanvisning för budgetåret 1954/55 till fiskerilänefonden.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 414, av herr *Bergh* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till epileptikervården; och

nr 415, av herr *Huss*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående an-

slag till statens rättsläkarstationer för budgetåret 1955/56 m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 15.11.

In fidem

G. H. Berggren

Tisdagen den 15 mars

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollen för den 8 och den 9 innevarande månad.

Anmäldes och godkändes statsutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1955/56 under tredje huvudtiteln, avseende anslagen inom utrikesdepartementets verksamhetsområde;

nr 128, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1955/56 under statens allmänna fastighetsfond m. m., i vad propositionen avser handelsdepartementets verksamhetsområde; och

nr 129, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående befrielse för dödsboet efter fjärdingsmannen N. G. Linné från viss ersättningskyldighet till kronan.

Anmäldes och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 130, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition dels angående godkännande av konvention rörande internationellt erkännande av rätt till luft-

fartyg, dels ock med förslag till lag om inskrivning av rätt till luftfartyg, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 110, angående vissa avlöningsm. fl. anslag under riksstatsens fjärde huvudtitel för budgetåret 1955/56 m. m.;

nr 111, angående högertrafikfrågan; och

nr 113, angående fortsatt disposition av visst äldre reservationsanslag.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 114, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 116, angående anslag till statens försöksgårdar för budgetåret 1955/56 m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 117, angående godkännande av avtal om fortsatt drift av Svenska textilforskningsinstitutet, m. m.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 118, med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari

1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick grunder rörande ersättning för sjukhjälp utom riket, till statsutskottet och i övrigt till behandling av lagutskott.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 120, angående vissa frågor rörande försöksverksamheten med nioårig enhetsskola, m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 121, med förslag till lag om allmänna vatten- och avloppsanläggningar, m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 123, angående anslag till vissa byggnadsarbeten vid statens sinnessjukhus för budgetåret 1955/56 m. m.; och

nr 129, angående barnmorskväsandets organisation och den förebyggande mödravården m. m.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 130, med förslag till förordning om distriktsbarnmorskor.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 131, angående anslag för budgetåret 1955/56 till Svenska sjukhuset i Korea;

nr 132, angående anslag till avlöningar till häradsskrivarna m. fl. för budgetåret 1955/56; och

nr 134, angående nedläggande av garnisonssjukhuset i Skövde m. m.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 414, av herr *Bergh* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa anslag till epileptikervården; och

nr 415, av herr *Huss*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående an-

slag till statens rättsläkarstationer för budgetåret 1955/56 m. m.

Föredrogs och bordlades ånyo konstitutionsutskottets utlåtanden nr 9—11, statsutskottets utlåtanden nr 9, 23, 46 och 47, bevillningsutskottets betänkanden nr 16, 17 och 19, bankouskottets utlåtande nr 5, andra lagutskottets utlåtanden nr 15—18 ävensom jordbruksutskottets utlåtanden nr 1 och 7 samt memorial nr 8.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 107, angående godkännande av protokoll upprättade den 14 juni 1954 av generalsekreteraren i Internationella civila luftfartsorganisationen (ICAO) rörande vissa ändringar av konventionen den 7 december 1944 angående internationell civil luftfart;

nr 112, med förslag till lag om folkomröstning angående högertrafik;

nr 122, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 27 mars 1953 (nr 95) om Konungariket Sveriges stadshypotekskassa och om stadshypoteksföreningar, m. m.;

nr 126, angående anslag för budgetåret 1955/56 till statens jordbruksnämnd och statens kommission för krisuppgifter på livsmedelsområdet;

nr 127, med förslag till lag om ändring i 11 kap. vattenlagen;

nr 128, med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m.;

nr 133, angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.;

nr 135, angående vanförestalterna och Eugeniahemmet m. m.;

nr 136, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall avstå allmänna arvsfondens rätt till arv; samt

nr 137, angående inrättande av en professur i byggnadsekonomi och byggnadsorganisation vid tekniska högskolan i Stockholm.

Anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1955/56 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner m. m.;

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statsbidrag till inrättande av vissa bakteriologiska laboratorier i Norrland;

nr 49, i anledning av väckt motion om ändrad löneställning för förrådsunderofficerare m. m.;

nr 50, i anledning av väckt motion om utfärdande av föreskrifter rörande löneavdrag för statstjänstemän vid tjänstledighet för fullgörande av uppdrag vid hovet och ordensväsendet; och

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående tillämpning av polislönerglementet på vissa polismän i Göteborgs stads polisdistrikt m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

bankoutskottets utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion angående möjligheterna att vid uppläggandet av nya sedeltyper ge olika sedelvalörer sådan form eller sådant format, att de kunna skiljas från varandra enbart genom känsl;

första lagutskottets utlåtande nr 18, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av lagen om införsel i avlöning, pension eller livränta;

tredje lagutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion angående viss översyn av lagen om inteckning i jordbruksinventarier; samt

allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 8, i anledning av väckta motioner angående åtgärder mot olämplig serie-litteratur.

Anmäldes och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 416, av herr *Sundvik*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande tjänstebostäderna för folkskolans lärare; och

nr 417, av herr *Lindblom* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens rättsläkarstationer för budgetåret 1955/56 m. m.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.05.

In fidem
G. H. Berggren

Onsdagen den 16 mars

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Herr talmannen meddelade, att kammarens sekreterare på grund av sjukdom tills vidare vore förhindrad att tjänstgöra och att herr talmannen för dagen anmodat byråchefen Per Bergsten att föra kammarens protokoll.

Herr talmannen yttrade vidare, att han efter samråd med andra kammarens talman finge föreslå, det första kammaren ville besluta att vid sammanträde, som komme att hållas onsdagen den 23 innevarande månad, företaga val av valmän och suppleanter för utseende av ej mindre fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret än även suppleanter för riksdagens fullmäktige i nämnda bank och kontor.

Detta förslag antogs.

Föredrogs och hänvisades till utrikesutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 107, angående godkännande av protokoll upprättade den 14 juni 1954 av generalsekreteraren i Internationella civila luftfartsorganisationen (ICAO) rörande vissa ändringar av konventionen den 7 december 1944 angående internationell civil luftfart.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 112, med förslag till lag om folkomröstning angående högertrafik.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 122, med förslag till förordning om ändring i förordningen den 27 mars 1953 (nr 95) om Konungariket Sveriges stads- hypotekskassa och om stadshypoteksför- eningar, m. m.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts proposition nr 126, angående anslag för budgetåret 1955/56 till statens jordbruksnämnd och statens kommission för krisuppgifter på livsmedelsområdet.

Föredrogs och hänvisades till behandling av lagutskott Kungl. Maj:ts proposition nr 127, med förslag till lag om ändring i 11 kap. vattenlagen.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts proposition nr 128, med förslag till lag angående ändring i lagen den 29 juni 1946 (nr 431) om folkpensionering, m. m., hänvisades propositionen, såvitt angick anslag under femte huvudtiteln, till statsutskottet samt i övrigt till behandling av lagutskott.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 133, angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.;

nr 135, angående vanförestalterna och Eugeniahemmet m. m.;

nr 136, angående bemyndigande för Kungl. Maj:t att i vissa fall avstå allmänna arvsfondens rätt till arv; samt

nr 137, angående inrättande av en professur i byggnadsekonomi och byggnadsorganisation vid tekniska högskolan i Stockholm.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet nedannämnda motioner:

nr 416, av herr *Sundvik*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande tjänstebostäderna för folkskolans lärare; och

nr 417, av herr *Lindblom* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till statens rättsläkarstationer för budgetåret 1955/56 m. m.

Ang. förfarandet vid s. k. dubbelval vid kommunala val

Föredros och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr 5 och 48—51, bankoutskottets utlåtande nr 7, första lagutskottets utlåtande nr 18, tredje lagutskottets utlåtande nr 9 samt allmänna beredningsutskottets utlåtande nr 8.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om proportionellt valsätt vid val inom landsting, kommunalfullmäktige m. m., bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. förfarandet vid s. k. dubbelval vid kommunala val

Föredros ånyo konstitutionsutskottets utlåtande nr 10, i anledning av motioner om viss ändring i den kommunala vallagen.

I de likalydande, till konstitutionsutskottet hänvisade motionerna nr 42 i första kammaren av herr *Weiland* m. fl. och nr 49 i andra kammaren av herr *Nelander* m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring i kommunala vallagen, att det tydligt framginge, huru det borde förfaras under sammanräkningen vid dubbelval.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen i anledning av motionerna I: 42 och II: 49 i skrivelse till Kungl. Maj:t ville hemställa om utredning och förslag rörande förfarandet vid de s. k. dubbelval, som kunde förekomma vid kommunalval.

Reservation hade avgivits av herrarna *Hallén*, *Damström* och *Georg Pettersson*, vilka på åberopade grunder hemställt, att motionerna icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Herr **DAMSTRÖM** (s):

Herr talman! I detta utlåtande behandlar utskottet två motioner, en av herr *Weiland* m. fl. i denna kammare och en likalydande i andra kammaren

av herr *Nelander* m. fl. Man tar i dessa motioner upp problemet om s. k. dubbelval, alltså de fall när en person i en stad eller kommun väljes på olika sedlar i flera valkretsar. I den kommunala vallagen finns inga som helst bestämmelser beträffande förfarandet i sammanräkningen i sådana fall. Motionärerna har nu tagit upp detta problem till behandling.

Vad vill då motionärerna? De vill till en början ha ändring på tillämpningen. Man har nu inom städer och kommuner tillämpat två olika metoder. I det ena fallet har man förfarit så, att den valde själv fått bestämma i vilken valkrets han önskar bli vald, och i det andra fallet har den valde förklarats vald i den valkrets, där sammanräkningarna först skett, och ansetts obefintlig i de följande. Motionärerna uttalar som sin mening, att den sistnämnda metoden borde användas. Utskottet vill inte vara med om den metoden.

Vad säger motionärerna vidare? De säger i klämman, att utskottet och riksdagen borde nu på en gång stifta en lag med bestämmelser i detta ärende. Utskottet har även i denna punkt sagt, att utskottet inte vill vara med om förslaget.

Sedan kommer utskottet fram till den punkt som jag och de andra reservanterna särskilt vill trycka på. Utskottet anknäper till motionen på så sätt, att det i anledning av motionen vill ha en utredning till stånd. Huvudmotionären i denna kammare interPELLERADE så sent som i höstas chefen för inrikesdepartementet i denna sak. Chefen för inrikesdepartementet sade då, att »det bör övervägas att i vallagen meddela en uttrycklig regel om förfaringsättet vid dubbelval. Detta skulle lämpligen kunna ske i samband med att man tar ställning till frågan om valmetoden vid nästa kammarval». Frågan är alltså redan uppmärksamman av departementschefen, och därför tycker reservanterna att det är onödigt att begära en utredning. Vi tycker att första kammarens ledamöter inte bör följa utskottets förslag härvidlag. Det skulle leda till, menar vi, att

Ang. förfarandet vid s. k. dubbelval vid kommunala val

ett okynnesbeslut fattas. Man bör i detta fall följa reservanterna, som har redogjort för vad departementschefen anförde den 17 november i fjol.

Jag ber alltså, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr **ELMGREN** (s):

Herr talman! Det är naturligtvis inte nödvändigt att ta upp en större debatt om en så pass liten fråga som denna, men jag vill i alla fall med några ord motivera konstitutionsutskottets ställningstagande i detta fall.

Herr Damström har fullt riktigt pekat på det interpellationssvar av chefen för inrikesdepartementet, som motionären i höstas fick på en interpellation, men jag vill nämna att utskottet har skrivit på det sätt som här har skett därför att utskottet ville bli i tillfälle att uttala några synpunkter i samband med den av departementschefen signalerade utredningen. Jag ber att få fästa kammarens uppmärksamhet på att interpellationssvaret inte bara innehöll det som herr Damström här skildrade, utan längre fram, i ett andra inlägg i debatten, sade inrikesministern följande på särskild fråga: »Här behövs en lagbestämmelse som klargör vilketdera av de två alternativen som i framtiden bör tillämpas.»

Detta har gett oss anledning att uttala, att det inte är säkert att här föreligger ett val endast mellan dessa två alternativ. Den lämpligaste utredningsgången är väl att man först ser efter om det inte finns någon ny metod, efter vilken man kan komma fram, ty ingen kan komma ifrån att båda de alternativ, som regeringsrätten prövat vid två olika tillfällen och därvid kommit till olika resultat, har sina nackdelar. Utskottet vill därför liksom skicka med det kravet i direktiven, att man förutsättningslöst skall söka sig fram och se om man kan finna en ny metod eller om man skall modifiera något av de två gamla alternativen.

Jag tycker, herr talman, att det inte finns någon anledning att söka förhindra en sådan förnuftig direktivgivning

till den utredning, som har signalerats av inrikesdepartementet, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till konstitutionsutskottets förslag.

Herr **DAMSTRÖM** (s):

Herr talman! Jag vill till vad herr Elmgren sade anmärka, att när herr Weiland framställde interpellationen till herr Hedlund gavs inte bara det svar, som jag delvis här refererat, utan också det som herr Elmgren nyss nämnde. Men det var i alla fall så, att på en direkt fråga av herr Weiland, vilken metod chefen för inrikesdepartementet ansåg vara den riktiga, svarade departementschefen — klokt och riktigt, givetvis — att han för sin del inte kunde ta ställning till vilken metod som skulle användas. Jag anser därför att departementschefen inte har låst fast sig vare sig vid den ena eller andra metoden utan att han kommer att pröva det hela förutsättningslöst.

Herr **ELMGREN** (s):

Herr talman! Det hoppas jag verkligen! Men formuleringen är trots allt sådan, att inrikesministern utgår allenast från de två alternativ, som hittills förelagat, och därför tror jag att det är nyttigt att man gör det tillägg som utskottet här gjort.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till samt vidare på avslag å vad utskottet i det nu ifrågavarande utlåtandet hemställt; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Damström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad konstitutionsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 10, röstar

Ja;

Ang. investeringsplanen för kommunikationsverken

Den, det ej vill, röstar
Nej;

Vinner Nej, avslås utskottets hemställan.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Vid förnyad föredragning av konstitutionsutskottets utlåtande nr 11, i anledning av motioner angående viss ändring av bestämmelserna om röstavlämnning på svenska beskickningar och konsulat, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1955/56, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

*Punkten 1***Ang. investeringsplanen för kommunikationsverken**

I innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under kapitalbudgeten dels lämnat en översikt över kommunikationsverkens investeringar, avseende postverkets, televerkets, statens järnvägars och statens vattenfallsverks fonder, luftfartsfonden samt väg- och vattenbyggnadsverkets förrådsfond, dels ock anmält vissa anslagstekniska frågor.

Därvid hade för televerkets del räknats med ett investeringsbelopp av 239 miljoner kronor — varav 75 400 000 avsetts för nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar — medan det totala investeringsbeloppet beräknats till 931 miljoner kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehåft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström* m. fl. (I:282) och den andra inom andra kammaren av herr *Anderson* i Sundsvall m. fl. (II:347), i vilka hemställt, att riksdagen med ändring av Kungl. Maj:ts förslag ville besluta att för budgetåret 1955/56 under televerkets fond anvisa ett investeringsanslag till nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar på 79,8 miljoner kronor samt att maximibeloppet av televerkets investeringar för samma budgetår måtte fastställas till 243,2 miljoner kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Holmberg* och *Johansson* i Stockholm väckt motion (II:19), vari hemställt, att riksdagen måtte besluta, utom annat, att för budgetåret 1955/56 under televerkets fond anvisa vissa i motionen närmare angivna investeringsanslag.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten förklarat sig anse det beklagligt, att det icke befunnits möjligt att i full omfattning tillmötesgå de önskemål i fråga om investeringsverksamheten som verksstyrelserna anmält för nästa budgetår, varefter utskottet anfört bland annat:

»Samtidigt är emellertid utskottet väl medvetet om att förevarande spörsmål icke kan bedömas utan hänsyn till den ekonomiska utvecklingen i övrigt. De risker som f. n. föreligga för en skärpning av konjunkturläget i inflationistisk riktning träda därvid i förgrunden för uppmärksamheten. I denna situation måste, såsom departementschefen framhållit, ökad återhållsamhet vid ianspråktagandet av tillgängliga resurser i form av arbetskraft och materiel anses särskilt påkallad. De offentliga investeringarna, vilka under senare år ökat förhållandevis mera än de privata, kunna självfallet icke undgå att i erforderlig mån beröras härav. Lika uppenbart är att inom den statliga sektorn även kommunikationsverken ha att vidkännas sin

Ang. investeringsplanen för kommunikationsverken

andel i den begränsning av den totala investeringsverksamheten som nu av samhällsekonomiska skäl befunnits nödvändig. Det ansträngda läget på kapitalmarknaden torde i detta sammanhang jämväl böra beaktas. De synpunkter och motiv som varit vägledande för Kungl. Maj:t vid utarbetandet av den nu framlagda investeringsplanen för kommunikationsverken finner utskottet därför böra tillmätas avgörande betydelse. Utskottet tillstyrker sålunda att denna plan lägges till grund för investeringsverksamheten under nästa budgetår. Härav följer att utskottet icke kan biträda de i motionerna I: 282 och II: 347 samt II: 19 framställda förslagen om en utvidgning av den medelsförbrukningsram som förutsatts i statsverkspropositionen. I enlighet härmed kommer utskottet att under vederbörande punkt i det följande yrka avslag på nämnda motioner.

Till frågan om anvisandet av de anslag som erfordras för ett förverkligande av den av utskottet förordade investeringsplanen för nästa budgetår återkommer utskottet i det följande.

 Utskottet hemställer, att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till kända vad utskottet ovan anfört.»

Reservationer hade avgivits

a) av herrar *Ohlon, Sundelin, Jacobson, Ståhl, Svensson* i Ljungskile, *Wedén* och *Löfroth*, vilka ansett, att det stycke i utskottets yttrande, som började med orden »Samtidigt är» och slutade med »nämnda motioner», bort hava följande lydelse:

»Utskottet är för sin del väl medvetet om att förevarande spørsmål icke kan bedömas utan hänsyn till den ekonomiska utvecklingen i övrigt. Uppenbart är sålunda att rådande konjunkturen påkallar återhållsamhet i fråga om de allmänna investeringarna. Det av Kungl. Maj:t föreslagna totalbeloppet för kommunikationsverkens ramreglerade investeringar torde dock i någon mån kunna jämkas utan att för den skull allvarliga återverkningar på den samhällsekon-

miska balansen behöva uppstå. Det är framför allt de med begränsningen av televerkets investeringsvolym sammanhängande svårigheterna som enligt utskottets mening inge bekymmer. Även en relativt sett ringa ökning av denna volym skulle innebära en lättnad. Utskottet har därför funnit sig böra tillstyrka det i motionerna I: 282 och II: 347 framförda förslaget om en vidgning av den för televerket avsedda medelsförbrukningsramen med 4,4 miljoner kronor, varigenom möjligheter skulle skapas för inkoppling av inemot 5 000 nya telefonapparater. I enlighet härmed kommer utskottet att under vederbörande punkt i det följande yrka bifall till nämnda motioner. Däremot är utskottet icke berett att tillstyrka en så omfattande stegring av investeringsutgifterna under televerkets fond som förutsatts i motionen II: 19. Enligt utskottets beräkningar skulle sålunda totalramen för kommunikationsverkens investeringar komma att uppgå till (931,0 + 4,4 =) 935,4 miljoner kronor.»

b) av herr *Karl Andersson*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! För sin ovilja att göra några ändringar i regeringens förslag beträffande televerkets investeringar åberopar statsutskottet, såvitt jag kunnat se, utslutande konjunkturen och den nödvändighet till försiktighet som föranledes härav.

Såvitt jag förstår råder inga delade meningar om nödvändigheten av att genom en klok investeringspolitik bekämpa eventuella inflationsrisker. När jag tillsammans med några medmotionärer förordat en ökning med 4,2 miljoner kronor av anslaget till telefon- och telegrafanläggningar har även i motionen uttryckligen understrukits behovet av att återhållsamhet visas i de allmänna investeringarna. I motsats till utskottsmajoriteten har dock motionärerna ansett, att investeringsbegränsningarnas storlek och avvägning inte behöver vara avgjord i och med att regeringen har framlagt

Ang. investeringsplanen för kommunikationsverken

sitt förslag, utan att det kan finnas bärande skäl för vissa justeringar.

Statsutskottet noterar också tydligen med beklagande att televerkets svårigheter vid inkoppling av telefonapparater till abonnenterna under det sista året förvärrats. Längre än till ett beklagande av denna utveckling sträcker sig emellertid inte utskottet. Situationen är ändock så svår, att jag ber att få ta kammarens uppmärksamhet i anspråk ett ögonblick för att söka ge en föreställning om hur läget för närvarande är.

Antalet abonnenter, som har tecknat sig för nytt abonnenmang men inte kunnat få telefon inkopplad inom tre månader efter abonnenmangsteckningen, uppgick den 1 oktober i fjol till 23 000. Denna siffra hade vid årsskiftet stigit till 24 000. Den ökningen bör emellertid ses mot bakgrunden av att denna siffra normalt brukar minskas under detta kvartal. År 1952 var nedgången under samma kvartal så stor som 2 700. År 1953 hade emellertid rushen redan börjat, och minskningen var då bara 100. Nu har minskningen förbytts i en ökning med ca 900. Av de 24 000 nya abonnenter, som väntat mer än tre månader, hade ett betydande antal fått vänta avsevärt utöver den tiden. I vissa fall sträcker sig väntetiden till ett år. Ingenting säger dock att väntetiden på telefonapparat måste vara minst tre månader. Den anförda statistiken är därför i och för sig inte mycket att hålla sig till. Det är ju inte många år sedan väntetiden på en telefon uppgick bara till några veckor. Intressantare är att se hur hur många telefonabonnenmang som tecknats men som över huvud taget inte har kunnat expedieras. Det antalet uppgick den 1 januari i år till 65 000. När jag skrev motionen räknade jag med 60 000, men det visade sig att utvecklingen gick ännu snabbare än jag beräknat, och när statistiken var klar hade antalet ökat med ytterligare 5 000.

65 000 tecknade telefonabonnenmang som inte kunnat inkopplas är en utomordentligt hög siffra. Läget blir ännu allvarligare om man tänker på att abonnenmangssiffran kontinuerligt stiger år

från år. Hur det kommer att se ut nästa årsskifte vet man ju inte, men en viss ledning kan man få genom att läsa televerkets petita. Det framgår av utskottshandlingarna att Kungl. Maj:t i propositionen har prutat ned investeringsvolymen för televerket med närmare 72 miljoner kronor av vad televerket har begärt. Om televerket hade fått vad det begärt, alltså 72 miljoner kronor mer, beräknar verket att man hade kunnat öka antalet telefonabonnenmang under det nya budgetåret med 110 000—130 000. Då televerket avgav den beräkningen var resultatet av 1954 års abonnenmangsteckning ännu inte klart. Vid årsskiftet visade det sig att allmänheten hade tecknat inte mindre än drygt 127 000 fler nya abonnenmang än antalet annulleringar. Nettoökningen av teckningen var alltså lika stor som det största antal apparater, vilket televerket ansåg sig kunna installera under det nya budgetåret, därast verket fått 72 miljoner kronor mer i anslag än Kungl. Maj:t gått med på. Även om televerket fått dessa pengar skulle tydligen eftersläpningen ha ökat med hänsyn till den pågående stegringen av abonnenmangssiffran. Hur det nu blir, när televerket får 72 miljoner kronor mindre än det självt räknade med, förstår man utan vidare.

Dessa sifferuppgifter kan knappast ha varit obekanta för utskottet. När man läser dess beklagande av utvecklingen frestas man därför att fråga: Hur stor eftersläpning skall behövas på detta område, för att statsutskottet skall anse frågan värd mer än ett beklagande? Hur många månader — eller år, såsom det sker i vissa fall — skall folk behöva vänta på telefon för att utskottet skall säga ifrån tydligt och klart, att det inte räcker med ett beklagande utan att det också måste handling till? Man tävlar ju om att bygga bostäder runt om i landet. Man strider politiskt om olika vägar att snabbast och effektivast kunna påskynda bostadsbyggandet, vilket utom bostäder även inkluderar affärer, kontor, gemensamhetslokaler av skilda slag, sociala inrättningar osv. I allt detta ingår dock telefonen som ett utom-

Ang. investeringsplanen för kommunikationsverken

ordentligt viktigt kommunikationsmedel. Men nu ökar man inte utan minskar tvärtom avsevärt de medel som ställas till förfogande. Jag har funnit detta innebära en sådan disproportion, att jag för min del ansett, att saken borde uppmärksammas i riksdagen. Det var ett av skälen till min motion.

Bakom de rent ekonomiska synpunkterna i denna fråga står även en mänsklig faktor. Man kan säga att 5 000 telefonapparater mera på ett år ändå innebär ganska liten avarbetning av den stora eftersläpningen. Det betyder i alla fall att 5 000 människor — vilket ju ändå är ett betydande antal — får sina telefoner inkopplade några månader eller kanske rentav ett år tidigare än som eljest skulle ske. För de enskilda personer, som får sina telefoner inkopplade, betyder det ökade möjligheter till kommunikation med yttervärlden — med de butiker, där de gör inköp, med läkare, med myndigheter o. s. v. Är det fråga om affärsföretag, små eller större industrier o. s. v., utgör möjligheten att snabbt få telefon ofta en oundgänglig förutsättning för näringsens utövande. Jag tror att med tiden ett vidgat telefonnät betalar igen sig i nationalhushållet flera gånger om, alldeles fränsett att även den lilla investeringsökning på 4,2 miljoner kronor, som jag har påyrkat, är en för staten lönande investering.

Får utvecklingen fortgå på samma sätt som under de senaste åren utan att man gör någonting åt saken, är vi med sannolikhet på detta område snart inne i samma läge som det vi har på bostadsmarknaden, alltså att vi får en eftersläpning som är så stor att den inte kan avarbetas på mycket lång tid. Dessutom skapas väsentliga besvärligheter för allmänheten och för televerkets service.

Det är detta som har gjort att jag ansett att inom detta område investeringsbegränsningen icke bör drivas med samma skärpa som annars är önskvärt på många områden. Jag har den uppfattningen ej minst mot bakgrunden av de uttalanden, som statsutskottet gjorde i sitt utlåtande i fjol i samma fråga. Även då hyste utskottet bekymmer för de svå-

righeter, som är förbundna med den betydande begränsningen av televerkets investeringsverksamhet. Inte heller i fjol kunde utskottet gå med på en ökad investeringsram, men utskottet uttalade dock den uppfattningen, att någon prutning i förhållande till det s. k. normalalternativet icke borde ske. En sådan prutning har nu skett. Normalalternativet för innevarande budgetår innebar en investering på 249 miljoner kronor för televerkets verksamhet. Härpå prutas nu 10 miljoner kronor, och utskottet accepterar detta trots sina uttalanden i fjol.

Med den respekt jag hyser för statsmakternas försök att i tid vidta åtgärder mot en inflationistisk utveckling har jag naturligtvis förståelse även för utskottets ovilja att öka Kungl. Maj:ts förslag. Men som situationen är på telefronten och mot bakgrunden av försäkringarna om att det här bör vara fråga om en förtursrätt beträffande anslag — jag måste läsa statsutskottets uttalande i fjol på det sättet — finner jag trots allt, att anledning borde föreligga till en mindre hårdhänt behandling av televerket än som skett.

Av detta skäl, herr talman, ber jag att få yrka bifall till den reservation, som under denna punkt har avgivits av herr Ohlson m. fl.

Herr ANDERSSON, KARL, (s):

Herr talman! Jag har vid denna punkt i statsutskottets utlåtande antecknat en blank reservation. Jag vill här med några ord ange några synpunkter på de föreliggande investeringsfrågorna, och jag vill gärna delge kammaren något om den uppfattning, som verken själva har beträffande den investeringsbegränsning, som föreslås enligt utskottsförslaget.

I förhållande till verkens samlade pe-tita i fråga om vad de ansett sig behöva, innebär utskottets förslag en prutning med ca 15 procent. I förhållande till vad som under innevarande år stått till verkens förfogande innebär förslaget för nästa budgetår en reduktion med omkring 10 procent.

Vi har på fjärde avdelningen haft till-

Ang. investeringsplanen för kommunikationsverken

fälle att höra verkscheferna från statens järnvägar, televerket och vattenfallsstyrelsen och de synpunkter, som dessa verkschefer lägger på denna mycket viktiga investeringsverksamhet.

Vad beträffar statens järnvägar fick vi den uppfattningen, att verket nog på det stora hela taget förklarar sig nöjt med den inskränkning som gjorts, eller beklagar visserligen att det kommer att uppstå eftersläpningar och rubbningar i investeringsverksamheten och att detta kanske också i viss mån kommer att fördröja eller förhindra vissa rationaliseringsåtgärder, som eljest kan vara både önskvärda och ekonomiska. Men i stort sett har nog statens järnvägar kunnat finna sig i att en viss begränsning för närvarande får göras.

När det gäller statens vattenfallsstyrelse har svårigheterna visat sig vara större. Verkets ledning har förklarat, att det kan bli stora problem i fråga om kraftförsörjningen, om inte de planer på utbyggnad, vilka verket har uppgjort, kan fullföljas såsom man har tänkt. Det föreliggande förslaget innebär, att det kommer att ske en fördröjning av vissa kraftbyggnader. Man skjuter på framtiden byggnader, som det med hänsyn till krafttillförseln anses vara erforderligt att redan nu påbörja. Det gäller särskilt tre kraftbyggen, som inte kunnat få meddelstildelning på önskat sätt, nämligen en utbyggnad av Järkvissle, en planerad kraftstation vid Långbjörn och slutligen en kraftstation i Ångermanälven, den s. k. Stalonstationen. Enligt vattenfallsverkets prognoser räknar man emellertid med att i händelse det blir normala nederbördsår — att vi alltså får en jämn och relativt riklig nederbörd — skall kraftbehovet kunna tillgodoses. Det skulle under dessa förutsättningar inte behöva uppstå några större svårigheter. Men här föreligger alltså den ovissheten i planeringen, att ingen vet någonting om hur väderleken blir. Inträffar det ett torrår, kommer det att uppstå en kraftig brist och denna risk föreligger under senare delen av 50-talet. Om det blir ett torrår någon gång mellan 1957 och 1960 kan inte den utbygg-

da vattenkraften tillgodose det föreliggande behovet. Då står man alltså inför möjligheten av en ransonering på elektrisk kraft. Vi har erfarenhet av en sådan från torråret 1947, och vi vet att den både är besvärlig att genomföra och vällar stora olägenheter på många områden.

Detta är alltså den situation som vattenfallsverket har talat om, och jag tror att det är nyttigt att riksdagen får klart för sig hur landet ligger.

När det sedan gäller televerket, har vi nog fått uppfattningen att det av alla statens affärsdrivande verk är just detta som ser allra mörkast på situationen för dagen. Herr Lundström har redan anfört en del siffror som belyser läget, siffror som jag därför inte behöver upprepa. Jag vill endast tillägga, att det enligt televerket inte blir möjligt att under de närmaste tio åren avveckla den eftersläpning när det gäller telefoninstallationer, som föreligger och som för övrigt ganska länge har förelegat, såvida inte betydande ökning av anlagen för nyinvesteringar kommer att ske. Vi har ju ända sedan 1940-talet haft en årlig ökning av antalet telefonapparater med inemot 100 000, och litet var hade vi kanske räknat med att en mättnad snart skulle inträffa, då de allra flesta människor som på det hela taget har behov av telefon skulle ha fått sådan. Men televerkets prognoser går ut på att man inte kan vänta sig att denna mättnad inträder förrän om 10 år; under de närmaste åren skulle alltså efterfrågan vara ungefär lika stor som hittills, och möjligheterna att avarbeta den stora kön är ytterligt ringa.

Detta är situationen beträffande televerket. Jag skulle här gärna vilja i mycket koncentrerad form ange televerkets syn på läget med ett uttalande som verkets chef gjorde inför utskottet och som han även tidigare offentligt framfört. Aldrig tidigare, säger han, har efterfrågan på televerkets tjänster varit större, aldrig har verkets tekniska resurser att tillgodose denna efterfrågan varit bättre, men aldrig har dess ekonomiska möjligheter varit mindre.

Ang. investeringsplanen för kommunikationsverken

Jag har under utskottsbehandlingen funnit det beklämmande, att man inte skall ha möjligheter att göra investeringar som åtminstone i någon högre grad tillgodoser de olika krav, som föreligger från dessa verks sida. Sådant läget nu är, har jag emellertid funnit att det inte är så värst mycket att göra. Jag är fullt på det klara med och förstår kanske lika väl som någon annan, att det inte är möjligt att göra investeringar utöver vad de samlade besparingarna tillåter. Där har vi en gräns, såvida man inte vill överskrida den genom att ta upp lån i utlandet eller i riksbanken. Jag tror inte att någon i dagens läge vill tillråda vare sig det ena eller det andra av dessa alternativ, och följaktligen står vi inför nödvändigheten att antingen skära ned investeringarna här eller att försöka skära ned på andra håll.

För egen del skulle jag nog helst ha sett att Kungl. Maj:t innan förslagen till nyinvesteringar på dessa områden utarbetades, hade gjort en översikt — från min synpunkt skulle jag kanske vilja säga en bättre översikt — av möjligheterna att minska investeringsanslagen något mera på andra håll för att kunna tillgodose de här föreliggande, stora och uppenbara behoven. När detta inte skett, har jag för min del icke sett någon möjlighet att föreslå ändringar av sådan storleksordning, att det egentligen skulle ha någon betydelse i dagens läge.

Jag har således fått nöja mig med att avge en blank reservation, men jag har velat inför kammaren tala om hur verken ser på läget.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! Såväl herr Lundström som herr Karl Andersson har ju mycket målande skildrat det läge i fråga om investeringsmöjligheterna, som våra kommunikationsverk har kommit i och de har då framför allt uppehållit sig vid det svåra läge, som televerket för närvarande befinner sig i när det inte kan få det kapital som behövs för investeringar så att den stora efterfrågan på

nya telefonabonnemang kan tillfredsställas.

Utskottet har egentligen ingenting att invända mot detta beklagande. Tvärtom har utskottet i olika sammanhang understrukit det betänkliga i att man nödgas gå så hårt fram när det gäller att pruta ned de olika myndigheternas anslagsäskanden. Jag vill dock för att något litet modifiera den bild, som herr Lundström och herr Andersson här har målat, konstatera att trots den nedprutning av investeringsramen med 10 miljoner kronor, som föreslagits för nästkommande budgetår, är investeringsanslagen för televerket inte så blygsamma som vi skulle kunna få intryck av när vi hört de båda föregående talarna. Vi bör nog också hålla i minnet, att trots att det här står 35 000 blivande abonnenter i kö är dock vårt land det telefontätaste landet i världen om vi bortser från Amerikas Förenta stater, och det vill ju inte säga så litet om vår telefonstandard för närvarande. Men det hade givetvis varit önskvärt, särskilt om man betraktar televerket såsom ett affärsdrivande verk, att öka på investeringarna, då dessa investeringar inte minst när det gäller den fortsatta automatiseringen är synnerligen räntabla och alltså ur statsverkets synpunkt skulle vara mycket gynnsamma. Statsutskottet har emellertid stått inför situationen sådan den är i dag. Det har konstaterats, att det är nödvändigt att hålla tillbaka investeringarna, och vi har alla varit överens om att vi inte kan släppa i väg det hela hur som helst.

Det är nu ett faktum, att det privata näringslivets investeringar i dag inte har större andel av de sammanlagda investeringarna än de haft tidigare, och jag tror inte att i varje fall herr Lundström är beredd att rekommendera en nedskärning på detta område. I olika sammanhang har framhållits angelägenheten av att vi ökar våra investeringar för bostäder, och inte heller på denna punkt torde någon vara beredd att rekommendera en hårdare nedskärning. Skall en nedskärning ske, får det alltså ske bland statens och kommunernas investeringar,

Ang. investeringsplanen för kommunikationsverken

och här har vi nu att ta ställning till de statliga investeringarna.

Herr Karl Andersson var inte nöjd med den avvägning Kungl. Maj:t hade gjort mellan olika investeringsbehov, men han kunde inte heller ge anvisning på vilka andra områden man skulle ha gjort en investeringsbegränsning. Riksdagen får om någon månad ta ställning till frågan om väginvesteringarna. Kungl. Maj:t har föreslagit en begränsning av dessa investeringar, som säkerligen många med mig anser vara alltför hård med hänsyn till det stora behov av vägar, som vi har här i landet. Jag är övertygad om att därest riksdagen skulle försöka sig på att pruta på exempelvis investeringsanslagen till utbyggnad av vårt skolväsende, komme ecklesiastikministern att opponera sig. Jag är övertygad om att han när som helst kan stå upp och vittna om att det är angeläget att investeringarna på detta område bibehålles och om möjligt ökas. Detsamma gäller investeringarna för sjukhus och för en hel rad andra ändamål. Ännu har ingen, i varje fall inte inom statsutskottet och hittills inte i denna kammare, kunnat anvisa något annat område, där man kan förorda en hårdare begränsning av investeringsverksamheten än vad som hittills har skett, och då har utskottet måst acceptera den här föreslagna nedskärningen, när det inte haft möjlighet att komma med några andra alternativ.

Detta är den bakgrund, mot vilken utskottet haft att handlägga dessa frågor. Vi har inte kunnat komma till något annat resultat än att vi varit nödsakade att acceptera den investeringsram, som angivits i förevarande proposition. Vi har inte heller ansett oss ha möjlighet att flytta över anslag inom de olika kommunikationsverken eller mellan dessa inbördes. Jag vill nämligen i detta sammanhang understryka, att den kanske allvarligaste nedskärning, som det här är fråga om, inte drabbar televerket, utan kommer att drabba vattenfallsverket. Det är riktigt, som herr Karl Andersson framhöll, att uppskjutandet av angelägna kraftverksbyggen kan försätta

vårt land i en mycket penibel situation därest vi skulle få ett torrrår under slutet av detta årtionde. Detta kan enligt min uppfattning få betydligt allvarligare verkningar för vårt näringsliv och för vår produktion än den begränsning som har måst företas när det gäller televerket.

Det är riktigt som herr Lundström framhållit, att telefonkön tenderar att stiga, och det är också riktigt, såsom herr Karl Andersson anförde, att vi enligt nu föreliggande prognoser får dragas med denna balans ett tiotal år framåt i tiden. Det är ju en följd inte minst av den höjda levnadsstandarden, som gjort det möjligt för allt större samhällsgrupper att hålla sig med telefon. Men jag vill i detta sammanhang också påpeka, att de stora telefonköerna finns i våra större städers ytterområden, där man har exploaterat nya områden för bostadsbebyggelse utan att televerket haft möjlighet att förse dessa nya bostadsområden med telefoner. Här föreligger som jag förut sade en avvägningsfråga, och jag anser trots allt att det är angelägnare att folk får bostäder även om de får vänta på att få telefon i tre eller flera månader.

Ja, herr talman, detta är den bakgrund, mot vilken utskottet har haft att handlägga dessa frågor. Utskottet har fått försöka att göra en så rimlig avvägning som möjligt och har därvid inte kunnat komma fram till något annat resultat än det som redovisas i det föreliggande utlåtandet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag i punkt 1 i utlåtandet.

Herr LUNDSTRÖM (fp):

Herr talman! Vad ökningen av telefonabonnemangen beträffar kunde man ju, när man såg fjolårets stora tillströmning, förmoda att antalet nya abonnenter skulle börja minska. Jag har försökt att få reda på hur det ser ut i år. Ännu finns endast siffrorna för januari klara. Dessa siffror visar emellertid att nytillströmningen alltjämt är mycket stark. Under

Ang. investeringsplanen för kommunikationsverken

januari månad var nämligen nettoökningen av tecknade abonnemang — alltså nytecknade abonnemang minus antalet annullerade abonnemang — 11 500 år 1953, 13 100 år 1954 och 15 300 i år. Det säger sig ju självt, att fortgår den ökning, som avspeglar sig i årets januarsiffror och även i siffrorna för hela fjolåret — inte minst under slutet av året — även i fortsättningen av år 1955, så kommer detta år att sluta med en våldsam balans av abonnenter som ännu icke fått telefon. Deras antal var den 1 januari i år 65 000. Det är väl inte omöjligt att man vid nästa årsskifte kommer upp i kanske 100 000, eller i varje fall mellan 80 000 och 90 000. En sådan eftersläpning måste vara utomordentligt besvärande inte bara för det verk, som det gäller, utan framför allt för de människor, som får vänta på detta sätt.

Redan nu finns det drastiska exempel på vart denna eftersläpning leder. För någon tid sedan läste jag i tidningarna om ett inbrott i ett landsortssamhälle. Landsfiskalen, eller kanske det var fjärdingsmannen, som bodde på annan plats, hade flyttat och inte hunnit få telefonen installerad. Till följd därav kunde han inte underrättas om inbrottet förrän det gått någon dag. Affärsmän, som flyttar till nybyggda områden eller som över huvud taget flyttar, måste många gånger dras med stora besvärligheter under en lång tid därför att de inte kan få telefon.

Allt detta har lett till att televerket har nödgats inrätta något slags förtursrätt för vissa abonnenter. Det kanske i och för sig inte är någonting att säga därom, men särskilt tilltalande är ju inte ett sådant system. Ty hur går det för dem som inte tillhör de privilegierades krets? De får vänta inte bara som nu tre, fyra, fem eller sex månader, utan här uppstår så småningom en grupp som får vänta ännu mycket längre tid. De som får vänta tills alla, som har förtursrätt, fått ta i anspråk en väsentlig del av det antal telefonapparater, som står till förfogande, är såvitt jag förstår i allt större utsträckning enskilda abonnenter, vilka tack vare för-

bättrade ekonomiska förhållanden kommit i den situationen att de nu har råd att hålla sig med telefon. Olika befolkningsgrupper har ju undan för undan kommit in i telefonabonnenternas skara, kommit in så att säga i telefonkatalogen, och enligt vad man anser på televerket är det tydligen numera i större utsträckning än förut kroppsarbetande grupper som börjar lägga sig till med telefon. Det är alltså de, som nu får vänta inte bara så lång tid som kön i och för sig motiverar, utan dessutom ytterligare en avsevärd tid på grund av att man måste lämna vissa abonnenter förtursrätt.

Det har sagts här och — jag vill erkänna det — med en viss rätt, att det förslag jag framfört i min motion om en ökning av anslaget med drygt 4 miljoner kronor betyder ganska litet, eftersom det är ett så kolossalt stort behov som föreligger. Det framgick inte minst av herr Karl Anderssons anförande, hur stort behovet är och hur televerket ser på saken. Därför övervägde jag också ursprungligen att begära, att ett betydligt större belopp skulle ställas till telegrafverkets förfogande för detta ändamål. Det skulle emellertid ha inneburit antingen att den av Kungl. Maj:t uppgjorda investeringsramen på ett väsentligt sätt hade måst överskridas eller också att starka ytterligare besparningar hade fått göras på andra poster. Jag delar herr Karl Anderssons uppfattning, att prutningarna i fråga om kommunikationsverken har varit mycket starka, och jag måste tillstå, att jag inte tillerkänner mig förmågan att anvisa några väsentliga prutningar på andra områden inom kommunikationsverken. Inte minst är det riktigt vad som här har sagts beträffande vattenfallsstyrelsen. I den situationen ville jag, att man skulle göra vad som ändock var möjligt, nämligen lägga på ett belopp som kan ha någon positiv betydelse men ej gör någon skada. 5 000 apparater är ju dock 5 000 apparater, och de kan innebära en väsentlig glädje och nytta för många, men beloppet är inte av den storleksordningen att det kan innebära någon väsentlig

Ang. investeringsplanen för kommunikationsverken

skada för budgeten eller öka inflationsrisken. Den ekonomiska balansen kan inte vara beroende av ett sådant relativt obetydligt belopp. Att jag valde detta belopp beror dessutom på att denna anslagspost då uppnår samma belopp som utgick innevarande år. Det skulle alltså betyda, att man inte skulle pruta på anslaget till nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar utan bibehålla det vid oförändrat belopp. Men även ett bifall till detta yrkande innebär, att maximibeloppet för televerkets investeringar minskas, inte bara från vad televerket begärt utan även i förhållande till innevarande år. I år är anslaget 249 miljoner, och om man bifaller reservationen blir det 243,4 miljoner, d. v. s. nästan 6 miljoner mindre än vad det är nu.

Jag vill göra kammaren uppmärksam på att i Kungl. Maj:ts förslag i fråga om televerket ingår en ökning av anslaget till rundradioanläggningar med cirka 4 miljoner, varför ett bifall till reservationen betyder en relativ minskning av investeringsvolymen för telestyrelsens övriga verksamhet med cirka 10 miljoner. Och när herr Hesselbom säger, att investeringsanslagen för televerket inte är så obetydliga, vill jag göra gällande att mot bakgrunden av den situation verket befinner sig i är en minskning på 10 miljoner kronor ganska stor, speciellt när denna budget redan har pressats så hårt som man gjorde vid fjolårets riksdag.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande om bifall till reservationen.

Herr **HESSELBOM** (s) kort genmäle:

Herr talman! Herr Lundström har inte kunnat plocka fram något område, där han är beredd att skära ned anslagen för att möjliggöra en ökad investering för televerket. I stället har han gått över på det där välbekanta resonemang-
et, som gubben använde när han lastade åsnan, att »orkar du den, så orkar du den». Statsutskottet har inte kunnat acceptera principen att lasta på några miljoner här och några miljoner där och

säga, att de miljonerna inte spelar någon roll i det stora sammanhanget. Någon miljon här och ett par tre miljoner där gör i alla fall, att man kan komma i den situationen att man riskerar att åsnan knäcker ryggen.

Herr statsrådet **ANDERSSON**:

Herr talman! Då statsutskottet tycks vara enigt med mig om att det nuvarande läget påkallar en återhållsamhet med investeringarna — även reservanternas har uttryckt den meningen — behöver jag kanske inte gå in på den ekonomiska bakgrunden till de nedskärningar av kommunikationsverkens investeringar som vi nu diskuterar. Reservanternas, som här företrädes av herr Lundström, har skjutit in sig på läget inom televerket och vill med 4 miljoner kronor försöka förbättra läget där. Det framgår ju tydligt av de siffror, som herr Lundström själv dragit fram, att dessa 4 miljoner inte på något väsentligt sätt kan förändra situationen på televerkets område. Jag skall alltså inte gå in på frågan om vi orkar mer eller inte, utan jag skall närmast ta upp frågan om den avvägning vi har gjort mellan olika intressen, dels inom kommunikationsverken och dels mellan dessa affärsverk och andra investeringsområden.

Vad denna avvägning beträffar framgår ju tydligt av propositionen att televerket med hänsyn till den situation, som här diskuterats, har behandlats förmånligare än övriga investeringsområden. Nedskärningen från i år till nästa år rör sig om cirka 5 procent mot 10 procent för statens järnvägar och ungefär lika mycket för de andra kommunikationsverken. Televerket har alltså behandlats välvilligare, och jag måste säga att om totalramen för kommunikationsverkens investeringar skulle ökas med fyra, fem miljoner kronor, såsom herr Lundström och reservanternas föreslår, kan jag inte inse att läget är sådant att denna ökning borde tillkomma just televerket. De andra verken är sannerligen inte i den situationen att man kan låta dem komma efter ytterligare.

Ang. investeringsplanen för kommunikationsverken

Det är naturligtvis tråkigt att vi har köer av sådana som väntar på telefoner, ganska långa köer. Men har vi inte köer också på andra områden? Bostadsköerna är mycket längre. Anspråken på att få tidsenliga skollokaler, sjukhusplatser o. s. v. är, det har till och med jag måst medge, lika angelägna som behovet av telefoninstallationer. Jag har i varje fall inte med någon energi eller framgång kunnat hävda att just telefoninstallationer borde gå före bostäder, sjukhus, vägar och annat sådant som det som bekant också råder brist på. Situationen är ju inte heller den att vi har slutat att installera telefoner i landet. Vi skall installera 100 000 nya under det budgetår, som nu diskuteras, och vi installerar 100 000 nya under det löpande budgetåret. Jag vill erinra om att Sverige är kanske världens ledande land inom detta område. Förenta staterna ligger obetydligt före oss i fråga om antalet telefoner per 1 000 invånare, men vår standard i fråga om telefoner, framför allt på landsbygden, är väsentligt högre, och jag vågar därför hävda att vi ligger främst. I jämförelse med europeiska länder ligger vi långt före. Vi har dubbelt så många telefoner i förhållande till befolkningstalet som Norge och Danmark, vi har tre gånger så många som Finland och England, vi har fem gånger så många som Västtyskland för att nu inte tala om de länder som ligger ännu sämre till. Vår situation är alltså den att vi har köer av väntande, men å andra sidan har vi i vårt land lagt an på att förse befolkningen med telefoner i större utsträckning än något annat land, möjligen med undantag av Förenta staterna. Vi har t. ex. 50 procent fler installerade telefoner i förhållande till befolkningstalet än Schweiz och Nya Zeeland, som ju ändå är länder med hög levnadsstandard.

Detta är naturligtvis ingen tröst för dem som nu måste vänta på sin telefon, men jag kan inte inse att denna väntan på telefon i tre, fyra eller fem månader innebär så stor olägenhet i jämförelse med den väntan som förekommer på

andra områden, att vi inte kan finna oss däri.

Vi gör som sagt mycket stora investeringar på detta område. Jag måste bestämt hävda att vi trots de nedskärningar, som företagits av kommunikationsverkens investeringar och som vi väl här i kammaren är eniga om, inte sjunker ned till någon nödnivå, utan tvärtom hålls våra offentliga investeringar på en mycket hög nivå.

Om jag för att anknyta till herr Karl Anderssons anförande ser på vattenfallsverket, skulle jag vilja hävda att det väl vore ännu farligare att ställa sig i den situationen att vi fick brist på elektrisk kraft. Vi har föreslagit en nedskärning eller förskjutning av investeringarna även för vattenfallsverket, men jag måste till herr Andersson säga att det inte är riktigt att måla ut läget på det sätt som han gjorde. Ty även efter den förskjutning av investeringarna, som skall ske, förbättras ju vår elkraftssituation undan för undan på grund av de många nu pågående kraftverksbyggena i statens, kommunernas och enskild regi. De två kraftverk som herr Karl Andersson talade om, nämligen kraftverken i Stalon och i Långbjörn, är ju inte avsedda att bli färdiga förrän 1960 — Långbjörn — och 1962 — Stalon. Dessa två kraftverksbyggen kan alltså inte påverka kraftsituationen förrän efter 1960. Det kan däremot det något försenade kraftverksbygget i Järkvissle göra. Det skulle enligt planerna ha varit färdigt år 1958 men blir inte klart förrän 1959, om riksdagen följer statsutskottet, om den förskjutningen är ju i och för sig beklaglig men har ingen avgörande betydelse för vår kraftförsörjning. Vi räknar med att i dag ha en torrårsreserv på ett par, tre procent. Åren 1959 och 1960 skall, även med den plan som riksdagen nu diskuterar, torrårsreserven ha ökats till mellan 10 och 11 procent, såvida inte våra prognoser fram till 1960 i fråga om förbrukning av kraft skulle spricka helt och hållet. Men även om förbrukningen skulle öka, vilket möjligen ökningen av fjolårsförbrukningen pekar på, kommer

Ang. investeringsplanen för kommunikationsverken

torrårsreserven att vara väsentligt högre än den är i dag.

Jag vill erinra kammaren om att när vi tidigare diskuterat frågan om vår kraftförsörjning, har ju planerna alltid gått ut på att man skulle försöka få en torrårsreserv på 10 procent. Våra byggen har planerats därefter, och vad som har gjort att regeringen har vågat göra en förskjutning är ju att vi — om den sista prognosen av förbrukningen håller — skulle få denna tioprocentiga torrårsreserv 1960 utan Långbjörn och Stalton som vi diskuterar i dag. Jag har alltså här reserverat mig för en möjlig förbrukningsökning utöver den som prognoserna 1951 och 1954 pekar på. Det är klart att om förbrukningen ökar, får man allvarligt överväga att också öka investeringarna i kraftverksbyggen.

Herr talman! Jag tror inte att jag behöver gå in på de andra problem som har diskuterats här. Situationen är ju som jag har sagt den, att alla partier tycks vara eniga om att det är nödvändigt med återhållsamhet i fråga om offentliga investeringar, och jag tror att denna enighet är mycket värdefull. Den stridsfråga som gäller televerket kan vara allvarlig på det sättet, att om man verkligen skulle rucka på totalramen, tror jag att man begär ett misstag, om man utan vidare förser bara ett av dessa investeringsområden med några miljoner till. Det blir enligt min uppfattning en oriktig avvägning, och därför är det nog klokt att följa den mening som statsutskottet här har uttalat.

Herr OHLON (fp):

Herr talman! Statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet gjorde gällande, att ett bifall till reservationen med äskande om fyra miljoner i investeringsanslag för televerket utöver vad Kungl. Maj:t har begärt inte nämnvärt skulle förändra bilden. Det skulle bara minska kön av anmälda abonnenter med 5 000 personer, och vi har redan en kö på 65 000 personer. Gentemot detta resonemang kan man anföra, att bland dem som står i kö befinner sig

en hel del personer, beträffande vilka det ur samhällets synpunkt är viktigt att de är anträffbara per telefon. De kan nu inte få telefon. Genom en ökning av investeringsanslaget skulle man åtminstone kunna bereda de medborgare, som för sin verksamhet i samhället och som för samhället som sådant har behov av telefon, möjlighet att få apparater installerade hos sig.

Vidare sade kommunikationsministern, att televerket hade behandlats villigare än de andra kommunikationsverken. Det är riktigt. Men det är väl också naturligt, eftersom utvecklingen på teleområdet har gått snabbare under de senare åren än som varit fallet inom de andra kommunikationsverken. Inte heller är det något konstigt att vårt land ligger i täten i fråga om antalet telefoner per 1 000 invånare — vi kommer därvidlag närmast efter Förenta staterna. Det hänger ju i hop med att teleteknikens utveckling, efter det att de grundläggande uppfinningarna gjorts i Förenta staterna, har skett inte minst här i Sverige. Vi har ju varit pionjärer på telefonens område, och följden är att vi alltifrån telefoniens tillkomst har tillhört de länder som har varit bäst försedda med telefon.

När det här har sagts, att det är den ökade standarden som har åstadkommit telefonkön, är det ett mycket egendomligt resonemang, lika egendomligt som det resonemang som brukar föras ute i valrörelsen, då man såsom ett bevis för den ökade standarden här hemma nämner det stegrade antalet telefonapparater. Om det finns långa rader medborgare som inte kan få några apparater — för närvarande 65 000, vid årets slut ännu flera — blir det ju ingen ökad standard, åtminstone för de människorna.

Om det i detta land skulle finnas ett monopolföretag, som betjänade allmänheten på det sättet att beställarnas kö ökades år efter år, skulle vi säkert bland våra vänner socialdemokraterna träffa på en hel del personer som skulle säga, att det måtte vara något fel med det privata företaget i fråga och att man

Ang. investeringsplanen för kommunikationsverken

måste se till att samhället övertar det. Men nu driver samhället redan denna verksamhet, och resultatet ser vi. Servicen lämnar en hel del övrigt att önska på grund av brist på anslag.

Det har i debatten i dag uttalats, att när oppositionen begär en ökad investering inom ett visst område, så är det oppositionens ovillkorliga skyldighet att samtidigt ge anvisning på möjlighet att minska investeringen på ett annat område. Bortsett från resonemanget att Kungl. Maj:ts avvägning är ofelbar — ett resonemang som jag inte kan dela, Kungl. Maj:t brister väl lika mycket i sitt förutseende som vi andra fattiga syndiga människor — vill jag nämna, att reservanterna här i utlåtandet har gett anvisning på en punkt, där en minskad investering kan ske, nämligen reservationen om avslag på Kungl. Maj:ts hemställan om två miljoner kronor till inlösen av privata billinjer. Nu kan det invändas gentemot detta, att de ifrågasvarande billinjerna ju redan finns och statens inköp av dem inte innebär någon investering. Men det resonemanget är nog ganska kortsynt, ty i och med att staten släpper ut dessa två miljoner genom inköp av billinjer, kommer beloppet att bli tillgängligt för ökad investering inom andra områden av den privata verksamheten. Följer man resonemanget till slut, torde ingen kunna bestrida, att förslaget om avslag på de två miljonerna för inlösen av billinjer totaliter sett innebär ett förslag till minskad investering i samhället.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet ANDERSSON:

Herr talman! Det var inte för att bemöta herr Ohlons resonemang om det aktuella läget i fråga om teleinvesteringarna som jag begärde ordet, utan det var närmast för att knyta an några reflexioner till det politiska resonemang han förde.

Vi har långa köer nu på många områden, har det sagts. Jag är inte så bekymrad över att man kan behöva vän-

ta två eller tre eller fyra månader för att få telefon. Det är mycket annat som är mera bekymmersamt. Men när herr Ohlon försökte bemöta resonemanget om standardstegring här vill jag erinra om att det är sant, att vi inte hade dessa problem på den tiden när herr Ohlons partivänner regerade. På 1920- och 1930-talen fanns inga som stod i kö för att få telefoner, ty då hade folk inte råd till att installera telefoner. Televerket fanns på den tiden också, men dess situation var inte så ansträngd. Vi installerade 20 000 å 30 000 telefonapparater per år under 1930-talet. Nu installerar vi 100 000 varje år, och det räcker ändå inte. Det finns möjligen ett samband mellan denna väldiga efterfrågan på telefon och det förhållandet, att det nu är en annan politisk regim i landet.

Nu förstår ju alla här i kammaren, att folkpartiets förslag om de fyra miljonerna uteslutande har partitaktisk bakgrund. Folkpartiet vill ha en kö på 60 000 personer, och vi vill ha en kö på 65 000, om man skall förenkla det hela. Det är ju ett oriktigt resonemang, men med hänsyn till de siffror som har nämnts kan man säga så. Det är klart att folkpartiet vill ha chansen och säga till alla som står i kön, att om folkpartiet i riksdagen hade fått igenom sitt förslag, skulle de inte ha behövt vänta. Det förstår hela kammaren, och jag behöver inte uppehålla mig vid det ytterligare.

Det är en avvägning mellan investeringsintressen. Här gäller det telefoner, en annan gång kommer det att gälla bostäder och en tredje gång vägar. Från folkpartiets sida säger man varje gång: »En liten ökning ytterligare spelar ingen roll». Men man lägger aldrig fram några allmänna planer eller riktlinjer för att få plats med de olika ökningarna i ett totalt investeringsprogram. Därtill kommer att en del av folkpartipressen nu har hjälpt till att försöka utmåla situationen så, att vi har för höga offentliga investeringar och att detta är en av anledningarna till vår ekonomiska situation. När vi diskuterar dessa investeringar i kammaren, finner folkpartiet

Ang. investeringsplanen för kommunikationsverken

plötsligt, att investeringarna på vissa områden inte är för höga utan för låga, och det här är ett sådant där område där allmänheten kanske mer än på andra håll är beroende av dessa investeringar. Detta är alltså — och det framgår klart av Ohlons anförande — en partitaktisk sak.

Herr **OHLON** (fp):

Herr talman! Frågan gäller närmast var man skall sätta in investeringarna, om man skall sätta in dem på ett område där ett verkligt aktuellt behov föreligger, såsom i fråga om telefonerna, eller om man skall sätta in dem på ett område där intet behov finns. Det är ett avvägningssproblem.

När statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet återoppar sin politiska regims betydelse för den obestriddliga standardstegring, som har skett inte bara i vårt land utan i hela Västerlandet, begår han nog, lindrigt sagt, en viss överdrift. I själva verket förhåller det sig väl så att standardstegringen hör samman med det alltmera tekniska utnyttjandet av de vetenskapliga landvinningarna. Och standardstegringen är störst i det land på detta jordklot, som har minst av socialism.

Herr **LUNDSTRÖM** (fp):

Herr talman! Jag vill bara passa på tillfället att omedelbart efter kommunikationsministerns anförande säga, att någon taktisk bakgrund låg minst av allt bakom min motion. Jag kom redan i fjol i kontakt med frågan om eftersläpningen på telefonfronten, detta av en orsak som jag inte här behöver gå in på. Jag tyckte då att statsutskottet på ett sådant utomordentligt sätt hade uttalat sig i frågan, att jag inte trodde att Kungl. Maj:t nästa år skulle föreslå några ytterligare sänkningar, och i varje fall inte att statsutskottet skulle acceptera några sådana. Trots detta uttalande, som närmast innebar att situationen var sådan att en ytterligare minskning inte borde ske, framlade Kungl. Maj:t i år en proposition innebärande, som jag på-

pekat tidigare, en ytterligare beskäring som är väsentlig och som berör just det område jag sedan har motionerat om. I detta läge var det, tyckte jag, av rent sakliga skäl helt enkelt omöjligt att tiga, och jag väckte därför denna motion.

När jag hör kommunikationsministern uttala den uppfattningen, att en sådan här rent sakbetingad motion har taktisk bakgrund, då får jag säga att jag undrar om inte den motsatta meningen också kan göras gällande, nämligen att den taktiska bakgrunden ligger i att det har blivit en principalsak att avslå varje försök till ruckning på Kungl. Maj:ts förslag.

Den förändring som här begärs på drygt 4 miljoner kronor är så obetydlig att den inte kan påverka den samhälls-ekonomiska balansen vare sig till eller från. Talet om att man inte kan lägga till några miljoner här och några miljoner där är visserligen i princip riktigt, men så väsentliga förändringar har vi dock sett under årens lopp i en budget som betecknats såsom närmast katastrofalt svag och på gränsen till en underbalansering, att respekten för en sådan invändning även mot mindre justeringar åtminstone hos mig närmast har försvunnit.

Herr **HESELBOM** (s):

Herr talman! Bara ett par ord med anledning av herr Lundströms senaste anförande. När han hänvisar till vad statsutskottet sade i fjol angående televerkets investeringar, tror jag att han har tolkat uttalandet litet felaktigt. Han blandar tydligen ihop två olika ting. Situationen var då den, att det i propositionen hade redovisats tre olika alternativ, ett minimalalternativ avsett att sättas i kraft där-est konjunkturen skulle nödvändiggöra detta, ett normalalternativ som man räknade med skulle kunna genomföras och ett alternativ med högre anslagsbelopp som skulle kunna sättas i kraft därest konjunkturen skulle komma att medge en ökning av investeringarna. Då sade statsutskottet, mycket riktigt, att det förutsatte att man skulle kunna genomföra

Anslag till förvärv av billinjer åt postverket

normalalternativet. Men därmed hade statsutskottet inte givit till känna någon mening om hur stora investeringarna skulle bli under kommande budgetår.

Jag ville rätta till den missuppfattningen.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring beträffande motiveringen, som föreslagits i den av herr Ohlon m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lundström* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 9 punkten 1, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring beträffande motiveringen, som föreslagits i den av herr Ohlon m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Lundström* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna ha va utfallit sålunda:

Ja — 100;

Nej — 34.

Därjämte hade 1 ledamot tillkännagivit, att han avstode från att rösta.

Punkten 2**Anslag till förvärv av billinjer åt postverket**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna av generalpoststyrelsen upprättade köpekontrakt rörande vissa fastigheter i kvarteret Baggen i Linköping, dels ock för budgetåret 1955/56 anvisa i statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för den 4 januari 1955 angivna investeringsanslag å tillhopa 11 895 000 kronor.

Bland de av Kungl. Maj:t äskade anslagen fanns bland annat upptaget ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor till förvärv av billinjer.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ewerlöf* m. fl. (I: 264) och den andra inom andra kammaren av herr *Hjalmarson* m. fl. (II: 351), i vilka, såvitt nu var i fråga, hemställt, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om investeringsanslag å 1 000 000 kronor till förvärv av billinjer åt postverket.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

I. bemyndiga Kungl. Maj:t att godkänna av generalpoststyrelsen den 31 december 1953 och den 12 januari 1954 upprättade köpekontrakt rörande vissa fastigheter i kvarteret Baggen i Linköping;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1955/56 under postverkets fond anvisa under punkten angivna investeringsanslag;

III. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 264 och II: 351, i vad de avsåge förevarande anslag, till Förvärv av billinjer för budgetåret 1955/56 under postver-

Anslag till förvärv av billinjer åt postverket

kets fond anvisa ett investeringsanslag av 1 000 000 kronor.

Reservation hade anmälts av fröken *Andersson* samt herrar *Skoglund* i *Doverstorp* och *Staxäng*, vilka dock ej antytt sin mening.

Fröken **ANDERSSON** (h):

Herr talman! Frågan om förvärv av billinjer för postverket och järnvägen har ju diskuterats under flera år tidigare, och jag kan därför nu fatta mig mycket kort. Det gäller nu närmast punkt 2, som rör sig om postverket. Jag skall, herr talman, inte gå närmare in på den allmänna bakgrund som ingående diskuterats här tidigare. Vi vet alla, att det behövs en noggrannare avvägning än någonsin. För vår del kan vi dock inte vara med om att kalla det avvägning att öka 4 miljoner och väl det på ett håll och sänka 2 miljoner på annat håll. Det blir ju som facit icke förty en ökning på ett par miljoner. Vi vill i stället beträffande nedskärningar gå längre på vissa punkter än vad Kungl. Maj:t har ansett sig kunna göra.

Jag sade att det gällde frågan om postverkets diligenslinjer. Där har man inte skurit ner, utan begärt en höjning och en vidgning av medelsförbrukningsramen jämfört med det nuvarande budgetåret. Det är klart att en sådan utvidgning, ett sådant nyförvärv för postverket av billinjer, inte kommer att gå spårlost förbi när det gäller anslagskraven för framtiden. Jag tycker, att man redan i dag bör ha den aspekten klar för sig. Höjningen rör sig om 1,6 miljoner.

Som redovisas i motionerna I: 264 och II: 351 är investeringar möjliga under budgetåren 1954/55 och 1955/56 till belopp som är väsentligt högre än vad fallet var 1953/54. Det finns medel tillgängliga där, men såvitt jag kan se har inte utskottet redovisat detta. Det förvånar mig litet att inte utskottsmajoriteten tagit upp den synpunkten, men det är möjligt att det finns någonting bakom avdelningens bedömande, och vi kanske får höra det i debatten.

Utskottet säger, att syftet med förvärv av billinjer på detta område är att man skall ordna trafiken så rationellt och så ekonomiskt försvarbart som möjligt. Jag betvivlar inte att detta är syftet men, som också tidigare har framhållits, på vilka områden skulle man inte kunna utöka med exakt samma motivering som man här använt? Som herr Ohlon nyss betonade i sitt anförande finns ju dessa linjer redan. Det blir alltså ur samhällsbehovstillfredsställelsesynpunkt, för att använda ett kort och tydligt ord, inte någon ändring även om postverket lägger sig till med enskilda linjer på detta område.

Jag skulle kunna tillägga en hel del, men som jag sade skall jag fatta mig kort och nöjer mig därför, herr talman, med att på denna punkt yrka bifall till motionerna I: 264 och II: 351 i vad de avser förevarande anslag.

Herr **HESSELBOM** (s):

Herr talman! Det finns ingen anledning att ingå på någon längre historisk utläggning i denna fråga, som ju redan under tidigare år har varit föremål för riksdagens behandling i liknande sammanhang.

Jag vill endast erinra om att de bildiligenslinjer, som postverket driver, framför allt är lokaliserade till glesbygderna i vårt land, från Värmland upp till nordligaste Norrbotten. De har tillkommit främst för att postverket skall kunna klara den postala servicen inom dessa glesbygder. Det har emellertid ansetts rationellt att samtidigt söka tillgodose befolkningens behov av personbefordran och andra transporter.

Även enskilda personer har startat trafikföretag i samma bygder som postverket bedriver sina bildiligenslinjer. Detta har emellertid ofta visat sig vara mindre rationellt, och många gånger har dessa enskilda företagare tröttnat på att fortsätta sin verksamhet, eller också har de av andra orsaker inte kunnat upprätthålla trafiken. Det har då ansetts angeläget inte minst ur den berörda befolkningens synpunkter att trafiken i dessa

Anslag till televerket

glesbygder upprätthålles. För att ordna det hela rationellt och på bästa sätt kunna utnyttja såväl materiel som arbetskraft har det ansetts lämpligt att postverket i vissa fall övertar enskilda billinjer för att kunna inlemma dem i sitt redan befintliga diligensnät.

Fröken Andersson påpekade att det redan finns en del medel reserverade som inte kunnat förbrukas. Det är riktigt, men belastningen på detta anslag måste bli ganska ojämn olika år, beroende på vilka billinjer som till äventyrs blir till salu ett visst år så att postverket kan överta dem. Därigenom kan det uppstå vissa reservationer på redan beviljade anslag. Enligt de uppgifter som utskottets fjärde avdelning har fått från postverket föreligger det nu preliminära planer på övertagande av billinjer som postverket bedömer vara angelägna. Ett förverkligande av dessa planer kommer att ta i anspråk de investeringsmedel som har angetts i utskottets utlåtande.

Herr talman! Utskottet har tillstyrkt Kungl. Maj:ts förslag just för att postverket även i fortsättningen skall kunna tillgodose kommunikationsbehovet i glesbygderna på bästa sätt både ekonomiskt och med tanke på den där bosatta befolkningen. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 264 och II: 351 i nu ifrågasvarande del; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 3

Anslag till televerket

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för budgetåret 1955/56 dels under televerkets fond anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å till-

hopa 210 350 000 kronor, dels ock i avbidan på särskild proposition i ämnet för Rundradioanläggningar beräkna ett investeringsanslag av 10 000 000 kronor.

Bland dessa investeringsanslag funnos bland annat upptagna ett anslag till telefonstationsbyggnader av 7 500 000 kronor, ett anslag till riks- och landskablar m. m. av 44 700 000 kronor och ett anslag till nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar av 75 400 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Magnusson* m. fl. (I: 10) och den andra inom andra kammaren av herr *Munk-tell* m. fl. (II: 11), i vilka hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala som sin åsikt, att det framtida riksdagsbeslutet rörande television icke borde föregripas genom att tillstånd förvägrades företaget, som avsåge att försöksvis under en tid av upp till fem år utsända kommersiella program;

dels ock en inom andra kammaren av herrar *Wedén* och *Gustafson* i Göteborg väckt motion (II: 460), vari hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala, att enskilda intressen i avvaktan på statsmakternas ställningstagande till televisionsutredningens förslag borde tills vidare beredas tillfälle att bedriva televisionsverksamhet.

I de under punkten 1 här ovan omförmälda likalydande motionerna I: 282 av herr *Lundström* m. fl. och II: 347 av herr *Anderson* i Sundsvall m. fl. hade yrkats, att för budgetåret 1955/56 under televerkets fond skulle anvisas ett investeringsanslag till nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar på 79,8 miljoner kronor samt att maximibeloppet av televerkets investeringar för samma budgetår skulle fastställas till 243,2 miljoner kronor.

I motionen II: 19 av herrar *Holmberg* och *Johansson* i Stockholm hade yrkats,

Anslag till televerket

att riksdagen måtte besluta, utom annat, att för budgetåret 1955/56 under televerkets fond anvisa investeringsanslag å tillhopa 223 950 000 kronor, varav till telefonstationsbyggnader m. m. 8 600 000 kronor, till riks- och landskablar 53 000 000 kronor samt till nya abonnentanläggningar, nätarbeten och mellanortsledningar 79 600 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen II: 19, i vad den avser förevarande anslag, för budgetåret 1955/56 under televerkets fond anvisa under punkten angivna investeringsanslag;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 282 och II: 347 samt II: 19, sistnämnda motion i vad den avsåge förevarande anslag, till Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar för budgetåret 1955/56 under televerkets fond anvisa ett investeringsanslag av 75 400 000 kronor;

III. att motionerna I: 10 och II: 11 samt II: 460 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anförts

a) av herrar *Ohlon, Sundelin, Jacobsen, Ståhl, Svensson* i Ljungskile, *Wedén* och *Löfroth*, vilka ansett att, under förutsättning av bifall till den vid punkten I anförda, med a) betecknade reservationen, utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, varjämte utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och motionen II: 19, i vad den avsåge förevarande anslag, samt med bifall till motionerna I: 282 och II: 347 till Nya abonnentanläggningar, nätarbeten och blanka mellanortsledningar för budgetåret 1955/56 under televerkets fond anvisa ett investeringsanslag av 79 800 000 kronor;

b) av herr *Karl Andersson*, som likväl ej antytt sin åsikt;

c) av herr *Ohlon*, fröken *Andersson* samt herrar *Ståhl, Staxäng* och *Wedén*, likaledes utan angiven mening.

Herr **PERSSON, HELMER**, (k):

Herr talman! Under denna punkt i utskottets utlåtande redovisas en motion, vari vi föreslår en avsevärd höjning av investeringsanslaget till televerket. Jag skall tillåta mig att mycket kortfattat motivera vårt yrkande.

Under debatten angående punkt 1 i utskottets utlåtande har man från flera håll utförligt motiverat behoven av ökade anslag på detta område. Redan under remissdebatten i januari framhöll vi, att vi inte kunde ge vår anslutning till en politik som går ut på begränsning av framför allt de samhälliga investeringarna. Statsutskottet har heller inte kunnat undgå att observera de negativa verkningarna av den relativt starka begränsningen av de statliga verkens investeringar. Trots de uppenbara stora behoven av ökade investeringar har utskottets majoritet dock icke vågat frångå den linje som finansministern uppdrog när årets statsverksproposition presenterades inför riksdagen.

Samtliga verksstyrelser har mycket starkt motiverat behoven av större investeringar. Telestyrelsen har klart påvisat konsekvenserna av en nedprutning av de äskade investeringsanslagen. Dessamma gäller vattenfallsstyrelsen. Varken departementschefen eller utskottet kan bestrida riktigheten av de argument som respektive verksledningar har anförts. Vid läsning av utskottets utlåtande får man tvärt om det intrycket att utskottet velat kraftigt understryka angelägenheten av att behoven tillgodoses, men så hänvisar man punkt efter punkt, mycket monotont, till att detta inte är möjligt på grund av att den samhälls-ekonomiska balansen kräver konjunkturdämpande åtgärder. Som redan framhållits under den tidigare debatten har de telefonabbonenter, som tvingas vänta kanske i flera månader på att få sina apparater, mycket svårt att förstå de vise människens ekonomiska resonemang.

Jag vill fästa uppmärksamheten på att

Anslag till televerket

det här handlar icke bara om att folk skall få möjlighet att få telefonapparater, utan det handlar ju också om en utbyggnad av riks- och landskablar, vilken behövs i mycket stor utsträckning, ej minst i övre Norrland, som har det sämst ställt i detta avseende. Jag vill erinra om att väntetiden är oerhört lång, när det gäller rikssamtal. Följaktligen rör det sig inte bara om att vi får ett tillräckligt antal telefonapparater utan också om att vi i rimlig tid kan släppa fram samtalen.

Telestyrelsen påpekar med rätta att investeringar av detta slag är mycket förnämliga kapitalplaceringar. I vår motion finns ett yrkande, som avser att möjliggöra nödvändiga investeringar i nya abonnentanläggningar, nätarbeten samt riks- och landskablar. Redan nu föreligger det en stor eftersläpning på dessa områden. Uraktlåtenheten att här ställa medel till förfogande måste innebära en mycket dålig politik.

Med hänvisning till vad jag här sagt ber jag att få yrka bifall till motionen nr 19 i andra kammaren.

Herr MAGNUSSON (h):

Herr talman! Jag har tillsammans med några andra kammarledamöter inlämnat en motion, som syftar till att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala att beslut icke bör fattas, som innebär att försöksprogram för television icke får anordnas med kommersiella inslag. Frågan i dag är icke huruvida vi i framtiden skall ha television eller ej. Frågan är huruvida vi skall ha ett statligt monopol eller om även andra intressen skall få tillfälle att sända televisionsprogram.

Det är säkert att när denna uppfinning nu skall exploateras, så kommer den under försökstiden att medföra utomordentligt stora kostnader. Det är därför som vi finner det ändamålsenligt att låta de intressen, som redan har anmält sig, få tillfälle att göra dessa försök och då med kommersiellt inslag. Vi ställer oss oförstående inför en sådan åsikt, att statsmakterna på detta område

skulle lägga hinder i vägen för enskilda intressen att ta vara på en ny teknisk uppfinning. Vi är också övertygade om att för den händelse försöksverksamheten skall överlämnas uteslutande till staten, så kommer de stora kostnader som blir förenade därmed att på ett mycket kraftigt sätt inverka på medborgarnas skattesedlar i framtiden.

Med hänsyn till vad jag nu anfört ber jag att få yrka bifall till ifrågavarande motion.

Häri instämde fröken *Andersson* (h).

Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! Jag vill först med anledning av herr Helmer Perssons anförande säga, att detta kom litet väl sent. Vi har ju under punkten 1 i en dryg timmes tid diskuterat de problem, som herr Persson nu berörde. Jag vill med hänvisning till vad som sades i den föregående debatten be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Beträffande televisionen vill jag endast i korthet erinra om att man här måste hålla isär två olika ting. Frågan om den kommande televisionen är ju nämligen avhängig av två nödvändiga förutsättningar. Den ena gäller de tekniska anläggningar, som behövs för att producera och distribuera televisionsprogrammen. Den andra avser den egentliga programproduktionen.

När det gäller den första förutsättningen för en televisionsverksamhet har det i ett land av vår storleksordning bedömts som ekonomiskt vettigt, att man samordnar denna verksamhet med televerkets övriga verksamhet, då man därigenom kan utnyttja televerkets kabelförbindelser och andra anläggningar för gemensamma ändamål. Det torde därför inte råda någon tvekan om att vi i vårt land inte kan kosta på oss både ett statligt företag för distribution av televisionsprogram och ett privat företag för ändamålet, vilket i så fall skulle behöva byggas upp med all teknisk utrustning. Jag förmodar att vad som kommer att diskuteras i framtiden är, huruvida programproduktionen skall ske genom ett

Anslag till statens järnvägar

företag, uppbyggt i likhet med Radiotjänst, eller genom ett enskilt företag med kommersiellt inslag. Den frågan har utskottet ansett att vi inte kan ta ställning till i dag. Ett uttalande i dag från riksdagens sida om kommersiell television eller icke skulle ju föregripa de undersökningar på detta område, som för närvarande pågår. Vi har alltså inte velat genom att tillstyrka motionen föregripa den fortsatta utvecklingen.

Om jag till detta utskottets ståndpunktstagande skulle våga lägga någon rent personlig synpunkt, kan jag för min del deklarerat att jag principiellt inte reser något motstånd mot att vi här i landet får ett inslag av kommersiell television. Den förnuftigaste lösningen av frågan synes mig vara, att man jämsides med en programverksamhet, uppbyggd ungefär efter mönster av Radiotjänst, även kunde kosta på sig kommersiell television, men att man naturligtvis inte finge favorisera den senare i fråga om val av programtid och dylikt.

Hela denna fråga bör dock såvitt jag förstår hållas öppen, tills vi får möjlighet att pröva den i dess rätta sammanhang. Jag vill därför nu yrka bifall till utskottets utlåtande.

Herr MAGNUSSON (h):

Herr talman! Jag skulle bara vilja säga till herr Hesselbom, att ett bifall till denna motion inte på något som helst sätt skulle innebära att man föregriper utvecklingen. I första delen av sitt anförande talade herr Hesselbom om någonting som ligger i framtiden — här är det ju fråga om en mycket långt gående försöksverksamhet, som onekligen kommer att kräva avsevärd lid, och det finns redan intressen som anmält sig villiga att bestrida de med försöksverksamheten förenade kostnaderna. Då Kungl. Maj:t ändock har avslagit framställningarna om denna försöksverksamhet, anser vi att riksdagen borde göra ett uttalande, som går emot detta ställningstagande.

Efter härmed slutad överläggning yttrade herr talmannen, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt beträffande mom. I och II av utskottets i den nu ifrågavarande punkten gjorda hemställan och särskilt angående mom. III av samma hemställan.

I fråga om mom. I och II, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att utskottets hemställan skulle bifallas med den ändring, som föranledes av bifall till motionen II:19 i nu förevarande del.

Sedermåra gjordes propositioner enligt berörda yrkanden; och förklarades propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Därefter gjordes enligt de beträffande mom. III förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nämnda moment hemställt samt vidare på bifall till motionerna I:10 och II:11; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

*Punkten 4***Anslag till statens järnvägar**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för budgetåret 1955/56 under statens järnvägars fond anvisa i statsrådsprotokollet angivna investeringsanslag å tillhoppa 266 700 000 kronor.

Bland ifrågavarande investeringsanslag fanns bland annat upptaget ett anslag av 2 000 000 kronor till förvärv av bilinjer.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herrar *Helmer Persson* och *Öhman* (I:268) och den andra inom andra kammaren av herr *Holmberg* m. fl. (II:361), i vilka hemställts dels att riksdagen måtte

Anslag till statens järnvägar

i princip besluta om förlängning av ost-kustbanan från Härnösand norrut via Örnsköldsvik till Umeå, dels att riksdagen måtte besluta, att den del av denna förlängning, som avsåge sträckningen Gullänget—Husum, skulle påbörjas under budgetåret 1955/56, dels ock att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till erforderligt investeringsbelopp för den nyss angivna sträckningen;

dels en inom andra kammaren av herr *Mellqvist* m. fl. väckt motion (II: 62), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för elektrifiering av vissa järnvägslinjer i Dalarna;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ewerlöf* m. fl. (I: 264) och den andra inom andra kammaren av herr *Hjalmarsson* m. fl. (II: 351), i vilka, såvitt nu var i fråga, hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om investeringsanslag å 2 000 000 kronor till förvärv av billinjer åt statens järnvägar;

dels ock två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Lundström* m. fl. (I: 265) och den andra inom andra kammaren av fru *Sandström* m. fl. (II: 357), i vilka likaledes hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts förslag om investeringsanslag å 2 000 000 kronor till förvärv av billinjer åt statens järnvägar.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt,

I. att riksdagen måtte med bifall till Kungl. Maj:ts förslag för budgetåret 1955/56 under statens järnvägars fond anvisa under punkten angivna investeringsanslag;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 264 och II: 351 samt I: 265 och II: 357, förstnämnda båda motioner i vad de avsåge förevarande anslag, till Förvärv av billinjer för budgetåret 1955/

56 under statens järnvägars fond anvisa ett investeringsanslag av 2 000 000 kr.;

III. att motionerna I: 268 och II: 361 icke måtte bifallas av riksdagen;

IV. att motionen II: 62 icke måtte bifallas av riksdagen.

Reservation hade avgivits av, utom annan, herr *Ohlon*, fröken *Andersson* samt herrar *Sundelin*, *Jacobsson*, *Skoglund* i Doverstorp, *Ståhl*, *Svensson* i Ljungskile, *Staxäng*, *Wedén* och *Löfroth*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under II hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 264 och II: 351 samt I: 265 och II: 357, förstnämnda båda motioner såvitt nu vore i fråga, avslå Kungl. Maj:ts förslag om anslag till förvärv av billinjer.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Det rör sig här om statens järnvägars förvärv av enskilda billinjer, och i mycket är samma resonemang giltigt som tidigare i dag har förts under behandlingen av punkt 2 i utlåtandet. Vi menar att anslagsminskningen i detta fall kan göras dubbelt så stor som under punkt 2, nämligen två miljoner kronor.

Också denna fråga har diskuterats under åtminstone fem år, och jag är alltså även här i den lyckliga belägenheten att kunna fatta mig kort. Reservanternas kan i år liksom i fjol hänvisa till att det sitter en utredning, 1953 års trafikutredning, som har att behandla just de olika problemen rörande konkurrensen mellan järnvägar och andra landtransportmedel. Vi anser att man rimligtvis, såsom sed är i detta hus, bör avvakta resultatet av utredningen och att anslaget därför tills vidare bör upphöra.

Nu säger utskottet, att biltrafiktillräkningen utgör ett betydelsefullt komplement till den egentliga järnvägsdriften. Ja, det är ett ganska självklart konstaterande som ingen människa kan ha något att invända mot. Men så fortsätter utskottet med att säga, att man inte skall beröva järnvägarna möjligheten till rationalise-

Anslag till statens järnvägar

ring. Jag tycker att man bör se också denna trafik i offentlig och enskild regi såsom ett helt, ur synpunkten att trafikanternas intressen skall tillgodoses.

Utskottet framhåller att avsevärda besparingar i många fall uppkommit genom att järnvägstrafik ersatts med landsvägstrafik. Jag kan här säga som under punkt 2, att med det resonemanget skulle man kunna höja anslagen nästan hur mycket som helst. Men under tider av, jag höll på att säga, ekonomiskt betryck är det ju nödvändigt att skynda långsamt även beträffande s. k. rationaliseringar.

Emellertid tillägger utskottet försiktigtvis: »Att bokföringsmässigt redovisa dessa besparingar låter sig dock svårigen göra.» Ja, så mycket fanns det att bygga på i detta hänseende.

Det ekonomiska resultatet är alltså tveksamt, och inte heller kan man med säkerhet eller ens med sannolikhet förvänta — såsom också betonas i motionen — en bättre service för allmänhetens del. Herr Hesselbom sade i debatten under punkt 2, att det inte är så rationellt ordnat på vissa linjer. Jag föreställer mig att samma resonemang kan föras i detta sammanhang och att det därför i vissa fall är angeläget att det offentliga övertar driften.

Jag skall inte ta upp hela den debatt, som vi mycket intensivt förde förra året, om jag minns rätt, när det gällde det här problemet. Då lades det ju från olika håll fram ganska flagranta exempel på att det sannerligen inte hade blivit en förbättrad service utan snarare tvärtom i och med att det allmänna hade övertagit driften. Jag är inte så naiv, att jag vill generalisera det omdömet. Jag vill bara med detta ha sagt, att det icke a priori är givet, att det blir en bättre service, och det kanske inte ens alltid är sannolikt att så blir fallet.

Det sägs i utskottsutlåtandet, vilket ju är alldeles riktigt, att denna fråga behandlats under fem år tidigare utan att riksdagen har frångått Kungl. Maj:ts förslag. Med hänsyn härtill går utskottet inte nämnvärt in på frågan. Ja, det kan ju finnas någon liten möjlighet att riks-

dagen kan ändra mening. Sådant har vi sett förr, även om jag inte tror så värst mycket på att kammaren i dag ändrar sig.

Utskottet säger vidare, att det i motionerna bara kommit fram ett nytt motiv, nämligen det ekonomiska utfallet av verksamheten. Jag upprepar — vilket nästan till tjatighet har betonats tidigare — att det i år skett en sammankrympning av investeringsvolymen, som skiljer sig väsentligt från vad förhållandet var förra året. Det är för oss den väsentliga skillnaden. När det icke kan ledas i bevis att servicen för allmänheten förbättras, finns det enligt vår mening en möjlighet att spara in dessa två miljoner kronor.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till reservationen A under punkt 4.

Herr LINDAHL (s):

Herr talman! Jag har begärt ordet under denna punkt för att ta upp en fråga, som inte hör till de större men som dock är betydelsefull för den bygd det gäller.

Vad jag åsyftar är att enskild bana har nedlagts med påföljd att en stad i fortsättningen blir ganska isolerad från ytttervärlden. Såväl smal- som bredspåriga banor betyder ju att industrien växer upp i anslutning till dessa. Detta har skett också vid den bana, som jag här skulle säga några ord om, nämligen banan mellan Askersund och Lerbäck. Denna bana är redan ur trafik. Detta skedde någon gång i januari månad, och därmed har för vissa delar av industrien i staden uppstått mycket stora svårigheter. På den järnväg, som tidigare fanns, forslades de produkter, vilka tillverkades vid vederbörande industrier. I och för sig var ju inte denna bana särskilt märklig. Den var bara 14 kilometer lång, och den var ganska nedsliten, men den fyllde ändå en betydelsefull uppgift för främst Askersunds stad.

Vid föregående års riksdag hade vi en motion i frågan, som behandlades välvilligt av statsutskottet, i så måtto att

Anslag till statens järnvägar

en utredning föreslogs om möjligheterna att staten skulle köpa den där banstumpen. I motionen antydde vi också, att banan borde bli bredspårig. Det gick dithän, att SJ gjorde en utredning. Men utredningen kom till resultat att det inte var möjligt för statens järnvägar att inköpa och trafikera banan. Det skulle tydligen bli förluster, vilket kanske inte är så osannolikt.

Det kan således sägas, att frågan om järnvägens vara i fortsättningen är avsågad. Frågan kommer väl inte upp mer, och därför får man inskränka sig till att försöka få ersättning för järnvägen, och det är den frågan, som i dag är den allra väsentligaste. Visserligen finns det vägar till denna stad, men dessa vägar är på sina håll så dåliga, att det under en viss tid av året är omöjligt för tung trafik att ta sig fram på dem. Man försöker nu att på lastbil köra de produkter, som tillverkas vid industrierna. Dessa produkter lär ha en viss betydelse. Således har kommissionen för ekonomisk försvarsberedskap sagt, att ifrågasvarande produktion är synnerligen betydelsefull. Särskilt framhålles, att tillverkningen av bensinfat bör upprätthållas. Man försöker sålunda nu att sköta transporter med användande av lastbilar. Det är klart att under vintern, när vägarna är frusna, går det bra, men man har all anledning att befara det värsta, när tjällossningen sätter in.

Det är nog riktigt att man från myndigheternas sida har observerat denna sak. Staden har haft besök av en delegation från statsutskottet, och även statsrådet för vägärenden har besökt staden, vilket allt visar att stadens svåra belägenhet har observerats. Man kan också peka på att när det gäller transporter av lättare laster till och från staden har staten låtit dessa ombesörjas av SLAB. Det skötes på ett gott sätt, men vägarna är som sagt inte rustade för transporter från den medeltunga industrien.

Framför allt är det angeläget, att vägen blir isländsatt, och jag väddar till vägministern att inte glömma bort den vägbit på nio kilometer, som är så betydelsefull för den lilla staden. Det är

en väg som visserligen är upptagen i planen, men staden har ännu inte kunnat få något besked, när ombyggnaden kan ske. Det måste göras redan i år, och det är vår livliga förhoppning att pengar ställes till förfogande för ändamålet, så att vägbiten blir ombyggd. När så skett, tror jag att trafiken på järnvägslinjen kan läggas ned. Den har fyllt sin tjänst, men intill dess vägen blivit ombyggd och man blivit på det klara med att den kan anlitas för den tunga trafiken till och från staden, måste banan finnas kvar, ty det kan tänkas att förhållandena blir sådana, att man åter måste använda den.

Jag har, herr talman, självfallet inte något yrkande, men då jag vet hur betydelsefull denna fråga är för en ganska stor bygd, vill jag understryka statsutskottets uttalande om att det är nödvändigt att vägarna till denna stad upprustas, så att de kan ersätta den enskilda järnvägen, som nu så småningom blir helt nedlagd och där det för tillfället icke upprätthålles någon trafik.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! I denna punkt har utskottet även yttrat sig över vår motion om en järnväg från Härnösand över Örnköldsvik till Umeå. Motiveringen för utskottets avslagsyrkande är enkel, men också fantasilös.

Utskottet hänvisar till att riksdagen för blott tre månader sedan avlog en motion av liknande innebörd. Nu bör det emellertid observeras, att vårt yrkande i år är något annorlunda än i fjolårets motion. Vi har velat undvika en onödig diskussion om järnvägens sträckning, bl. a. sträckningen över Ångermanälven. Vi har därför hemställt, att riksdagen skulle fatta ett principbeslut om förlängning av ostkustbanan från Härnösand norrut via Örnköldsvik till Umeå och därjämte besluta att under budgetåret 1955/56 påbörja byggandet av sträckan Gullänget—Husum, för vilket ändamål erforderligt investeringsbelopp skulle ställas till förfogande.

Det är riktigt att det är tre månader

Anslag till statens järnvägar

sedan riksdagen avslag vår motion, men det kunde ha varit tio månader, om inte utskottet av valtaktiska skäl uppskjutit frågan till efter fjolårets val. Till detta vill jag foga följande. Denna frågas lösning har saboterats i minst 500 månader, och därför skulle det ha varit en vackrare attityd, om statsutskottet någon gång skulle vilja ta sig an saken. Utskottet hänvisar också till att järnvägsstyrelsen undersöker möjligheterna att bygga industrispår Gullänget—Husum. Man tycks således vara inne på den linjen, att de viktigaste områdena utmed den norrländska kusten skall få nöja sig med industrispår. Så tycks det bli för kustlandet i norra Norrbotten, och så ser det också ut att bli i mellersta Norrland.

Varken i fjol eller i år har utskottet tillkännagivit någon egen mening om behovet av järnvägsfrågans lösning för Norrlands kustbygd. Utskottet hänvisar till järnvägsstyrelsen och glömmer bort, att riksdagen måste ha en egen mening i saken och tillkännage den och även se till, att den blir beaktad av vederbörande instanser. Järnvägsstyrelsen är en kallhamrad företeelse, som utskottet älskar att gömma sig bakom och göra till den stora syndabocken. Men det går ju inte i längden att göra så. I verkligheten är ju syndarna de riksdagsledamöter, som inte har mod att ta ställning till frågan: järnväg eller inte järnväg utmed den norrländska kusten, och även klart och tydligt utsäga sin mening.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till de likalydande motionerna I: 268 och II: 361.

Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! Först några ord med anledning av fröken Anderssons anförande om anslag till förvärv av enskilda billinjer! Vi har ju tidigare diskuterat denna fråga, inte minst i denna kammar. Jag tror att det nu sker femte året i följd, och vi kan väl nu ungefär varandras argument och synpunkter, varför det inte finns någon anledning att

nu ta upp en mera djupgående diskussion i denna fråga. Jag vill endast konstatera, att detta statens järnvägars förvärv av mindre och enstaka billinjer inte är motiverat av någon strävan från statsmakternas sida att lägga under sig vägtrafiken här i landet. Det är precis som när det gäller postverkets diligenslinjer fråga om att inom sådana områden, där SJ av olika anledningar har fått ett vittutgrenat bilnät, i detta bilnät inränga enstaka billinjer för att därmed kunna rationalisera verksamheten till gagn för det ekonomiska utfallet och till gagn för allmänheten.

Fröken Andersson gör sådana gällande, att det tidigare och inte minst i fjol kunde uppvisas flagranta exempel på allvarliga missgrepp från järnvägsstyrelsens sida, när det gäller förvärv av dessa billinjer. Ja, fröken Andersson, alla dessa exempel, som har kastats ut i diskussioner, har vid närmare undersökning visat sig vara felaktigt återgivna, ofta överdrivna och många gånger också fullständigt gripna ur luften. Hittills har det i varje fall inte lyckats mig att få fram belägg för något av de påstådda missgrepp, som skulle ha gjorts. Men det är klart att järnvägsstyrelsen förmodligen inte är befriad från den mänskliga skröplighet, som består i att det då och då vidtages kanske inte så lyckade dispositioner och att vissa frågor kunnat handläggas på annat sätt. Att generalisera det hela och säga, att denna verksamhet är till skada för våra kommunikationer, är emellertid att ta alltför stora ord i munnen.

Vad skulle nu ett bifall till motionärernas yrkande komma att innebära? Jo, det skulle innebära att det statliga kommunikationsföretaget på vägtrafikens område skulle berövas möjligheten att med sig införliva sådana enskilda billinjer, som till äventyrs blir till salu och som det bedömes riktigt att företaget får förfoga över, under det att vi fortfarande skulle fritt överlämna åt andra större företag på detta område att, i likhet med vad som var fallet för något årtionde sedan, lägga sig till med

Anslag till statens järnvägar

sådana billinjer. Detta komme, herr talman, helt enkelt att innebära ett föregripande av den utredning, som för närvarande pågår och som avser våra kommunikationsmedels inbördes avvägning och hur vi skall ordna med våra kommunikationer i framtiden.

Så några ord med anledning av herr Helmer Perssons anförande och den motion som han talade för! Det förhåller sig nu på det sättet, att för tre månader sedan — något som herr Persson erinrat om — diskuterades denna fråga i riksdagen, och sedan dess har inte hänt så värst mycket. Det är nämligen så, att utskottet i frågans nuvarande läge med det sakmaterial, som utskottet haft att tillgå när det gällt att bedöma frågan, inte haft någon möjlighet att tillkänna en egen mening och därför inte kunna rekommendera riksdagen att tillkänna någon mening i denna fråga. Vi kan inte göra detta förrän vi fått se resultatet av de nu pågående undersökningarna inom järnvägsstyrelsen och de överväganden, som sker hos Kungl. Maj:t.

Under hänvisning till vad jag sålunda anfört ber jag även att på denna punkt få yrka bifall till utskottets hemställan.

Fröken ANDERSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag förstår inte, varför man inte skall invänta en kommittéutrednings resultat i det här fallet, när man jämt och ständigt använder ett sådant argument som skalleskjul i andra sammanhang. Jag begärde emellertid inte ordet för att säga denna ganska självklara sak, utan jag vill tillbakavisa herr Hesselboms påstående att det var felaktiga exempel, exempel som gripits ur luften o. s. v., som drogs fram förra året. Jag skall inte upprepa det exempel jag anförde, men jag undersökte fallet ytterligare i somras och konstaterade att förhållandena var nästan ännu värre än jag framställde dem här.

Vidare vill jag säga att jag inte tryckte så hårt på detta. Jag tyckte att jag var nästan skamlöst modest i mitt omdöme när det gällde avvägningen mellan den

privata och den statliga företagsamheten. Jag tror nämligen inte att det är någon mening med att säga, att den ena alltid partout är förfärligt god och den andra partout förfärligt dålig. Om herr Hesselbom ser efter vad jag sade, tror jag därför att han skall finna att vi i grund och botten är ganska eniga.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Herr Hesselbom säger att utskottet i frågans nuvarande läge inte kan tillkänna någon mening. Nu förhåller det sig ju på det sättet att situationen har förändrat sig under årtiondenas gång. Det har uppstått nya lägen, och frågan har gång på gång varit uppe i riksdagen. Men jag undrar, när den situationen skall inträffa att ett utskott i svenska riksdagen har en mening om denna ytterst vitala fråga i stället för att med alla möjliga konster och knep söka gömma sig bakom ett statligt verk, underordnat riksdagen. Tänk, vilken betydelse det skulle få, om den svenska riksdagen äntligen ville uttala en mening i denna fråga och fatta ett principbeslut om att bygga denna för viktiga delar av Norrland vitala bandel! Vilken stimulans det skulle ge människorna att utveckla näringslivet där. Också det privata initiativet, som man talar så mycket om bland annat här i riksdagen, tror jag då skulle blomma.

Jag vill också erinra om den diskussion som förekom här för tre månader sedan, då en partivän till herr Hesselbom mycket eftertryckligt gav statsutskottet på söta knölen för dess lättfärdiga sätt att behandla denna ytterst viktiga fråga. Men nu återkommer utskottet med samma argument som för tre månader sedan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av de därunder förekomna yrkandena propositioner komme att framställas särskilt rörande varje moment av utskottets i den nu förevarande punkten gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. I hemställt.

Anslag till förvärv av enskilda elektriska distributionsföretag

Beträffande mom. II, fortsatte herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas, som innefattades i den av herr Ohlon m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Därefter gjorde herr talmannen propositioner enligt berörda yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med övervägande ja besvarad.

Fröken *Andersson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 9 punkten 4 mom. II, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ohlon m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen änyo upplästes, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Sedermera gjordes enligt de i fråga om mom. III förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på bifall till motionerna I: 268 och II: 361; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Slutligen bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. IV hemställt.

*Punkten 5***Anslag till förvärv av enskilda elektriska distributionsföretag**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att för budgetåret 1955/56 under statens vattenfallsverks fond anvisa i statsrådsprotokollet angivna investe-

ringsanslag å tillhopa 306 500 000 kronor.

Bland berörda anslag fanns upptaget ett investeringsanslag till förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet av 1 500 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Helmer Persson* och *Öhman* (I: 257) och den andra inom andra kammaren av herr *Holmberg* m. fl. (II: 349), i vilka hemställts, att riksdagen, med bifall i övrigt till vad som i statsverkspropositionen yrkats under vattenfallsverkets fond, måtte besluta, att anslaget avseende förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet måtte höjas till 11 500 000 kronor;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Andersson* i Dunker m. fl. väckt motion (II: 348), vari hemställts, att förenämnda anslag till förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet icke måtte beviljas av riksdagen.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på återopade grunder hemställt,

I. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag, för budgetåret 1955/56 under statens vattenfallsverks fond anvisa under punkten angivna investeringsanslag;

II. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionerna I: 257 och II: 349 samt II: 348, till Förvärv av enskilda företag för elektrisk distributionsverksamhet för budgetåret 1955/56 under statens vattenfallsverks fond anvisa ett investeringsanslag av 1 500 000 kronor.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Statsutskottet har här tillstyrkt regeringens förslag om ett anslag på 1,5 miljoner kronor för nästa budgetår till förvärvande av enskilda företag för elektrisk distributionsverk-

Anslag till förvärv av enskilda elektriska distributionsföretag

samhet. Vi har föreslagit att beloppet skall höjas till 11,5 miljoner kronor. Det är fråga om att redan nu vidtaga åtgärder för upprustning av landsbygdens elkraftförsörjning. Hurdant läget är, har redovisats av elkraftutredningen, och det behöver jag alltså inte gå in på. Vilka alternativa vägar för elkraftförsörjningens rationalisering som måste beträddas, har vi för dagen inte tagit ställning till. Den frågan kommer väl upp senare till behandling här i riksdagen. Men redan nu står det ju klart, att medel måste ställas till förfogande för att förvärva vissa enskilda företag för eldistribution. Upprustningen av elkraftförsörjningen för landsbygden beräknas kräva cirka 400 miljoner kronor, och man har angivit statens andel till 150 miljoner kronor.

Hur det ligger till med elförsörjningen på landsbygden, är allmänt bekant. Något måste göras, och det måste göras nu. Näringslivets utveckling på landsbygden hämmas på grund av de nuvarande otillfredsställande förhållandena, och därför är det angeläget att höja investeringsanslaget.

Med denna korta motivering ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionen nr 257 i första kammaren.

Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! Det är en mycket stor och betydelsefull fråga, som herr Persson här har tagit upp till behandling, men då det skulle föra för långt att nu ingå på denna frågas alla aspekter, skall jag avstå från detta. Jag vill endast erinra om det ganska kuriösa förhållandet, att i den motion, som herr Persson talade för med utgångspunkt från de synpunkter som elkraftutredningen har anlagt, har ansetts att man bör förstärka vattenfallsstyrelsens möjligheter att förvärva enskilda distributionsföretag, medan det i andra kammaren har väckts en annan motion, där man — också med utgångspunkt från elkraftutredningens synpunkter — har hemställt om avslag på det av Kungl. Maj:t äskade anslaget. Jag vill ha nämnt detta för att belysa,

att det är omöjligt att i dagens läge ha någon som helst bestämd uppfattning om de propåer och förslag som elkraftutredningen har framlagt. Utredningens förslag är för närvarande föremål för remiss, och jag hoppas att det skall bli möjligt för Kungl. Maj:t att därefter ta upp denna fråga till behandling, så att riksdagen nästkommande år kan få ett förslag i ärendet. Jag är nämligen fullt på det klara med att speciellt när det gäller förhållandena på landsbygden behövs det krafttag för att åstadkomma en bättre energiförsörjning, men jag är inte beredd, och utskottet är inte heller berett att i dagens läge förordna några bestämda åtgärder, emedan man ännu inte är på det klara med vilka vägar man bör gå för att få till stånd den önskade upprustningen.

Med denna motivering vill jag, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna I: 257 och II: 349; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 6—12

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 13

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående utgifter å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1954/55, i vad propositionen avser utgifter för statens kapitalfonder; och

nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning om upptagande å riksstaten för bud-

Ang. omorganisation av den statliga heraldiska verksamheten

getåret 1955/56 av underskottet för luftfartsfonden.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1955/56 till arkiv, bibliotek och museer, kyrkliga ändamål samt akademier m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

*Punkten 1***Ang. omorganisation av den statliga heraldiska verksamheten**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1955/56, vidtaga av departementschefen angiven ändring i personalförteckningen för riksarkivet, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för riksarkivet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56, dels ock till Riksarkivet: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 821 200 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehått en inom andra kammaren av herrar *Rimås* och *Hamrin* väckt motion (II: 406), vari hemställts, att riksdagen måtte besluta att från den 1 juli innevarande år avskaffa statens heraldiska nämnd och omändra riksarkivets heraldiska sektion till en gallringssektion, varvid benämningen av sektionsföreståndare skulle ändras från förste arkivarie och statsheraldiker till förste arkivarie, samt att låta handläggningen av de statliga heraldiska ärendena handhas av en särskild heraldiskt saksakkunnig i justitiedepartementet och till hans arvode bevilja ett årligt anslag av tills vidare 1 200 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt,

I. att motionen II: 406 icke måtte av riksdagen bifallas;

II. att riksdagen måtte

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1955/56, vidtaga den ändring i personalförteckningen för riksarkivet, som föranleddes av vad departementschefen anfört;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för riksarkivet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56;

c) till Riksarkivet: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 821 200 kronor.

Reservation hade anförts av, utom andra, herrar *Sundelin*, *Ståhl*, *Svensson* i Ljungskile och *Löfroth*, vilka ansett, att utskottet bort under I hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionen II: 406, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte taga under övertvägande en omorganisation av den statliga heraldiska verksamheten i anslutning till vad i motionen angivits.

Herr SUNDELIN (fp):

Herr talman! Under denna punkt i det föreliggande utlåtandet har statsutskottet bland annat behandlat en motion nr 406 i andra kammaren, vari det i huvudsak har yrkats att riksdagen måtte besluta att från den 1 juli innevarande år avskaffa statens heraldiska nämnd och omändra riksarkivets sektion till en gallringssektion samt att låta handläggningen av de statliga heraldiska ärendena handhas av en särskild heraldiskt sakkunnig i justitiedepartementet. I denna motion framhåller motionärerna, att då statens heraldiska verksamhet omorganiserades år 1953, förut-sattes det att denna organisation skulle betraktas som ett provisorium, vars definitiva utformning fick bli beroende på framdeles vunna närmare erfarenheter. Utskottet underströk att den heraldiska verksamheten skulle vara i allt väsentligt ekonomiskt självbärande genom

Ang. omorganisation av den statliga heraldiska verksamheten

inflytande ersättningar för heraldiska uppdrag.

Vid förra årets riksdag väcktes en motion med ungefär samma syfte som nu föreliggande motion. Då framhöll man att de kostnadskalkyler som i samband med detta omorganisationsförslag förelades riksdagen var missvisande. Statsutskottet sade då att med hänsyn till att det nya organet varit i verksamhet bara ett år ansåg sig utskottet inte ha anledning att frångå sitt tidigare gjorda uttalande, men utskottet betonade ånyo verksamhetens karaktär av provisorium.

Nu har det gått ytterligare ett år, och det har visat sig att denna verksamhet inte fått den omfattning som man väl hade räknat med. Det upplyses i motionen — och jag har inte hört att det har bestridits under utskottsbehandlingen — att för förra budgetåret redovisar riksarkivet i inkomster av den heraldiska verksamheten endast 820 kronor.

En annan anledning till att denna verksamhet kanske inte har fått den omfattning som man beräknat är, att de svenska kommunerna mer och mer har föredragit att anlita annan heraldisk expertis än just denna. Det är väl främst Samfundet för hembygdsvård som har biträtt kommunerna i detta hänseende.

Jag skall inte gå närmare in på motiveringen i övrigt i denna motion. Några av oss inom statsutskottet har ansett att det fanns skäl för att ta denna fråga under omprövning. Utskottets majoritet menar att verksamheten har bedrivits under så förhållandevis kort tid att man inte vill frångå vad 1953 års riksdag har beslutat och avstyrker bifall till motionen. Vi reserverar oss till helt anslutit oss till motionens yrkande, utan vi föreslår att riksdagen må i anledning av denna motion i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande en omorganisation av den statliga heraldiska verksamheten i anslutning till vad i motionen angivits. Vi tycker nog att detta är ett yrkande som riksdagen borde kunna biträda.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till denna reservation.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Herr talman! Statsutskottets majoritet har, såsom framgår av utskottets skrivning, framhållit att med hänsyn till den förhållandevis korta tid som förflutit, sedan den beslutade nya organisationen trätt i verksamhet, anser sig utskottet icke ha anledning att nu frångå sin vid 1953 års riksdag intagna ståndpunkt i denna fråga. Vi tycker som sagt att det har förflutit alltför kort tid för att man nu skulle fatta ett nytt beslut på detta område.

Jag vill också framhålla att kommunerna här, fram för allt i tidigare skede, kanske i någon mån blivit vilseledade. Jag har själv varit med om att få mottaga ett direkt uttalande, att ett kommunvapen som inte godkännes av statsheraldikerämbetet har man ingen möjlighet att få skyddat. Det har numera genom prejudikat visats att detta är felaktigt. Kommunerna äger rätt att anlita vem de vill på detta område. De äger rätt att besluta vad de vill i vad gäller dessa vapen, som i alla fall är skyddade. Så långt vill jag ge motionärerna rätt. Här har det i varje fall under ett tidigare skede begåtts fel. Men detta utesluter inte att man bör avvakta förloppet i fortsättningen.

Utskottet skriver också: »I anslutning till utskottets tidigare gjorda uttalande rörande den nya organisationens provisoriska karaktär förutsätter utskottet, att Kungl. Maj:t, lämpligen i samband med anslagsäskanden för riksarkivet för budgetåret 1956/57, lämnar riksdagen en redogörelse för de vunna erfarenheterna av organisationen, bland annat med avseende å det ekonomiska utfallet av verksamheten, den sannolika framtida omfattningen av de statliga heraldiska arbetsuppgifterna samt i vilken utsträckning den heraldiska sektionens personal kan anlitas för fullgörande av jämväl andra uppgifter inom riksarkivet.» Jag för min del tycker att reservanterna skulle ha kunnat nöja sig med den skrivningen, framför allt sedan de själva gått ifrån sin motion. Jag tror att följer man majoritetens linjer i detta fall, får man

Anslag till naturhistoriska riksmuseet

en lämplig anordning för framtiden på detta område.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågasvarande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som förordats i den av herr Sundelin m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 2—19

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 20**Anslag till naturhistoriska riksmuseet**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att dels bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1955/56, vidtaga av departementschefen angiven ändring i personalförteckningen för naturhistoriska riksmuseet, dels godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för naturhistoriska riksmuseet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56, dels ock till Naturhistoriska riksmuseet: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 1 046 300 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebar bland annat, att för e. o. museiassistenten fil. dr Herman Persson, som nu tillhörde den reglerade befordringsgångens slutlönegrad, Ce 25, skulle inrättas en personlig tjänst som intendent i lönegraden Ce 27.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom första kammaren av herrar *Osvald* och *Ollén* väckt motion (I: 48), vari hemställdes, att riksdagen måtte besluta dels att för e. o. museiassistenten Herman Persson skulle i personalförteckningen för naturhistoris-

ka riksmuseet uppföras en personlig intendenttjänst i lönegraden Ce 29, dels att förhöja museets avlöningsstat med ett belopp av 1 900 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen I: 48,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att, med tillämpning tills vidare från och med budgetåret 1955/56, vidtaga den ändring i personalförteckningen för naturhistoriska riksmuseet, som föranleddes av vad departementschefen anfört;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för naturhistoriska riksmuseet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56;

c) till Naturhistoriska riksmuseet: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 1 046 300 kronor.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! I en motion som väckts av herr Ollén och mig har yrkats att museiassistenten Herman Persson vid riksmuseet skulle uppföras på en personlig intendenttjänst i lönegraden Ce 29. Utskottet säger bara att det inte ansett sig böra tillstyrka bifall till det i motionen framställda yrkandet. Någon motivering har utskottet inte angivit. Jag vill emellertid här erinra om den motivering som vi har lämnat i motionen. 1952 års tjänsteförteckningsrevision uppförde intendentbefattningarna vid riksmuseet, både de ordinarie och de extra ordinarie, i 29 lönegraden. Om nu Kungl. Maj:ts proposition bifalles, blir doktor Herman Persson den ende av intendenterna som står i lägre lönegrad än de övriga. Några särskilda skäl för detta har icke anförts av departementschefen.

Jag vill gärna här framhålla att det arbete, som doktor Persson utför vid riksmuseets paleobotaniska avdelning, är av samma karaktär som det som utförs av andra intendenten vid museet. Hans tjänst borde alltså rätteligen vara densamma som de övrigas. Jag vill också

erinra om doktor Perssons utomordentliga vetenskapliga förtjänster. Han är en av de allra främsta inom sitt specialområde av botaniken, och på grund av sina stora förtjänster kreerades han för några år sedan till filosofie hedersdoktor vid Uppsala universitet. Han har också ett synnerligen stort internationellt anseende som vetenskapsman. Vetenskapsakademien har tidigare föreslagit att Persson skulle uppföras i lönegraden Ce 29, men efter upprepade avslag har den nu nöjt sig med att föreslå hans placering i lönegraden Ce 27.

Det finns, som jag här i korthet angivit, inte några skäl för att placera denna intendenttjänst i en lägre lönegrad än de övriga. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr NÄSSTRÖM (s):

Jag vill bara säga att med den utveckling som de lönetekniska förhandlingarna numera har fått är det ganska vanskligt att på grund av en enskild motion företaga i varje fall nämnvärda förändringar på dessa områden. Jag kan inte säga att jag i detalj vet vad denne assistent har att utföra för arbete, men jag tror att vi allesammans har fått den erfarenheten, att varje förändring som man gör på sådana områden drar med sig en hel del konsekvenser på andra håll, och dessa kan vara rätt vittgående. Här har väl ändå Vetenskapsakademien kommit med ett förslag, och detta har Kungl. Maj:t följt. Sedan har man i motionen framhållit att placeringen i lönegrad skulle vara för låg. Det är kanske olämpligt att ta upp någon persondiskussion här, men det skulle allt bli ganska egendomligt för såväl statsutskottet som riksdagen, om man på det sättet skulle företa löneuppflyttningar på många punkter. Det skulle bli egendomligt inte bara ur ekonomisk synpunkt utan även ur andra synpunkter. Därför har statsutskottet inte ansett sig kunna biträda motionen utan har anslutit sig till Kungl. Maj:ts förslag.

Jag ber alltså att få yrka bifall till statsutskottets förslag.

Anslag till naturhistoriska riksmuseet

Herr OSVALD (fp):

Jag kan mycket väl förstå de synpunkter som herr Näsström nu har redogjort för, men i detta fall ligger det ju så till, att denna intendenttjänst är placerad i en lägre lönegrad än de övriga. Om man flyttar upp vederbörande i samma klass som de övriga, kan det ju inte föranleda några allvarliga komplikationer.

Jag förstår också mycket väl att det kan vara besvärligt att på grundval av en enskild motion göra en förändring i lönehänseende för en befattningshavare, men jag tycker att utskottet åtminstone kunde ha kostat på sig att skriva, att detta vore en sak som det vore angeläget att Kungl. Maj:t tittade på än en gång. Även om detta nu inte sagts från utskottets sida, hoppas jag ändå att ecklesiastikministern ännu en gång vill pröva denna fråga för att se, om inte vi skulle kunna få denna intendenttjänst uppförd i samma lönegrad som de övriga.

Efter härmed slutad överläggning gjordes i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till den i ämnet väckta motionen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 21—70

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 71

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 16, i anledning av väckta motioner om rätt att vid inkomsttaxering göra avdrag för kostnader för anläggande av vattentäkt, m. m., bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Om avdragsrätt för gåvor till allmännyttiga ändamål

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets betänkande nr 17, i anledning av väckta motioner om rätt till skatteavdrag för belopp, som skänkts till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål.

I de inom riksdagen väckta, till bevillningsutskottet hänvisade likalydande motionerna I: 139 av herr *Weiland* m. fl. och II: 427 av herr *Carlsson* i Tibro m. fl. hade hemställts att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning rörande rätt till avdrag vid taxering till statlig inkomstskatt för belopp upp till en viss procent av den skattskyldiges inkomst, om den skattskyldige skänkt beloppet till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål.

Utskottet hade i det nu föreliggande betänkandet av angivna orsaker hemställt, att de likalydande motionerna I: 139 av herr *Weiland* m. fl. och II: 427 av herr *Carlsson* i Tibro m. fl. om rätt till skatteavdrag för belopp, som skänkts till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr *WEILAND* (fp):

Herr talman! Bevillningsutskottets betänkande beträffande den i första kammaren av mig m. fl. och i andra kammaren av herr *Carlsson* i Tibro väckta motionen om rätt till skatteavdrag för belopp som skänkts till humanitära, litterära, religiösa eller vetenskapliga ändamål eller till undervisningsändamål, är så omfattande, att nästan allt vad som förekommit i den svenska riksdagen i samma syfte har berörts. Förmodligen menar utskottet att det för all framtid har avfärdat alla försök att få riksdagen att intaga en annan ståndpunkt till den fråga det här gäller än den som utskottet nu intagit, d. v. s. hemställan om avslag på motionen.

Jag tillåter mig dock alltså hysa en annan mening och tror därför att vi i

framtiden skall komma till den uppfattningen, att det inte är något orimligt krav som framställts i motionen. I Amerika, där denna metod att främja syften som av alla anses vara värda samhällets stöd har prövats, har man funnit den vara så bra att man utbyggt den ytterligare under den senaste tiden.

För någon tid sedan var jag i tillfälle att se en film, som upptagits av en person som varit över i Amerika för att studera dessa förhållanden. I filmen upptogs amerikanska synpunkter i denna fråga till behandling. Det förevisades bl. a. en farm och en farmare som under flera år hade haft mycket goda inkomster och därför under denna tid årligen lämnat stora bidrag till vetenskapliga och ideella ändamål, till stor glädje för dem som fått mottaga bidragen och synbarligen även till stor glädje för denne farmare som varit i tillfälle att lämna bidragen.

Men här i Sverige går det inte enligt bevillningsutskottets mening. Är detta beroende på bristande förmåga hos oss? Det tror jag inte. Det är förmodligen beroende på att viljan saknas, och där viljan saknas går ju som bekant ingenting. Det brukar ibland kallas för de obotfärdigas förhinder.

I England och i Västtyskland har man följt exemplet från Amerika och infört något liknande i lagstiftningsväg. Det lär vidare förhålla sig så, att det i Norges storting förra året framlades förslag i samma riktning, vilket för närvarande ligger under utredning i finansdepartementet där. Jag tycker därför att vi i Sverige även kunnat kosta på oss en utredning i saken. Det är ju endast detta som motionärerna framställt yrkande om. Utskottet är säkerligen ense med motionärerna om att de ändamål som det här gäller att främja är sådana, att de är värda samhällets stöd i långt större omfattning än hittills.

Det indirekta stöd, som kan lämnas på sätt som anvisas i motionerna, stimulerar till ännu större insatser från de enskildas sida på olika områden av samhällslivet i vårt land och även för folken i underutvecklade länder. Det ombonade svenska samhällets samvete har

Om avdragsrätt för gåvor till allmännyttiga ändamål

ju på sista tiden vaknat upp en smula och funnit att vi har förpliktelse även i det sistnämnda hänseendet, och vi har visat ett visst intresse för att vara med om att lindra nöden i världen — även utanför vårt lands gränser. Här har svenska kyrkans fria verksamhet och de frikyrkliga samfundens åstadkommit stora ting. Enbart den verksamhet, som i vårt land bedrivs bland barn och ungdom av de sistnämnda genom frivilliga och utan någon som helst ersättning arbetande krafter, skulle komma att kosta staten minst 50 miljoner kronor årligen, och därtill insamlas ungefär lika mycket till omkostnader för lokaler m. m.

Nu kanske någon frågar: Angår detta staten? Jo, i högsta grad, ty de ungdomar som tas om hand på detta sätt blir i regel icke tärande utan närande samhällsmedborgare. De blir, för att använda de ord som finansminister Thorson en gång fällde i riksdagen, »första klassens medborgare».

Det är med hänsyn till vad jag här anfört och mycket annat som jag skulle kunna lägga här till, som jag slutligen dristar mig att yrka bifall till motionen.

Herr SJÖDAHL (s):

Herr talman! Jag undrar, om inte herr Weiland's jämförelser mellan förhållandena i USA och Sverige är mycket haltande. Herr Weiland själv är, efter vad jag tror, gammal landstingsman. Han vet vilken omvårdnad man har om de svenska sjukhusen genom landstingens försorg och i viss utsträckning statens. Någon motsvarighet därtill finns inte i USA, utan där får man i det stora hela lita till donationer och enskilda gåvor. Detsamma är förhållandet när det gäller vårt undervisningsväsen, inte minst vårt högre undervisningsväsen, som här i vårt land ändå efter måttet av vår för många understöds i en storartad utsträckning. Man kan önska att det skulle göras mera, men nog görs här ofantligt mycket. I USA är även detta sådana ting, där man i det stora hela får lita till den enskilda hjälpverksamheten, till filantropien. Jag vill för min del inte

utbyta vårt system mot det amerikanska. Jag vill hellre ha denna sociala medverkan av ansvars-kännande korporationer, det må vara riksdag, landsting eller stadsfullmäktige, än att lita till dessa enskilda gåvor, som kan vara blygsamma, kanske i något fall rikliga.

Jag har den största respekt för dessa medborgare, som herr Weiland med ett citat från Thorson kallade »första klassens medborgare», de som av sina smärre eller större tillgångar använder medel för syften som de tycker är så behjärtansvärda, att de hellre avstår från pengarna än underlåter att stödja dem. Jag har, som sagt, den allra största respekt för dessa medborgare. Men det är en sak. En annan sak är att dessa personer, därest den föreslagna skattebefrielsen för gåvor genomfördes, skulle kunna dirigera medel, som egentligen tillhörde staten, utan att staten hade någon möjlighet att bestämma över vart pengarna borde gå. Herr Weiland har i sin motion ett exempel på en gåva på 10 000 kronor, varav man skulle kunna säga, att den enskilde avstod till ändamålet 7 500 kronor och staten 2 500 kronor. Den enskilde har alltså möjlighet att bestämma att han ger 7 500 kronor, och stat och kommun — som inte har någon möjlighet att bestämma — ger 2 500 kronor. Vi kan också vända på exemplet och säga att en person, som har mycket stora ekonomiska tillgångar och, låt oss säga, en marginalskatt på 60 å 70 procent, ger i gåva 100 000 kronor. Det betyder att han själv ger 30 000 kronor och staten ger 70 000 kronor i gåva. Är det rimligt att en enskild person — med all respekt för hans vilja att hjälpa i ett visst fall — skall kunna dirigera för ett visst ändamål dubbelt så mycket som den egna insatsen, utan att stat och kommun skall ha någon som helst möjlighet att ingripa?

Nej, herr talman, det system, som vi har för närvarande, är det riktiga. Riksdagen har också värnat därom. Skall vi ge anslag, bör vi veta vad det gäller för ändamål. Vi skall alltså ge anslag via budgeten och bör inte göra det genom skattebefrielser. Den vägen tycker jag

Lagförslag om bankrörelse m. m.

riksdagen har all anledning att fortsätta på.

Jag yrkar därför, herr talman, bifall till utskottets avslagsyrkande.

Herr WEILAND (fp):

Herr talman! Jag vet att vår sociala standard när det gäller dessa institutioner är kanske åtskilligt bättre än den man har i Amerika. Men om vi nu inte tar med Amerika i bilden, vilket herr Sjödahl inte tycks vilja, hur kommer det sig då att man i England försöker följa exemplet från Amerika och även i t. ex. Västtyskland försöker gå samma väg? Enligt vad som nu blivit upplyst, handlar man också efter samma linje i vårt broderland Norge. Är det inte i alla fall så, att även invånarna i dessa länder har en viss förmåga att sätta sig in i saker och ting, då de ansett det lämpligast att handla efter de principer som vi nu förordat? Det finns väl i vårt land ett stort antal människor, som arbetar osjälviskt för att hjälpa den ungdom, som blir utsatt för frestelser av olika slag, vilka samhället praktiskt taget lägger i dess väg. De får i regel inte något understöd för sin verksamhet i någon form — på sista tiden har det dock varit så att en och annan organisation har fått några av de smulor, som faller från den rikets bord.

Jag tycker att man borde taga under omprövning, huruvida inte staten borde utsträcka sin välvilja när det gäller understöd. Motionärerna har emellertid gått på denna linje med skattebefrielse, då vi vet att den linjen senteras av en stor del av folket. Vi tror att ett bifall till vårt förslag skulle bli till gagn för samhället.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågakvarande betänkandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets

hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Weiland* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles motionerna I: 139 och II: 427.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Weiland* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 103;

Nej — 23.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Vid förnyad föredragning av bevillningsutskottets betänkande nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av vissa postavgifter, bifölls vad utskottet i detta betänkande hemställt.

Lagförslag om bankrörelse m. m.

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlåtande nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om bankrörelse m. m.

I en den 17 december 1954 dagtecknad proposition, nr 3, som hänvisats till bankoutskottets förberedande handläggning, hade Kungl. Maj:t föreslagit riks-

Lagförslag om bankrörelse m. m.

dagen antaga vid propositionen fogade förslag till

- 1) lag om bankrörelse;
- 2) lag angående införande av nya lagen om bankrörelse;
- 3) lag angående ändrad lydelse av 28 a § konkurslagen; samt
- 4) lag angående ändrad lydelse av 36 § lagen den 18 juni 1937 (nr 521) om aktiebolags pensions- och andra stiftelser.

Utskottet hade i det nu förevarande utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

A. antaga det genom propositionen framlagda förslaget till lag om bankrörelse; samt

B. antaga de genom propositionen i övrigt framlagda lagförslagen.

Reservation hade anmälts av herrar *Wehtje* och *Severin* i Stockholm, vilka dock ej antytt sin mening.

Herr **WEHTJE** (h):

Herr talman! Jag vill först utala min tillfredsställelse över att de stora och viktiga frågorna om våra affärsbankers rättsliga ställning och förhållanden nu har fått sin lösning efter linjer, varom enighet i stort sett kunnat vinnas. På de punkter, där olika önskemål framförts som nu inte vunnit beaktande, hoppas jag att utvecklingen och senare erfarenheter skall ge anledning till de justeringar som kan befinnas erforderliga.

Jag har avgivit en blank reservation till det föreliggande utlåtandet. Min reservation hänför sig till formuleringen av 191 §, som innehåller bestämmelser om tillsynen över bankernas pensionsstiftelser, närmast de s. k. fria stiftelserna. Det har varit olika meningar om hur dessa bestämmelser borde utformas. I sak har både de sakkunniga, som förberett ärendet, finansministern, som framlagt propositionen, och utskottet varit eniga om att man bör tillse att stiftelsernas tillgångar placeras på sätt som med beaktande av stiftelsens ändamål bereder skäligen säkerhet. Det inne-

bär att medlen kan få placeras utan hänsyn till de mera restriktiva regler som gäller för bankernas medelsplacering i övrigt. Bankerna får ju som känt icke förvärva fastighet eller köpa aktier. De fria pensionsstiftelserna får rätt härtill.

Lagrådet gjorde vissa erinringar mot en punkt i det i departementet först uppgjorda förslaget. Departementschefen har beaktat dessa erinringar och vidtagit motsvarande ändringar i den framlagda propositionen. Utskottet har för sin del godtagit det av departementschefen framlagda förslaget. Jag har ingen erinran i sak, utan vänder mig endast mot formuleringen av en punkt i paragrafen.

Den valda formuleringen kan möjligen tolkas så att tillsynsmyndigheten skulle kontrollera att medlen placeras på sätt som bereder skäligen säkerhet. Därmed skulle man ge tillsynsmyndigheten en ny uppgift, vilket ingen torde anse önskvärt. Tillsynsmyndighet är i detta fall bank- och fondinspektionen och den skulle åläggas en uppgift som är av mer försäkringsteknisk natur. Det kan ju ej vara lämpligt och det har ej heller varit avsikten.

Jag skall, herr talman, inte nu närmare gå in på frågan, då jag väl får anledning att återkomma senare. Jag har inte i utskottet velat ställa något yrkande och gör det inte heller i dag. Dessa pensions- och personalstiftelsers rättsliga ställning kommer att göras till föremål för en utredning. Justitieministern har dragit försorg härom. I denna utredning kommer väl även bankernas pensionsstiftelsers förhållanden att inbegripas. Det kan då finnas anledning att återkomma till frågan om vem som bör ha om hand den egentliga prövningen av pensionsstiftelsernas medelsplacering.

Jag har, herr talman, intet yrkande utan har endast velat anföra dessa synpunkter vid behandlingen av utskottets betänkande.

Herr **DANMANS** (fp):

Herr talman! Det är närmast två delproblem i den nu föreliggande bank-

Lagförslag om bankrörelse m. m.

lagstiftningen som jag vill beröra med några ord.

Först gäller det 191 § med dess regler för pensionsstiftelser. Där har Svenska bankföreningen en annan mening än utskottet och har därför också i sitt remissvar förordat paragrafens utelämnande. Bankföreningen anser nämligen att den hittills använda organisationen med fristående pensionsstiftelser fyllt sitt ändamål på ett riktigt sätt. Pensionstagarerna har fått sina pensioner utbetalade i behörig ordning, och mot denna organisation och dess skötsel riktade klagomål har icke anförts. Bankerna har ställt hela sin sakkunskap, vilken icke är liten, till förfogande för pensionsmedlens förvaltning, och placerade medel har i allmänhet lämnat mycket god avkastning. Med dessa förhållanden för ögonen är frågan naturligtvis den, varför man inte kan låta den av Svenska bankföreningen omnämnda och förordade organisationen bestå också i fortsättningen.

Ser man emellertid litet närmare på problemet, upptäcker man rätt snart att organisationen med pensionsstiftelser i banklagens mening har en principiell innebörd av allra största räckvidd för de anställda. Det är också värt att lägga märke till att såväl de sakkunniga som departementschef och bankoutskott ansett det nödvändigt, att denna paragraf och dessa regler tas med i den nya banklagen. Här är det alltså fråga om ett ställningstagande till en princip, eller kanske ännu rättare uttryckt, om vidhållandet från riksdagens sida av en redan intagen principiell ståndpunkt. Detta skedde i samband med antagandet av nu gällande aktiebolagslag.

Det rör sig nämligen om ingenting mer eller mindre än hur medel, avsatta för att bereda de anställda pension, skall förvaltas, placeras och få s. a. s. ett lagligt skydd för att tjäna endast det avsedda ändamålet. Tjänstemän och övriga anställda har bittra refarenheter av vilka olyckor som i mera kritiska lägen kan inträffa med de s. k. fria pensionsstiftelserna. Pengar, som varit avsedda för de anställdas pensionering och som i

företagens bokföring varit betecknade såsom pensionsfonder, har tagits i bruk för att rädda företag i ett svårt läge. Med andra ord: de anställda har ansett, att de oförskyllt fått sitta emellan på ett högst beklagligt sätt.

Pensionsstiftelser bör givetvis bildas under så betryggande former, att deras medel kan brukas endast för det avsedda ändamålet — pension åt de anställda. Det är också uppenbart, att en från företaget fullt avskild förmögenhet är en i detta sammanhang värdefull faktor. Kan denna avskilda förmögenhet därtill ge en försäkringsmässigt tryggad pensionsutbetalning, är väl önskemålen uppfyllda och målet nått.

Den från aktiebolagslagen nu övertagna bestämmelsen om pensionsstiftelsernas organisation har denna innebörd, vilket jag noterar med tacksamhet. Utöver denna motivering har departementschefen också en motivering av helt annan innebörd. Jag har ingen anledning att gå närmare in på den saken. Jag ser paragrafens bestämmelser endast ur de anställdas synpunkt och med hänsyn till det skydd den skapar för deras berättigade intressen.

Jag önskar även säga några ord om blancokrediterna med alldeles särskild hänsyn till småföretagarna. Det har länge varit ett önskemål i hantverks- och småföretagarkretsar att få banklagstiftningen ändrad därhän, att blancokrediter skulle kunna beviljas smärre rörelseidkare. En tillfredsställande kapitalförsörjning är för hantverkets och den mindre industriens utveckling och effektivisering givetvis en grundläggande förutsättning. Den stora grupp näringsidkare det här gäller omspänner dock över 100 000 företag med ett produktionsvärde som räknas i miljarder kronor per år. Dessa företag behöver också möjligheter att modernisera byggnader och förnya sin maskinpark. Hård konkurrens gör frågan om nyanskaffningar av modernaste utrustning aktuell, om företagen skall kunna leva vidare och utvecklas. I sådana sammanhang blir givetvis kreditfrågorna ett förstahandsintresse. Även om de i banklagen intagna bestämmelserna ger

blancokrediterna mycket begränsad räckvidd, blir dock dessa krediter ett komplement av största betydelse vid sidan av andra finansieringsmöjligheter. Blanco- eller förtroendekrediter, så som banklagen nu skisserar dem, är ett steg i rätt riktning och hälsas med tillfredsställelse.

Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr BOO (s):

Herr talman! Man kan säga att det föreliggande förslaget till ny banklag utgör en teknisk anpassning till utvecklingen. Propositionen har inte heller föranlett några motioner, och det råder alltså inga egentliga motsättningar i denna fråga.

Vid utskottets genomgång av de 194 paragraferna i lagförslaget blev det delade meningar först vid 191 §, en paragraf som är nyinförd och som ger föreskrifter om placering av och kontroll över tillgångarna i banks pensionsstiftelse.

De delade meningarna inom utskottet gällde dock inte sakfrågan — alltså lämpligheten av en bestämmelse som reglerar placeringen av dessa pensionsfonders medel — utan endast sättet att skriftligt, i lagtexten, formulera denna föreskrift. Utredningen hade i sitt förslag utformat en lagtext, som lagrådet vid sin behandling ändrade för att — såsom lagrådet anförde — på ett bättre sätt ge uttryck åt vad bestämmelsen egentligen borde innehålla. Kungl. Maj:t har senare anslutit sig till lagrådets förslag.

Vid behandlingen i utskottet blev det en rätt ingående diskussion om vilken lagtext, som klarast återgav vad utredningen hade avsett. De två utskottsledamöter, som fogat blanka reservationer till utskottsutlåtandet, av vilka den ena är herr Wehtje i denna kammare, ansåg att utredningsförslaget var att föredraga i detta avseende. Alla övriga inom utskottet har efter de överväganden, som där gjorts, kommit fram till att det inte finns någon anledning att under-

Lagförslag om bankrörelse m. m.

känna lagrådets och Kungl. Maj:ts kompetens på detta område. Såväl lagrådet som Kungl. Maj:t är alltså eniga om den utformning, som lagtexten nu har fått i det föreliggande utskottsförslaget. Det gäller ju som sagt här uteslutande det tekniska problemet om hur lagtexten skall utformas.

Med hänvisning till det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr WERNER (bf):

Herr talman! Av herr Danmans' anförande nyss skulle man kunna få den uppfattningen, att den nya lagregeln inte innebure tillräckligt skydd för de tjänstemän, som är beroende av dessa pensionsfondsavsättningar. Det är alldeles tvärtom. I 191 § stadgas, att tillsynsmyndigheten — i detta fall bank- och fondinspektionen — har att tillse att stiftelsens tillgångar är placerade på sätt som, med beaktande av stiftelsens ändamål och med hänsyn jämväl till vad i denna lag är föreskrivet beträffande placering av bankbolagsmedel, bereder skäligen säkerhet. Detta är en mycket klar lagregel, som utskottet inte ansåg sig ha något som helst skäl att ändra på till överensstämmelse med utredningens förslag. Detta senare var ju ganska lösligt utformat, eller åtminstone oklart. Där använde man det negativa skrivsättet, att stiftelse icke får placera sina tillgångar på ett sätt, som med beaktande av dess ändamål strider mot grunderna för banklagstiftningens regler beträffande placering av bankaktiebolags tillgångar. Det är som sagt en mera lösligt utformad regel, som inte kunnat godtagas av lagrådet. När sedan utredningens förslag gick tillbaka från lagrådet med förslag om ändring, godtogs detta ändringsförslag av departementschefen.

Utskottet fann inte anledning att vidtaga någon ändring av Kungl. Maj:ts förslag, som majoriteten inom utskottet ansett vara klarare och riktigare.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag på denna punkt.

Om genomförande av den s. k. likalönsprincipen

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i det under behandling varande utlåtandet hemställt.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 4 §§ förordningen den 30 juni 1937 (nr 655) angående bidrag från landsting och städer, som ej deltaga i landsting, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om genomförande av den s. k. likalönsprincipen

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr 16, i anledning av väckta motioner om genomförande av den s. k. likalönsprincipen.

Andra lagutskottet hade till behandling förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 17 i första kammaren av herr *Öhman* och herr *Persson, Helmer*, samt nr 22 i andra kammaren av herr *Johansson* i Stockholm.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade yrkats, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till lag på grundval av art. 23 mom. 2 i den av Förenta Nationerna år 1948 antagna »Allmän förklaring om de mänskliga rättigheterna» samt att sådant förslag måtte framläggas i så god tid, att lagen — vid bifall av riksdagen — kunde träda i kraft den 1 januari 1956.

Utskottet, som erinrat om att berörda moment hade följande lydelse: »Envar har utan åtskillnad rätt till lika lön för lika arbete», hade i det nu föredragna utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att förevarande motioner, I: 17 och II: 22, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr NORLING (k):

Herr talman! Det föreliggande ärendet har på senare tid återkommit år efter år. Lika konsekvent har utskottet avstyrkt och riksdagen avslagit de motioner, som syftat till införandet av principen om lika lön för män och kvinnor. Det var väl också detta, som föranledde utskottets ordförande herr Norman att för någon tid sedan påminna mig om att jag hade en särskild kärlek till just detta ärende. Någon kärlek vill jag inte precis påstå att jag har till denna fråga, men jag vill däremot erkänna att jag har ett mycket stort intresse av att den kan lösas inom riksdagen, då jag alltid, när denna fråga har behandlats och jag har varit närvarande, har hävdat att det nuvarande systemet med olika lön för män och kvinnor, som utför ungefär likvärdigt arbete, är ett mycket orättfärdigt system.

På den tiden, då jag började inom industrien — jag vill därvid särskilt hålla mig till metallindustrien — fanns inte några olika lönetariffer. Det fanns endast en tariff, och den talade om »arbetare». Att sedan systemet med olika lön införts även på detta område beror inte enbart på männen utan också kanske till stor del på kvinnorna, som gick med på att systemet infördes.

Systemet med olika lönetariffer och dess utformning innebär att en man, som utför ett visst arbete vid exempelvis en maskin, har en lön och att en kvinna, som utför samma arbete vid en annan maskin, har en helt annan lön. I regel understiger kvinnans lön mannens med omkring 30 procent. Även om man under senare tid antagit uttalanden om likalönsprincipens genomförande såväl inom statliga verk som på den privata arbetsmarknaden, står lönerna trots detta i det närmaste stilla när det gäller att utfylla den klyfta, som skiljer manlig och kvinnlig arbetslön. För att undgå införande av likalönsprincipen i dess egentliga betydelse har man t. ex. inom vissa statliga verk — och även, antar jag, inom kommunala — inrättat särskilda tjänster för kvinnor och andra tjänster för män, och då är i regel tjänsterna

Om genomförande av den s. k. likalönsprincipen

för kvinnor placerade i lägre lönegrader och lägre löneklasser än för männen.

Men detta gäller inte bara inom statliga verk, utan det förhåller sig på samma sätt inom de privata industrierna. Man har nu börjat skilja ut vissa arbeten, som förut utförts av män men som sedermera uppdelats i lättare arbetsoperationer eller tempon, varvid man låtit kvinnorna sysselsättas med dessa arbeten. Samtidigt har man också reducerat ersättningen för arbetet så att om en kvinna utför samma arbete som en man tidigare utfört, men som kanhända uppdelats i ett par tempon eller arbetsoperationer, erhåller hon i regel 30 procent lägre ersättning för arbetet. Speciellt på handelsområde är lönesättningen efter kön markant. Om t. ex. ett par expediter, en manlig och en kvinnlig, tjänstgör vid sidan om varandra, har i regel mannen betydligt mer betalt för de varor han säljer än kvinnan för de varor hon säljer.

På den enskilda arbetsmarknaden har Arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen godkänt ett priciputtalande, som innebär, att lika lön för likvärdig arbetsinsats erkänns. Detta betyder emellertid inte, att man tänker ändra grundvalen för att genomföra den lika lönen, nämligen kollektivavtalens lönetariffer, så att lönen blir lika för man och kvinna. Att löneutjämningarna kryper med snigelfart framgår av det uttalande, som gjordes av Landsorganisationens representantskapsmöte i höstas, då man uppmärksamgjorde förbunden på att kvinnolönernas procentuella andel i förhållande till männen minskar och framhöll, att detta borde beaktas vid avtalsuppgörelserna.

Samma sak visar också socialstyrelsens statistik. Kvinnolönerna har nämligen inte förändrats under åren 1952—1953 i förhållande till männens löner, tvärtom har i vissa fall löneklyftan vidgats under denna tid. Att de kvinnliga lönerna fortfarande utgör endast omkring 70 procent av de manligas löner visar att man skyndar mycket långsamt när det gäller genomförandet av likalönsprincipen.

Inom industrien ligger för närvarande kvinnolönerna på ungefär 72 procent av männens löner. Jag skall inte ge mig in på den indexserie, som utskottet presenterat i handlingarna, eller på den procenträkning, som visar att lönerna kommit närmare varandra under den tid som gått. I verkligheten har den genomsnittliga löneskillnaden, i penningar räknat, blivit större mellan man och kvinna i stället för att minska. År 1939 var lönen per timme för männen i penningar räknat 49 öre högre än för kvinnorna, men 1954 utgjorde löneskillnaden 1 krona 32 öre. Således har löneklyftan under denna tid ökat med ytterligare 84 öre per timme.

Utskottet menar, att en sådan jämförelse inte är riktig på grund av penningvärdeförsämringen. Men man får erkänna, att sådant är det faktiska läget. Har kompensant givits för penningvärdeförsämringen, bör kvinnan också få det. Trots detta har kvinnan sackat efter när det gäller den rena penninglönen.

Då det sålunda visar sig, att man efter alla år man nu hållit på med att få kvinnolönerna i nivå med männens löner inte har kommit längre än att kvinnolönerna ligger något över 70 procent av männens löner, bör riksdagen lösa denna fråga på samma sätt som den gjort med andra viktiga arbetsmarknadsproblem, nämligen genom lagstiftning. Här gäller det således inte att ingripa i någon lönefråga, ty beträffande lönerna får arbetsmarknadens parter själva lösa dylika frågor, men det gäller att fastslå en rättvis princip.

Av den anledningen ber jag, herr talman, att få yrka bifall till motionerna nr 17 i första kammaren och nr 22 i andra kammaren.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Jag skall i detta sammanhang be att få säga några ord, och jag gör det därför att utskottet i någon mån refererat till vissa uttalanden av likalönskommittén, som jag var medlem av och som framlagt sitt betänkande för snart ett par år sedan.

Om genomförande av den s. k. likalönsprincipen

Jag kan under inga förhållanden instämma i herr Norlings yrkande, ehuru jag väl kan ansluta mig till hans resonemang i stort sett beträffande själva sakfrågan. Jag tror emellertid att det ur kvinnornas synpunkt vore ganska olyckligt, om man biträder yrkandet att staten skall gripa sig an med detta problem. Jag anser att det är riktigare att överlämna åt arbetsmarknadens parter att klara upp saken. Denna min inställning bottnar bl. a. i principiella betänkligheter mot statliga ingripanden över huvud taget — den bottnar däremot inte i den föreställningen, att jag skulle tro att kvinnorna tränges ut eller att de har mindre prestationsförmåga per tidsenhet eller någonting sådant; om den saken vet vi tyvärr ganska litet. Men vad vi vet är att här lever vidare gamla vanföreställningar, och man kan nästan undra på vilket utvecklingsstadium vissa personer har stannat, när de resonerar om dessa frågor. Vi fick i likalönskommittén gång på gång belägg för detta. Jag tänker då på de vanföreställningar, som bygger på sinsemellan fullständigt olikartade principer — man talar om behovsprincipen, när den passar, man talar om prestationslöneprincipen, när den passar, och man talar om marknadslöneprincipen när det lämpar sig att så göra.

Nu påvisar utskottet, att klyftan mellan mäns och kvinnors löner på den privata marknaden visserligen har i någon mån minskats, åtminstone på längre sikt sett, men jag instämmer helt i herr Norlings resonemang, att denna utveckling gunås går ganska långsamt. Jag skulle vilja passa på att vädja till arbetsmarknadens parter att se upp litet mer när det gäller att driva förhandlingar. Jag skall inte gå in på mina egna erfarenheter från förr i världen, men jag hoppas att de som nu håller i skaffet har en modernare inställning än de som förhandlade för 30 eller 40 år sedan.

Anledningen till att jag begärt ordet är närmast att utskottet uttalat, att likalönsprincipen på visst sätt är genomförd i den statliga förvaltningen. Det

var det statliga området som likalönskommittén sysslade med. Detta uttalande är en sanning med modifikation så långt som uttalandet sträcker sig. Det är riktigt, att principen är genomförd i lönegraderna ovanför bottenlönegraden för män, 10 lönegraden. Man kan däremot inte säga, att principen är genomförd beträffande tjänster under 10 lönegraden. Man har således på den statliga och även den kommunala marknaden fått en kategoriklyvning, som jag tycker är rätt egendomlig och på sitt sätt mycket omodern. Om vi håller oss till den statliga förvaltningen, har nämligen där män och kvinnor lika lön för samma arbetsuppgift när det gäller de högre lönegraderna, men i de lägre råder fortfarande en ganska väsentlig skillnad.

Nu är det klart att om man skall lyfta upp de kvinnor, som är placerade lägre än i bottenlönegraden för män, måste det, såsom kommittén sagt och utskottet även understrukt, ske i etapper under hänsynstagande till den privata och kommunala sektorn. Detta kommitténs uttalande innebär naturligtvis inte, att alla skall slå sig ned och vänta på alla, utan att man någon gång skulle börja detta etappväsen så att arbetet med principens genomförande någon gång kunde föras till sitt slut.

Vi har också, såsom jag redan har sagt, en dold tillämpning av olikheten beträffande lönesättningen. Det är inte utan att man gång på gång, när man sitter på femte avdelningen i statsutskottet och träffar på en tjänst med placering i en låg lönegrad, får ett jakande svar på frågan, om det är en kvinna på den platsen. Man kan säga att det nästan är regel, att det förhåller sig på det sättet.

Jag är fullt på det klara med att det statliga lönesystemet inte hör till den punkt, som vi nu har att behandla, men eftersom saken har nämnts i utlåtandet har jag velat med herr förste vice talmannens tillstånd ändå beröra den. Frågan rör som sagt närmast dem som är placerade i lägre lönegrad än 10 lönegraden. I sådana lönegrader har kvinnorna för samma arbetsuppgifter väsent-

Om genomförande av den s. k. likalönsprincipen

ligt lägre lön. När det gäller den statliga förvaltningen stämmer det helt med vad herr Norling här påvisat beträffande det privata näringslivet. Jag kan som ett rätt flagrant exempel nämna, att medan en manlig potatisskalare vid den ena eller andra anstalten placeras i 10 lönegraden, är en kvinna som t. ex. rensar fisk placerad betydligt sämre, kanske i 5, 6 eller 7 lönegraden.

Kommittén har ansett — det vill jag här understryka — att detta förfarande är felaktigt. Nu kunde inte kommittén gå in på en arbetsvärdering på dessa områden, bl. a. av det skälet att det hade fört för långt men framför allt av den anledningen, att kommittén då hade kolliderat med tjänsteförteckningsrevisionen, som då arbetade. Men vi underströk mycket starkt — och jag skulle vilja passa på att göra det även här — att syftet är, såsom också omnämnes i utskottsutlåtandet, likalönsprincipens fullständiga genomförande i det statliga systemet och att staten bör medverka till att genom successiva åtgärder i riktning mot detta mål verka för ett fullföljande snarast möjligt av den redan påbörjade utjämningen av lönerna för män och kvinnor.

Det är nu snart ett par år sedan likalönskommittén lämnade sitt betänkande, och vi får väl så småningom efterlysa något resultat av alla de ansträngningar, som vi gjorde i kommittén på den tiden. Det vore kanske lämpligt att staten snart började med den saken, och sker det tror jag att det kanske bleve lättare att få likalönsprincipen genomförd också på den privata arbetsmarknaden, vilket dock — jag understryker det ännu en gång — bör ske förhandlingsvägen.

Jag har, herr talman, inte något yrkande.

Herr NORMAN (s):

Herr talman! Fröken Andersson anknöt till ett uttalande av utskottet — men hennes anförande var väl knappast att uppfatta såsomen polemik mot utskottet? När utskottet redovisar huru det inom det statliga området ligger till i

fråga om likalönsprincipen, erinrar ju utskottet om att principen genomförts i den bemärkelsen, att i samma befattning utgår lika lön, oavsett om befattningshavaren är man eller kvinna. Fortsättningen av utskottets anförande vittnar tydligt om att utskottet känner till hur det ligger till i praktiken beträffande tillämpningen.

Fröken Andersson känner ju också mycket väl anledningen till svårigheten att tillämpa principen. Den kunskapen har hon inte bara såsom ledamot av likalönskommittén utan också som ledamot av statsutskottet. Hon har där att gå efter annan överväga, om man inte skall kunna begränsa statsutgifterna. Kommittén kom till den uppfattningen, att om man skulle genomföra tillämpningen av likalönsprincipen på en gång, skulle detta kosta 51 miljoner kronor. Det är ju detta som är det besvärliga och som gör att kommittén hänvisar till att man får gå fram i etapper och undan för undan åstadkomma en riktig tillämpning av principen, så långt det går.

Herr Norling hade, om jag har fattat honom rätt, den uppfattningen att utvecklingen har gått bakåt inom det verksamhetsområde där han varit sysselsatt. Jag fattade honom så, att det förr inte fanns någon skillnad av detta slag mellan männens och kvinnornas löner inom metallindustrin utan att den har tillkommit så småningom. Inom det verksamhetsområde där jag har haft mitt arbete gäller precis raka motsatsen. När folkskollärarkårens lönefråga diskuterades här i riksdagen på 1930-talet, rådde det ju en mycket stark motsättning mellan män och kvinnor som var sysselsatta på detta område just beträffande likalönsprincipen. Jag var själv ganska mycket engagerad i kårintressena och hade rätt besvärligt med den balansgång som jag måste försöka utföra, då jag så att säga skulle tillgodose bägge gruppernas intressen. Det var detta som föranledde mig att då citera den gamla Strixhistorien, som jag kan tala om en gång till därför att jag tycker den är rolig. När jag då erinrade om de manliga lärarnas inställning till likalönsprincipen

Anslag till jordbruksdepartementet

och refererade till att en del var mycket starka motståndare och en del kanske mera neutrala, tillade jag, att man kanske inte kunde komma längre än att de hade instämt med riksdagsmannakandidaten, som på ett valmöte interPELLERADES om sin ställning till nykterhetsfrågan och som svarade: »Vad nykterhetsfrågan beträffar får jag säga att jag gillar strävandena fastän utan entusiasm!» Så har det kanske varit och är det kanske fortfarande i många fall med männen när det gäller likalönsprincipen.

Att det har gått framåt, att det har skett en mycket påtaglig utveckling mot en större likställighet, det råder ju ingen tvekan om. Utskottet har här ganska utförligt refererat, hur förhållandena nu ligger till, och man kan tydligt se att likalönsprincipen mer och mer vinner erkännande som princip.

Nu säger motionärerna, att de inte alls vill att lagstiftningen skall ingripa mot de fria avtalsförhandlingarna, och de slutar med att påpeka att det här inte gäller att föregripa en fortsatt avtalsenlig reglering av lönernas storlek utan enbart fastställandet av en riktig princip. Jag förstår inte riktigt vad motionärerna menar med detta. Principen tycker jag är fastställd i och med att Sverige har anslutit sig till Förenta Nationerna och godtagit förklaringen om de mänskliga rättigheterna. Jag tycker nog också, att vi här hemma har de riktlinjer för våra strävanden, som uppdragits i denna förklaring, och jag tycker inte att det behövs något mera för att vi skall kunna sägas godkänna principen.

Sedan kvarstår ju tvistefrågan mellan herr Norling och utskottet på vad sätt man bör ytterligare föra utvecklingen framåt i detta avseende. Utskottet har inte kunnat komma fram till någon annan mening än att detta är en sak som bör klaras upp avtalsvägen genom frivilliga överenskommelser, och i den uppfattningen har ju utskottet stöd av båda parterna på arbetsmarknaden. Arbetsgivareföreningen och de stora riksorganisationer, som representerar arbetarparten. Därom är vi ju överens i så

hög grad, att jag tror att herr Norling inte kan komma stort längre än till att få denna fråga ventilerad litet grand i riksdagen en gång om året. Även denna ventilering gör naturligtvis sitt till för att vi skall komma ytterligare framåt. I princip tror jag, som sagt, inte att det råder några som helst motsättningar mellan oss.

Jag hemställer om bifall till utskottets förslag.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt de därunder förekomna yrkandena gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo andra lagutskottets utlåtanden:

nr 17, i anledning av väckta motioner angående vissa ändringar i hälsovårdsstadgan; och

nr 18, i anledning av väckt motion om vissa ändringar i vägtrafikförordningen.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Föredrogos ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 1, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen under nionde huvudtiteln gjorda framställningar jämte i ämnet väckta motioner, m. m.

Punkten 1

Anslag till jordbruksdepartementet

I denna punkt hade utskottet hemställt,

A. att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning,

a) fastställa under punkten införd avlöningsstat för jordbruksdepartementet, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56;

b) till Jordbruksdepartementet: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 710 000 kronor;

B. att motionerna I: 177 och II: 219 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

I de likalydande motionerna I: 177 av herr *Johansson, Anders*, m. fl. och II: 219 av herr *Staxäng* m. fl. hade yrkats, att riksdagen skulle i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna, att skogssakkunnig borde förordnas att inom jordbruksdepartementet vara föredragande i skogsfrågor.

Herr JOHANSSON, ANDERS, (fp):

Herr talman! Då jag tillsammans med några andra ledamöter av denna kammare har väckt en motion i anslutning till denna fråga skall jag be att få framhålla några synpunkter.

Jordbruksutskottet har vid sitt ställningstagande till nämnda motion hänvisat till vad som från utskottets och riksdagens sida åtgjorts i ärendet vid 1953 års höstriksdag. Jag skulle mycket väl kunna nöja mig med att acceptera denna motivering. Jag skulle kunna göra det så mycket hellre som det, sedan vi väckte motionen, har bebådats vissa statliga utredningar beträffande såväl skogsbrukets administration och dess utbildningsfrågor som dess rent praktiska utformning och effektivisering.

Emellertid har det på den allra senaste tiden hänt en hel del på den skogliga fronten, som på ett alldeles särskilt sätt har ställt de skogliga spörsmålen i blickpunkten. Skogen såsom varande en av våra främsta naturtillgångar, varifrån vi hämtar våra värdefullaste exportartiklar, har blivit föremål för stort intresse från både enskilt och allmänt håll. Den starkt forcerade utveckling, som för övrigt kännetecknar skogsbruket av i dag och som givetvis framdeles kommer att bli ännu påtagligare, kräver å sin sida ökad uppmärksamhet och bättre samordning av de med skogsnäringsen förknippade problemen. Det synes mig vara uppenbart att skogsbruket inte gärna längre kan betraktas som

Anslag till jordbruksdepartementet

en binäring till jordbruket, utan snarare får ses som en näring, jämbördig med detta. Mot bakgrunden härav framstår den i motionen gjorda hemställan såsom än mera berättigad.

Inte blott från enskilt skogsmanna-håll utan även från de skogliga institutionernas sida har man uttalat önskemål om att inom jordbruksdepartementet borde förordnas en sakkunnig person som föredragande i de ärenden det här gäller, och det är just detta önskemål som vi har framlagt i vår motion. Med hänsyn till jordbruksutskottets positiva inställning och framför allt med hänsyn till de bebådade utredningarna skall jag emellertid, herr talman, i dag inte framställa något yrkande. Jag uttalar emellertid den förhoppningen att Kungl. Maj:t kommer att beakta de önskemål som här har framförts och, när tiden kan anses vara inne, vidtaga de åtgärder som i enlighet med dessa kan anses vara praktiskt genomförbara.

Herr TJÄLLGREN (bf):

Herr talman! Om jag hade vetat att herr Johansson inte ämnade framställa något yrkande, skulle jag naturligtvis inte ha begärt ordet. Då jag emellertid nu har gjort det och har fått ordet, ber jag att få säga några ord i frågan.

Denna fråga är, såsom herr Johansson själv anförde, på sätt och vis en gammal bekant. Vi hade den uppe så sent som under 1954 års höstriksdag. Jordbruksutskottet, som även då behandlade frågan, anförde att utskottet fann det önskvärt, att skogsfrågorna inom departementet ägnades det intresse och den tid, som motsvarade den framträdande plats skogsnäringsen numera intog inom landets näringsliv. Enligt utskottets förmenande borde det emellertid ankomma på Kungl. Maj:t att, därest så befunnas påkallat, vidtaga de förändringar inom departementets arbetsfördelning, som kunde anses behövliga. Utskottet har fortfarande den meningen, att den reform, varom här är fråga, bör genomföras efter förslag från Kungl. Maj:t och inte med anledning av yrkanden av enskilda motionärer.

Anslag till lantbruksnämndernas planeringskommittéer

Jag tror inte att det är nödvändigt att plädera ytterligare i denna fråga. Utskottet har, såsom också herr Johansson medgav, skrivit ganska välvilligt, ja, till och med positivt, tror jag man vågar säga, och jag ber därför att nu få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 2—7

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 8***Anslag till lantbruksnämndernas planeringskommittéer**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 204 av herr *Ohlsson, Ebbe*, och herr *Eskilsson* samt II: 224 av herr *Nilsson* i Bästekille m. fl., vari hemställts, att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts framställning under förevarande anslagpunkt.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 204 och II: 224, till Lantbruksnämnderna: Kostnader för planeringskommittéer för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrarna *Eskilsson* och *Agerberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: 204 och II: 224, avslå Kungl. Maj:ts förevarande framställning.

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! De planeringskommittéer, till vilka utskottet här föreslår ett anslag på 100 000 kronor, ingick som ett led i det stora rationaliseringsprogram för jordbruket som riksdagen på sin tid antog. Genom planeringskommittéerna skulle man undersöka förhållandena inom vissa begränsade områden i vad det gällde jordbruket och näringslivet i allmänhet. Man skulle försöka att dra slutsatser av befolkningsutvecklingen och andra omständigheter, som kunde vara av vikt, när man skulle bedöma utvecklingen inom berörda områden. Det var sedan meningen, att planeringskommittéerna på grundval av inventeringarna skulle göra sina utredningar och framlägga förslag, som kunde befrämja utvecklingen.

Det var alltså en tilltalande tanke som låg bakom förslaget om planeringskommittéer. Man har också lagt ned mycket arbete för att förverkliga tanken. Jag hade själv tillfälle att följa verksamheten inom en planeringskommitté i min hembygd. Det var på ett mycket tidigt stadium, innan det egentliga planeringsprogrammet hade slutgiltigt utformats. Jag fick då se vilket uppbåd av sakkunnigt folk från olika håll som mobiliserades för att göra en regionalplanering inom fyra socknar. Det blev en mycket intressant utredning om förhållandena inom bygden, som vi studerade med stort intresse. Men jag påminner mig mycket väl en fråga, som jag fick av en jordbrukare i min hemkommun vid ett tillfälle, när jag hade redogjort för utredningen. Han frågade: »Nå, vad tror du det blir för praktisk nytta av allt det arbete, varmed så mycket sakkunnigt folk varit sysselsatt under så lång tid?»

Ja, den praktiska nyttan har blivit minimal. Utvecklingen inom jordbruket har inte följt planeringskommittéernas riktlinjer. Den stora effektivitetsökning, som vi har bevittnat på jordbrukets område under låt mig säga de sista tio åren, har till övervägande del kommit som ett resultat av jordbrukarnas egna initiativ och egna insatser. Därför har

Anslag till lantbruksnämndernas planeringskommittéer

också intresset för planeringskommittéernas verksamhet svalnat undan för undan, och detta har avspeglat sig i minskade anslag under senare år. När man började år 1948 uppgick anslaget till 400 000 kronor. Detta anslag behöll man under tre år. Under budgetåren 1951/1952 till 1953/1954 anslög riksdagen 250 000 kronor om året till planeringskommittéernas verksamhet. I fjol sänktes anslaget på jordbruksutskottets förslag till 125 000 kronor, och för nästa budgetår äskar Kungl. Maj:t 100 000 kronor, vilket också tillstyrkes av jordbruksutskottets majoritet. Men nettoutgifterna för denna verksamhet har varit betydligt lägre än vad anslagsbeloppen antyder. Den högsta nettoutgiften för planeringskommittéernas verksamhet förekom år 1950/1951, då det förbrukades 217 617 kronor, något över hälften av det beviljade anslaget. Under det senaste budgetåret — 1953/1954 — förbrukades endast 73 745 kronor. Det har alltså varit en stadig minskning under åren.

Denna utveckling är ett belägg för att verksamheten har fått allt mindre betydelse. I själva verket har väl för närvarande arbetet inom de flesta planeringskommittéer runt om i landet upphört av sig självt. Nu menar herr Agerberg och jag, som är reservanter, att man kan ta steget fullt ut och bifalla den motion om avslag som väckts i andra kammaren av herr Nilsson i Bästekille m. fl. och i första kammaren av herr Ebbe Ohlsson och mig. Därigenom kan man spara 100 000 kronor, utan att någon olycka kommer att ske. Det finns vissa specialutredningar eller planeringar i gång, men de kan säkerligen utföras med anslag ur lantbruksnämndernas ordinarie omkostnadsanslag.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till reservationen vid förevarande punkt.

Herr JONSSON, JON, (s):

Herr talman! Det är riktigt, som herr Eskilsson sade, att intresset för dessa större planeringar var betydande för

några år sedan, då man liksom ville orientera sig fram till uppfattningar om hur de åtgärder skulle verka, som det skulle ankomma på lantbruksnämnderna att genomföra, och i vilken omfattning man skulle tillgripa sådana åtgärder. Jag är fullt medveten om att de kanske inte har motsvarat förväntningarna, men jag tror ändå med den erfarenhet jag har — jag har nämligen haft tillfälle att följa två sådana sockenutredningar inom mitt eget län — att de inte helt saknar betydelse. Jag har hävdad den uppfattningen, att om man får en sådan utredning inom en socken kan man med ledning av den orientera sig fram och lättare bilda sig ett omdöme om förhållandena inom andra kommuner med ungefär samma sociala och ekonomiska struktur. Jag har därför den uppfattningen att dessa undersökningar inte skett helt förgäves.

Det är riktigt att några större utredningar inte nu pågår, och nämnderna är väl inte heller beredda att sätta i gång med några sådana, men jag vill ändå hävda att det har betydelse om nämnderna inom vissa mera begränsade områden får företa utredningar med hänsyn till uppkommande aktuella fall. Jag håller med herr Eskilsson om att de allra flesta rationaliseringsåtgärder i form av strukturförändringar, sammanläggning av fastigheter o. d. sker på de enskilda jordbrukarnas eget initiativ, men är det inte ändå på det viset att när en framställning i sådant ärende kommer in till lantbruksnämnden och denna börjar se på förhållandena i bygden, så kommer i bilden in en del andra saker som nämnden anser att det är av värde att man får pröva i ett sammanhang för att få en överblick över. Jag tror därför att det är nödvändigt att nämnderna har ett litet anslag till sitt förfogande, som kan utnyttjas till sådana här mera begränsade lokala undersökningar för att komma till klarhet om den strukturella rationalisering som skall genomföras.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att det för närvarande på landsbygden pågår en omfattande och djupgående strukturförändring. Anskaffandet av bilar och traktorer samt utbyggandet av

Anslag till statens växtskyddsanstalt

vägnätet har förändrat människornas inställning. Jag anser att för att lantbruksnämnderna inte skall begå missgrepp och för att icke felaktiga investeringar skall behöva göras, utan frågorna skall kunna prövas på längre sikt i belysning av näringslivets utveckling och bebyggelsestrukturen, så är det betydelsefullt att nämnderna har möjlighet att företa vissa undersökningar och planeringar när sådana här problem uppkommer. Det är riktigt, som herr Eskilsson säger, att anslaget har minskats och nu är nere i 100 000 kronor. Skulle nu inte alltsammans gå åt blir ju pengarna kvar.

Herr Eskilsson säger att dessa planeringar, för vilkas behov han inte heller tycks stå alldeles främmande, bör bekostas av lantbruksnämndernas omkostnadsanslag. Men dessa anslag är så ansträngda, att det är värdefullt om man har ett speciellt anslag för sådana här planeringar.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på godkännande av den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Eskilsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, godkännes den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositio-

nen änyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 9—14

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 15

Anslag till statens växtskyddsanstalt

Med tillstyrkande av Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte

a) fastställa under punkten införd avlöningsstat för statens växtskyddsanstalt, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56;

b) till Statens växtskyddsanstalt: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 835 300 kronor.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Det finns varken reservationer eller motioner vid denna punkt, men jag skall i alla fall be att få säga några ord närmast med anledning av vad som har inträffat under senare tid inom växtskyddsområdet. Det är med tillfredsställelse man noterar, att här har anvisats ett med 30 600 kronor förhöjt anslag till växtskyddsanstalten för avlöningar och att det även för omkostnaderna, d. v. s. under nästa punkt, har företagits en höjning av anslagen.

Vad jag här skulle vilja säga är framför allt, att växtskyddsanstalten under senare tid vid flera olika tillfällen blivit utsatt för kritik, närmast av den anledningen att man menat, att anstalten inte i tillräckligt hög grad har kunnat bedriva upplysningsverksamhet och att den inte har haft tillräckligt god kontakt med jordbrukets utövare. Denna kritik anfördes också för något mer än en vecka sedan under ett stort möte i Malmö, som hade anordnats av Malmö lantbruksklubb och några andra organisationer. Det var emellertid vid detta tillfälle liksom tidigare mycket lätt för

växtskyddsanstaltens talesmän att hänvisa till att det vid växtskyddsanstalten varken finns personal eller medel i tillräcklig mängd för att kunna motsvara de krav, som från jordbrukets sida ställs på anstalten.

Kritiken mot anstaltens filial i Skåne tystnade, kan man säga, då det meddelades att det nu är två år sedan anstalten fick ett anslag för att bygga ett garage men att anstalten ännu inte har fått anslag till en bil, som skulle möjliggöra för tjänstemännen att i större utsträckning än vad nu är fallet stå jordbrukarna till tjänst med råd och upplysningar i växtskyddsfrågor.

Inledaren vid mötet i Malmö framhöll bl. a. att av de åtgärder, som för närvarande kan vidtagas för att ytterligare höja jordbrukets effektivitet och förbättra dess lönsamhet, är alldeles säkert en intensivare kamp mot sjukdomar, skadedjur och ogräs den allra viktigaste. Man kan lätt förstå att så är fallet, när man vet, att de skador eller förluster, som förorsakas jordbruket av sjukdomar, skadedjur och ogräs, kan uppskattas till ett värde av omkring 500 miljoner kronor per år.

Jag nämnde att kritiken vid mötet tystnade och jag skulle kanske kunna gå ett steg längre och säga att det ifrån många — kanske från de flesta — av deltagarna i debatten kom fram den uppfattningen, att man borde stödja växtskyddsanstalten i dess strävan efter förbättrade arbetsmöjligheter. Man räknade också också med att i Skåne kunna bilda en växtskyddsförening, alltså på privat initiativ, och att man genom denna skulle kunna bedriva en viss upplysningsverksamhet. För att denna skall kunna bli framgångsrik erfordras det emellertid också att utbildad personal, alltså personal från växtskyddsanstalten, kan ställas till förfogande för att delta i möten på skilda platser, delta i fältvandringar och andra forner av rent praktisk upplysningsverksamhet bland jordbrukarna. Jag tycker att det är mycket glädjande att man på detta sätt ute bland jordbrukarna för närvarande har så klart för sig, vilken oer-

Anslag till lantbrukshögskolan

hört stor betydelse det ligger i att verkligen på ett effektivt sätt bekämpa sjukdomar och skadedjur.

Jag skulle därför, herr talman, vilja rikta en varm vädjan till jordbruksministern att vid uppgörandet av nästa års stat försöka i någon mån tillgodose de önskemål i fråga om växtskyddsanstaltens utrustning, som kommer att framföras av växtskyddsanstaltens styrelse.

Jag har nu, herr talman, inte något annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkten 16

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 17

Anslag till lantbrukshögskolan

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 183 och II: 238,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att i personalförteckningen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök vidtaga de ändringar, som under punkten angivits;

b) fastställa under punkten införd avlöningsstat för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1955/56;

c) till Lanbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 4 221 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 183 av herr *Persson, Johan*, m. fl. och II: 238 av herrar *Antby* och *Agerberg* hade hemställts, att riksdagen måtte bevilja medel till inrättande från och med den 1 juli 1955 av en befattning som förste biblioteksassistent i lönegrad Ce 17 vid högskolans bibliotek.

Anslag till lantbrukshögskolan

Vid förevarande punkt hade reservation anmälts av herr *Johan Persson*, som likväl ej antytt sin åsikt.

Herr **PERSSON, JOHAN**, (fp):

Herr talman! Jag har till denna punkt i jordbruksutskottets utlåtande avlämnat en blank reservation.

I motion I: 183 och II: 238 hemställer motionärerna, att riksdagen måtte bevilja medel till inrättande av en befattning som förste biblioteksassistent vid lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsöks bibliotek. Styrelsen för lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök har för såväl budgetåret 1954/55 som för budgetåret 1955/56 i sina anslagsäskanden framfört förslag om inrättande av en dylik tjänst, men departementschefen har inte ansett sig kunna biträda förslaget ifråga.

I de angivna motionerna framhåller motionärerna att lantbrukshögskolans bibliotek förfogar över otillräcklig arbetskraft och resultatet har blivit att fr. o. m. februari månad i år har bibliotekets låneexpedition måst hållas stängd under en dag i veckan. Motiveringen för inrättande av ovannämnda tjänst torde bl. a. vara den, att högskolans bibliotek nu har utvecklats så att det för närvarande torde vara ett av de största fackhögskolebiblioteken i landet, och då högskolan alltmer utbyggts med flera institutioner och forskningsbefattningar, har kraven på dess bibliotek kommit att väsentligt ökas, vilket har medfört att de personella resurserna i biblioteket har blivit hårt ansträngda. Detta har i sin tur medfört att betydande eftersläpningar uppstått, särskilt beträffande katalogiseringsarbetet, och att bibliotekets låneexpedition, som tidigare nämnts, måste hållas stängd vissa tider i brist på personal.

Jämför man lantbrukshögskolans bibliotek med de flesta andra vetenskapliga bibliotek här i landet, så torde lantbrukshögskolans vara mycket illa gynnat vad det gäller antalet befattningshavare i förhållande till bibliotekets verksamhet. Någon har sagt, att med siffror kan man bevisa allt. Jag skall försöka

också här att med några siffror bevisa, att lantbrukshögskolans bibliotek ligger i ett mycket ogynnsamt läge i förhållande till en hel del andra.

Lantbrukshögskolans bibliotek hade året 1952/53 utlånade 23 381 volymer. I anslag för bokinköp och bindning hade biblioteket ett belopp av 62 000 kronor — därav i extra anslag 15 000 kronor — och en personalstyrka på fem personer, ett mycket litet antal.

Chalmers tekniska högskolas bibliotek hade under samma tidsperiod 46 831 utlånade volymer, i anslag för bokinköp och bindning 68 000 kronor och en personal på 16 personer.

Tekniska högskolans bibliotek hade 43 183 utlånade volymer, i anslag för bokinköp och bindning 74 000 kronor och en personal omfattande 23 personer.

Vetenskapsakademiens bibliotek hade under den angivna tidsperioden 11 068 utlånade volymer, 70 000 kronor i anslag och 12 personer anställda.

Riksdagsbiblioteket, för att ta det sist, hade under 1953 18 067 utlånade volymer, 70 000 kronor i anslag för bokinköp och bindning och en personal av 17 anställda.

Här skulle man kunna göra jämförelser med ytterligare ett tjugotal andra vetenskapliga bibliotek, och resultatet skulle bli att knappast något av dem kan uppvisa så liten personalstyrka i förhållande till verksamheten som lantbrukshögskolans bibliotek nu har. Det förhållandet torde vara tillräckligt för att påvisa det berättigade i framställningen om utökningen av personalen vid lantbrukshögskolans bibliotek.

Nu säger jordbruksutskottet i sitt utlåtande, att det i likhet med motionärerna anser det angeläget att verksamheten vid biblioteket kan upprätthållas i erforderlig utsträckning, och att det vill understryka önskvärdheten av att de av motionärerna påtalade bristerna beträffande personalens antal snarast bör avhjälpas. Det är en mycket positiv inställning som jordbruksutskottet intagit till ifrågavarande motioner, men det hade varit ännu mer glädjande om utskottet tillstyrkt motionerna och hem-

Anslag till lantbrukshögskolan

ställt till riksdagen att bevilja medel till inrättande av en tjänst som förste biblioteksassistent vid lantbrukshögskolans bibliotek.

Jag har, herr talman, med det anförda velat stryka under behovet av förstärkning av personalen vid lantbrukshögskolans bibliotek. Jag har inget särskilt yrkande, men jag förutsätter i likhet med jordbruksutskottet att Kungl. Maj:t kommer att ha sin uppmärksamhet riktad på denna fråga och så fort ske kan framlägger förslag till dess lösning.

I detta anförande instämde herr *Jonsson, Jon*, (s).

Herr **LARSSON, SIGFRID**, (bf):

Herr talman! Jag kan till alla delar instämma i vad herr Persson sagt i denna fråga. Det är glädjande att lantbrukshögskolan under de tjugo år den verkat har kunnat skaffa sig ett fackbibliotek som är ett av de största i landet. Det måste vara utomordentligt värdefullt för forskningsarbetet på Ultuna med detta bibliotek. Den snabba utvecklingen inom jordbruket gör att det snart sagt dagligen kommer fram nya problem som tarvar försök och forskning. Nya institutioner har kommit till på Ultuna, antalet forskare och försöksmän har också ökat. De har ett utomordentligt hjälpmedel i ett väl utrustat bibliotek där de kan följa forskningen i in- och utlandet.

Men en förutsättning är ju att man inte bara har böcker och tidskrifter av olika slag, utan att dessa också alltid kan stå till forskarnas och försöksmännens förfogande. Som vi hörde av herr Persson är man tvungen att tidvis hålla biblioteket stängt för att den fåtaliga personalen skall hinna med katalogisering och annat, och en sådan ordning kan ju knappast vara önskvärd.

Motionärerna föreslår nu att det skall inrättas en ny tjänst som förste biblioteksassistent i lönegrad Ce 17. Kostnaden härför belöper sig per år till 10 000 kronor. Det är riktigt att jordbruksutskottet skrivit mycket välvilligt om saken och understrukit behovet av denna

tjänst. När man läser utskottets uttalande kan man liksom herr Persson nästan få den uppfattningen, att det borde ha utmynnats i ett tillstyrkande av motionerna. Det finns ingen anledning att töva med inrättandet av denna tjänst. Det behövs inte först göras en utredning, utan saken är fullt klar. Tjänsten bör inrättas snarast möjligt. Jag yrkar därför, herr talman, att kammaren måtte bifalla motionerna I: 183 och II: 238.

Herr **TJALLGREN** (bf):

Herr talman! Eftersom det har framkommit ett yrkande om bifall till motionerna, således ett annat yrkande än vad utskottet gör, ber jag att få säga några ord.

Såsom framgick av herr Perssons anförande yrkas i de väckta motionerna, att vid lantbrukshögskolan skall inrättas en tjänst som förste biblioteksassistent i lönegrad Ce 17. Såsom motivering härför har anförts, att personalresurserna visat sig otillräckliga i förhållande till den alltmer ökade arbetsbördan. Detta har enligt motionärerna medfört, att betydande eftersläpningar uppstått, särskilt beträffande katalogiseringsarbetet.

Jag vill för min del understryka vad utskottet anför då det skriver: »I likhet med motionärerna anser utskottet det angeläget, att verksamheten vid biblioteket kan upprätthållas i erforderlig utsträckning. Utskottet vill därför understryka önskvärheten av att de av motionärerna påtalade bristerna beträffande personalens antal snarast avhjälpes.»

Jag tycker att detta är en så positiv skrivning att det inte borde vara behövt att såsom min vän herr Larsson nyss gjorde yrka bifall till motionerna. Det gäller väl här ändå en fråga, där det bör ankomma på Kungl. Maj:t att ta initiativet. Eftersom utskottet har skrivit så positivt, kan man också förvänta att Kungl. Maj:t kanske redan vid nästa års riksdag framlägger förslag om inrättande av denna tjänst. Utskottet betonar också, att det förutsätter, att Kungl. Maj:t har sin uppmärksamhet riktad på denna fråga och så snart ske kan fram-

Anslag till lokal försöksverksamhet

lägger förslag till dess lösning. Principiellt anser jag dock att en ny tjänst icke bör inrättas på grund av en enskild motionärs yrkande, utan att det i så fall bör ankomma på Kungl. Maj:t att ta initiativet. Den principen bör nog tillämpas även i detta fall.

Det torde inte vara nödvändigt att säga mer i denna fråga. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 18—24

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 25**Anslag till lokal försöksverksamhet**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök: Bidrag till lokal försöksverksamhet för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

I samband härmed hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 185 av herr *Larsson, Sigfrid*, m. fl. och II: 227 av herr *Widén* m. fl., i vilka motioner yrkats, såvitt nu var i fråga, att riksdagen måtte höja bidraget till lokal försöksverksamhet till 310 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 185 och II: 227, såvitt nu vore i fråga, till Lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök:

Bidrag till lokal försöksverksamhet för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 250 000 kronor.

Herr **LARSSON, SIGFRID**, (bf):

Herr talman! Denna punkt gäller en fråga, som något påminner om den vi nyss diskuterade, då det gällde inrättande av en ny tjänst. Nu gäller det att bevilja ett större anslag för att de, som ombesörjer vissa uppgifter inom den lokala försöksverksamheten, skall få medel för att utföra ännu mera arbete på detta område än de nu har möjlighet till.

Om jag inte minns fel har det sedan flera år varit så, att till den lokala försöksverksamheten har utgått ett anslag på 250 000 kronor. Den lokala försöksverksamheten är spridd över hela landet. Den avser olika växtodlingsundersökningar, odling i olika trakter, på olika jord, med olika växter o. s. v.

Denna försöksverksamhet bedrivs till stor del genom hushållningssällskapen. Dessa kommer in till den centrala myndigheten med önskemål om vad de vill ha utträttat. Nu har det kommit in en hel del dylika önskemål. Det sammanhänger med jordbrukets utveckling. Jag vill peka på ett par saker, som jag tycker är mycket viktiga. Bl. a. vill jag nämna jordbearbetningsförsöken, vilka är av betydelse bl. a. för frågan hur man skall konstruera de redskap, vilka skall användas vid jordbearbetning. Jag kan vidare nämna betesförsöken. Beteskulturen spelar ju en ofantligt stor roll för jordbruket. Sist men icke minst vill jag peka på försöken med spårelement eller mikroelement. Det är en fråga som trängt sig fram under de senaste åren och blivit alltmer betydelsefull och aktuell.

Nu frågar kanske någon, om inte allt detta kan göras för de 250 000 kronor som står till förfogande. Dessa är emellertid tagna i anspråk för löpande försöksserier, vilka måste avslutas innan man kan börja med nya försök. För att komma i gång med dessa fordras mera pengar. Motionärerna har därför föreslagit att beloppet 250 000 kronor skall höjas till 310 000 kronor.

Anslag till Föreningen för växtförädling av fruktträd

Nu har utskottet uttalat sig mycket välvilligt, och jag är tacksam för det. Utskottet har emellertid skylt på att vi inte har råd med dessa 60 000 kronor. Jag är för min del alltid på den linjen, att vi skall vara sparsamma med statens medel, så därvidlag kan jag instämma med utskottet. Men det gäller ju här ett mycket blygsamt belopp för ett starkt motiverat behov. Härondagen fick vi en kungl. proposition, vari begäres att riksdagen skall bevilja 2,5 miljoner kronor för att lära svenska folket att skilja mellan höger och vänster — eller rättare uttryckt högertrafik och vänstertrafik. Jag skulle tro att den frågan är folk redan bevandrade i, och man frågar sig därför om det skall behövas så mycket pengar till det ändamålet. Om man gör tankeexperimentet att dessa miljoner fick användas för sådana här små förbättringar av anslagen till dem, som arbetar med försök och forskning, finner man att mycket skulle kunna göras för de pengarna. I vart fall inbillar jag mig att man skulle kunna få ut mer av dessa miljoner, om man anslog dem till sådana ändamål, än man nu får genom ett anslag för att informera svenska folket om vänster- och högertrafik.

Jag har bara velat göra dessa små reflexioner i anledning av motionen. Jag skall inte, herr talman, framställa något yrkande. Jag vill bara tacka utskottet för att det i alla fall skrivit välvilligt och även uttala en förhoppning om att vi till nästa år kan räkna med litet större förståelse från Kungl. Maj:ts sida när det gäller detta mycket viktiga område.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt.

Punkterna 26—99

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 100**Anslag till Föreningen för växtförädling av fruktträd**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till Föreningen för växt-

förädling av fruktträd för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 75 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen motionen I: 19 av herr *Elowsson, Nils*, och herr *Elofsson, Gustaf*, samt motionen II: 220 av herr *Nilsson* i Bästekille m. fl.

I motionerna hade hemställts, att riksdagen måtte besluta att för verksamhetsåret 1955 bevilja Föreningen för växtförädling av fruktträd ett anslag av 100 000 kronor.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 19 och II: 220, till Bidrag till Föreningen för växtförädling av fruktträd för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 100 000 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Jon Jonsson, Mossberger, Andersson* i Hyssna och *Jonsson* i Strömsund ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 19 och II: 220, till Bidrag till Föreningen för växtförädling av fruktträd för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 75 000 kronor.

Herr **JONSSON, JON**, (s):

Herr talman! Jag har tillsammans med tre andra ledamöter av utskottet fogat en reservation vid denna punkt, och jag vill anföra några synpunkter med anledning av den.

Såsom framgår av utskottets föreliggande utlåtande, tillsattes på hösten 1953 en kommitté för att utreda på vad sätt och i vilken omfattning staten bör understödja praktiskt vetenskaplig växtförädlingsverksamhet. Utredningens arbete har nu pågått ganska länge, och man skulle förmoda att dess betänkande föreligger så snart att propositionen kan avlämnas till nästa års riksdag.

Anslag till Föreningen för växtförädling av fruktträd

Vidare har riksdagen både i fjol och tidigare diskuterat anslaget till Weibullsholm. Utskottet säger i år på den punkten, att någon höjning av anslaget inte bör komma i fråga med hänsyn till att den av mig nyss nämnda utredningen pågår. Utskottet förutsätter att utredningen slutföres i sådan tid att förslag kan föreläggas 1956 års riksdag. Enligt min mening är den nu föreliggande frågan helt analog med den om anslaget till Weibullsholm.

Vi reserverar anser denna verksamhet mycket betydelsefull; den åtnjuter ju också statsbidrag. Med hänsyn till den pågående översynen av statens engagemang på växtförädlingens område anser vi dock, att man nu kan nöja sig med det anslag som tidigare utgått och som även i år begäres av Kungl. Maj:t. Om vi väntar ett år, får vi tillfälle att ta del av det betänkande, som kommittén väntas avlämna, liksom av remissyttrandena över betänkandet och Kungl. Maj:ts överväganden i frågan.

Nu säges det i reciten under denna punkt, att utredningen yttrat sig välvilligt beträffande ökat anslag till växtförädlingsverksamheten vid Balsgård. För min del tycker jag nog att det är litet egendomligt att en utredning tar ställning till en detaljfråga, innan dess betänkande i sin helhet föreligger och man kan göra den nödiga avvägningen av anslagen till olika institutioner. Jag har den uppfattningen, att det är riktigast att vi dröjer ett år för att få tillfälle att överväga grunderna för statens medverkan och de anslagsbelopp, som vi då prövar vara skäligena.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till den av mig m. fl. vid denna punkt avgivna reservationen.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Om man ser på nionde huvudtiteln och det förslag, som jordbruksutskottet här rekommenderar riksdagen att antaga, finner man att utskottets majoritet endast på en punkt förordar en justering av Kungl. Maj:ts förslag. Det gäller den nu ifrågasvarande punkten.

Utskottsmajoriteten motiverar sitt ställningstagande med hänvisning till det yttrande, som 1953 års växtförädlingsutredning har avgivit över de motioner som ligger till grund för utskottets rekommendation. Utredningen har funnit det av motionärerna föreslagna beloppet vara ett oundgängligen erforderligt minimum för verksamheten vid Balsgård.

Även om all tillbörlig försiktighet bör iakttas när det gäller investeringar, torde vi kunna vara ense om att växtförädlingsverksamheten i Balsgård har blivit uppskattad. Verksamheten daterar sig visserligen endast tolv år tillbaka i tiden, men det torde redan stå klart att den kommer att resultera i stora vinster för landets fruktodlare. Jag tror att vi även uppe i övre Norrland kommer att få se resultat av denna forskning på växtförädlingens område. I tidningspressen förekommer ofta uppgifter om de svenska fruktodlarnas svårigheter i konkurrensen med den från utlandet importerade frukten. Dessa svårigheter beror inte minst på att den utländska frukten är av annan och bättre kvalitet. För vårt land torde det därför vara ett stort intresse, att även forskningen på fruktodlingens område får bättre stöd från statens sida. Såvitt jag förstår, bör det också vara hela samhällets intresse att fruktodlingen vinner större intresset även i de norra delarna av vårt land. Intresset där uppe har funnits, men de tillgängliga sorterna har inte varit av den hårdighet, att man norrut vågat sig på fruktodling i större utsträckning.

Tidigare har från statens sida beviljats vissa fraktlindringsbidrag för järnvägstransport av frukt från södra till norra Sverige, men jag tror att det är lika riktigt att man från statens sida understödjer den forskningsverksamhet, som inte minst föreningen vid Balsgård bedriver och som främjar de resultat, vilka där redan har åstadkommit. Vi har i norra Sverige redan nu fått en del fruktträd med sådan hårdighet att intresset för fruktodlingen har spritt sig rätt betydligt. Om försöksverksamheten vid Balsgård kan komma till ännu bättre

Anslag till Föreningen för växtförädling av fruktträd

re resultat, leder det till att vi även i norra Sverige får se fruktträdgårdar, visserligen med mera vanskliga produktionsbetingelser än i södra Sverige.

Det förslag, som utskottsmajoriteten här rekommenderar riksdagen att följa, innebär ett ökat anslag med endast 25 000 kronor. Med hänvisning till de svenska fruktodlarnas svårigheter att göra sig gällande på den svenska marknaden finns det enligt min mening starka skäl för att riksdagen beviljar det blygsamma belopp, som utskottsmajoriteten föreslår under denna punkt.

Jag ber, herr talman, att med dessa ord få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Herr Jonsson, som talade för reservationen, gjorde en jämförelse mellan Balsgård — alltså den växtförädlingsanstalt som det är fråga om i detta sammanhang — och Weibullsholm. En sådan jämförelse kan man nog emellertid inte göra, ty Weibullsholm har sedan länge befunnit sig i en vad man kan kalla lugn period i fråga om sin utveckling och sitt arbete, under det att Balsgård befinner sig i början av sin utveckling. Vad som gör det ännu mindre motiverat att jämföra dessa båda anstalter är att Weibullsholm sysslar med sådan verksamhet, att man där kan ta in skördar varje år och på det sättet lättare, eller i varje fall fortare, kan komma fram till resultat, medan man däremot när det gäller fruktträd får vänta ett tiotal år innan man kan få frukt av sådant slag, att man kan bedöma värdet av de träd, som man drivit upp. Det gör det mycket angelägnare att man skynar på när det gäller fruktodlingen och att man inte låter det bli några döda punkter eller intervaller, som försenar det hela, ty det återverkar ju sedan på hela utvecklingen av fruktträdsbestånden.

Den verksamhet, som bedrivs vid Balsgård, är ju såsom vi vet, eftersom vi talat om den saken förut, rätt mångsidig. Det gäller nämligen att tillgodose många olika synpunkter vid odlingen. Det är ju inte bara fråga om att få härdigare träd

för de norra delarna av landet, utan man skall ju också försöka få fram frukt-sorter, som är bättre i smak och i fråga om hållbarhet. Ett önskemål är ju att kunna förvara den svenska frukten, så att den kan komma till användning under en större del av året. Det är en hel del sådana ting, som man i detta sammanhang måste ta hänsyn till, och som tvingar till att man håller det hela i gång, så att det inte, såsom jag sade, blir några avbrott.

Denna verksamhet har ju under hela den tid, som den funnits till, dragits med ekonomiska svårigheter. Under förra året klarades svårigheterna av genom att föreningen fick sammanlagt 50 000 kronor från fruktodlarna och från oljeväxtodlarna. Dessutom tog föreningen upp ett inteckningslån på 30 000 kronor. Dessa möjligheter står emellertid inte längre till buds. När nu den utredning, som för närvarande pågår — alltså 1953 års växtförädlingsutredning — anser det rimligt att anstalten får ytterligare 25 000 kronor, förstår vi ju att man tagit hänsyn till att föreningen inte har de 80 000 kronor, som den fick i inkomster under förra året utöver de ordinarie inkomsterna. Det betyder ju, såsom utredningen också framhåller, att anstaltens läge i ekonomiskt avseende är verkligt brydsamt. Det gäller följaktligen endast att hjälpa i en verkligt bekymmersam situation. Jag kan inte tänka mig att man från riksdagens sida skulle vägra att göra det, när det ändock framgår — även det av utredningens uttalande — att man är beredd att även i fortsättningen stödja denna verksamhet. Och det är ju reservanterna också med på.

Efter min mening finns det inget som helst skäl, som talar för att vi inte skulle bevilja dessa 25 000 kronor. Jag bara beklagar, att man inte kunnat sträcka sig längre, ty även med ett högre belopp hade föreningen inte kunnat fortsätta verksamheten i samma utsträckning som under förra året, och det är ju att beklaga. Ju mer man drar ut på den här saken desto längre skjuter man på framtiden den dag, då man kan få sådana frukt-sorter, som vi eftersträvar.

Anslag till Föreningen för växtförädling av fruktträd

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet NORUP:

Herr talman! Herr Svedberg uttryckte sig på det sättet, att detta var den enda punkt, där jordbruksutskottet egentligen gick emot Kungl. Maj:ts förslag och att departementschefen därför borde vara tillfredsställd. Jag har ingen anledning att vara annat än tillfredsställd med den ställning, som utskottsmajoriteten tagit till de olika frågorna. När det gäller speciellt denna fråga måste jag dock anföra en del synpunkter.

Jag tror att utskottsmajoriteten något överdimensionerat betydelsen av de 25 000 kronor, det här är fråga om. Intresset för fruktodlingen är givetvis olika stort i olika delar av vårt land. Det är klart, att Kristianstads län är ett av de län, där fruktodlingen har sin största betydelse. Det föreligger emellertid ett mycket stort intresse för fruktodling och trädgårdsodling i en hel del andra län, och man kan väl säga att t. ex. en ökad trädgårdsskoleverksamhet på många håll ligger orsbefolkningen mycket varmt om hjärtat. Kungl. Maj:t har även observerat detta förhållande och tillsatt en utredning, som för närvarande pågår och som inte bara gäller frukt- och trädgårdsproduktionen utan även förädlingsverksamhet för olika vegetabilier. Jag hoppas, att denna utredning skall kunna vara färdig med sitt resultat vid nästa års riksdag och att den då skall kunna framlägga förslag, som säkerligen får betydelse för hela landet men som även kommer att lösa en del aktuella lokala problem.

När man såsom departementschef har att behandla frågor av denna art kan man inte som enskilda motionärer säga att det och det ändamålet skall tillgodoses före de andra. Jag anser att det är viktigt att försöka få till stånd en avvägning över hela fältet av alla anslagsbehov, och jag har under sådana förhållanden inte kunnat ta ställning till de olika lokala problemen och till frågan om vilket stöd som skall ges den

ena eller andra organisationen utan att det hela varit föremål för utredning. När man nu här vill gå förbi utredningens slutresultat, anser jag följaktligen att man går för fort fram. Visserligen säges det, att här har utredningen rekommenderat en viss åtgärd. Ja, jag kan inte underlåta att uttrycka min förvåning över att en utredning, som är tillsatt för att utreda ett större problemkomplex, säger att man redan har en detaljfråga klar. Det brukar väl i regel inte förekomma, att man först tar ståndpunkt i olika detaljfrågor, utan utredningen har väl att utreda hela frågan och därefter framlägga förslag.

Det kan nu sägas att dessa 25 000 kronor inte har så stor betydelse. Jag tror att herr Svedberg sade, att detta belopp inte spelade någon roll för den investeringsbegränsning det här är fråga om. Det har det heller inte enligt min mening, men däremot är det av vikt att man inte griper in i en fråga, som är föremål för en utredning och bryter ut den och tar ställning till den. Är ni så säkra på, ärade kammarledamöter, att det kommer att bli den absolut bästa lösningen av frågan, om man nu bryter ut den ur sitt sammanhang? Jag tror inte det. Jag anser att det är bättre att skjuta på det hela så att vi får större överblick, och för min personliga del är jag mycket positivt inställd till denna organisation vid institutionen Balsgård, som redan utträttat en del av betydelse för fruktodlingen.

Herr Eskilsson sade i en annan fråga, att det väl inte skulle bli så stor olycka för landet, om beslutet skulle gå i den riktning, som motionärerna och herr Eskilsson yrkat. Ja, jag vill säga att jag inte kan tänka mig att det blir någon stor olycka för landet, och jag tror knappast heller att det kan bli till någon irreparabel skada för Balsgård, om vi skjuter på denna sak ett år. Det är min förhoppning, att vi då skall kunna lösa dessa problem, som 1953 års växtförädlingsutredning har att syssla med, så att olika parter blir tillfredsställda. Just med hänsyn till önskvärdheten att behandla frågan i sin helhet har jag för-

Anslag till Föreningen för växtförädling av fruktträd

ordat oförändrat anslag. Jag får påminna om att lantbruksstyrelsen har varit av samma mening som jag, nämligen att man bör skjuta på denna fråga och inte i år höja statsbidraget.

Jag har här försökt motivera min inställning i denna fråga, och den bör inte tolkas så, att jag inte skulle ha något intresse för institutionen Balsgård. Det har framkommit ett par yttranden här i debatten, som glatt mig. Man har deklarerat ett mycket starkt intresse för institutionen Balsgård och för fruktodlingen. Jag hoppas att de båda talare, som anförde dessa synpunkter, skall göra samma entusiastiska uttalanden vid det tillfälle, då frågan om skydd för svensk frukt över huvud taget och om hjälp åt svenska fruktodlare mot den utländska konkurrensen skall avgöras. Jag hoppas att vi den gången skall vara eniga om att slå vakt om alla de möjligheter som finns för att skydda den svenska frukten mot konkurrensen från utlandet. Jag tror att detta är av större betydelse än om institutionen Balsgård får ett anslag nu eller först ett senare år.

Herr CARLSSON, GEORG, (bf):

Herr talman! Både herr Elowsson och herr Svedberg har berört betydelsen av den svenska fruktförädlingsverksamheten. Vi känner till vilken betydelse för växtodlingen i stort som investeringarna för förädlingsverksamhet haft. Det har varit goda investeringar. Det är väl ingen utopi att hoppas på goda framgångar även när det gäller fruktodlingen.

Departementschefen uttalade i sitt anförande nyss sin förvåning över att 1953 års växtförädlingsutredning framlagt ett delförslag, innan utredningen blivit färdig med hela sitt arbete. Det är emellertid inte helt utan skäl som utredningen gjort detta. Det har uttalats vissa önskemål om att man redan i år skulle kunna få reda på hur det förhöll sig med institutionen Balsgårds ekonomi, trots att utredningens arbete ännu ej slutförts.

Man får nog också säga, att det är rätt betydande skillnad mellan Svalöv och

Weibullsholm å ena sidan och Balsgård å den andra. De förra har ju miljonföretag bakom sig, och ett uppskov med det slutgiltiga ställningstagandet till statligt bidrag för deras verksamhet betyder kanske inte så mycket. Balsgård är, som alla känner till, en institution, som har startats av enskilda, och verksamheten har upprätthållits tack vare frivilliga bidrag. På senare tid har även staten alltså lämnat bidrag. De frivilliga bidragen har emellertid börjat minska, och i fjol blev det, såsom det redan framhållits, nödvändigt att uppta ett inteckningslån på 30 000 kronor för att få medel till den löpande driften. Det statförslag, som styrelsen för institutionen framlagt och som jag tror även jordbruksministern har sett, visar hur brydsam situationen är. Ledaren för institutionen måste ägna en stor del av sin tid till att tiggas pengar för verksamheten, men det blir som sagt allt svårare att få frivilliga bidrag.

Det är viktigt att inte resultaten av institutionens verksamhet spolieras, och jag tror att växtförädlingsutredningen skall komma till det resultatet, att staten bör hålla sin hand över Balsgård, där stora investeringar i byggnader m. m. redan gjorts. Det är med hänsyn därtill angeläget att vi redan i år hjälper till att göra det möjligt för institutionen att klara sina utgifter. Det rör sig inte om så stora belopp, som då det gäller Svalöv och Weibullsholm, men de 25 000 kronor, varmed anslaget skulle höjas, skulle likväl betyda en avsevärd hjälp för det kommande året. Det är att hoppas att växtförädlingsutredningen skall bli klar med hela sitt förslag nästa år. Då kan vi kanske få ett klarare begrepp om vad institutionen behöver. Troligen blir det inte mindre än vad som föreslagits skola utgå i år.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr TJÄLLGREN (bf):

Herr talman! Efter vad som yttrats i debatten är inte så mycket att tillägga. Jag kan till alla delar instämma i vad herr Lage Svedberg anförde.

Anslag till Föreningen för växtförädling av fruktträd

Jag vill emellertid understryka två saker som herr Svedberg talade om. Institutionen Balsgård har varit av stor betydelse inte minst för fruktodlingen i övre Norrland. Jag vågar påstå att man där uppnått påvisbara fördelar tack vare denna institution. Vidare vill jag framhålla att den föreslagna anslagshöjningen med 25 000 kronor enligt min mening är ett synnerligen obetydligt belopp, och jag tycker att det inte borde möta motstånd från något håll mot att riksdagen beviljar denna höjning.

Det har talats om 1953 års växtförädlingsutredning, som har beretts tillfälle att yttra sig över föreningens anslagsäskande. Utredningen har i sitt yttrande uttalat, att föreningens ekonomiska situation inför kommande verksamhetsår måste betecknas som brydsam. Utredningen fortsätter: »De senaste åren har situationen kunnat bemästras tack vare bidrag från Sveriges yrkesfruktodlares riksförbund och Sveriges oljeväxtodlares centralförening å tillhoppa 50 000 kronor samt ett lika stort belopp från viss stiftelse, varjämte inteckningslån å 30 000 kronor upptagits. Möjligheterna att från dessa eller andra håll erhålla ytterligare bidrag till kostnaderna för den allmänna driften vid institutionen synes nu stängda.»

Under sådana förhållanden är väl situationen den, att anstalten måste upphöra med sin verksamhet, om inte riksdagen vill bevilja det förhöjda bidraget. Jag tycker att det skulle se underligt ut, om riksdagen inte skulle vilja vara med om att med det obetydliga belopp, varom här är fråga, höja anslaget — obetydligt är beloppet i varje fall i förhållande till de resultat, som anstalten faktiskt tillför fruktodlingen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I herr Tjällgrens yttrande instämde herr *Hansson* (fp).

Herr **ELOWSSON, NILS**, (s):

Herr talman! Det är klart att om man är chef för ett departement och många vill plocka ur den börs, som departe-

mentschefen har till sitt förfogande, får man tala på det sätt som statsrådet Norrup här har talat. Men han övertygade inte mig om att vi inte bör bevilja de ytterligare 25 000 kronor, som det är fråga om, och jag hoppas att han inte heller övertygade någon annan. Det är inte vanligt, att en pågående utredning yttrar sig på det sätt som växtförädlingsutredningen här har gjort, då utredningen finner att det är rimligt att anstalten får det förhöjda beloppet. Det tycker jag är ett faktum, som talar för en höjning. När utredningen gjort ett sådant uttalaude, måste det enligt min mening ha skett uteslutande av den anledningen, att utredningen anser höjningen nödvändig för att anstalten skall kunna hållas ovan vattnet, och det är endast det som det är fråga om. Då man tagit till ett så pass blygsamt belopp som 25 000 kronor har man utgått ifrån att man därmed inte på något sätt föregripit ståndpunktstagandet i den ekonomiska frågan i fortsättningen. Jag tycker att det talar för att man utan någon som helst risk att binda riksdagen, lika litet som departementschefen, mycket väl kan gå med på dessa 25 000 kronor.

När sedan herr statsrådet uttalade en förhoppning om att de, som talar för dessa 25 000 kronor, skall vara lika energiska när det gäller att sörja för att den svenska fruktodlingen får samma skydd som jordbrukets övriga grenar, tror jag att det är angeläget att vi skiljer på dessa bägge saker, å ena sidan stödet åt en växtförädling, som är under vardande, och å andra sidan den rent kommersiella sidan av saken. Jag utgår ifrån — och det har jag sagt till fruktodlarna i skilda sammanhang — att det inte är någon glädje med att vi bygger upp en fruktindustri här i vårt land, som redan från början skall hjälpa sig fram med kryckor, utan den bör arbeta under sådana förhållanden att den i så stor utsträckning som det över huvud taget är möjligt reder sig med egna resurser. Anstalten bör både beträffande odling och försäljning och allt vad som sammanhör därmed ordnas för fruktodlingen på sådant sätt, att den blir självförsörjande,

Anslag till Föreningen för växtförädling av fruktträd

ty i annat fall är det inte så stor vinning med att vi skapar en fruktodling här i landet. Det är inte tu tal om att den under alla förhållanden har sin betydelse. Men när vi stödjer jordbruket på det sätt som sker, gör vi ju detta med hänsyn till den beredskap vi måste hålla. Det ligger inte riktigt till på samma sätt med frukten, även om den också har stor betydelse i det sammanhanget.

Jag vill inte gå med på att man kan sätta likhetstecken mellan att stödja en svensk fruktodling, som det här är fråga om — alltså en ren forskningsangelägenhet — och att lämna ett framtida stöd åt fruktodlingen i form av tullar eller på annat sätt. Det får bli en senare sak, som man får ta hänsyn till då. Jag kan absolut inte gå med på att den på något sätt kan influera på ståndpunkts-tagandet i denna angelägenhet.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Om jag fattade jordbruksministern rätt hyser han den förhoppningen att man till nästa år skall kunna få förslag av sådan art på riksdagens bord att fruktförädlingen vid Balsgård skall kunna försätta åtminstone i nuvarande och kanske t. o. m. i ännu större omfattning, vilket också jag för min del hoppas. Men den stora frågan är ju den, att vi har det nu kommande året att passera, och jag vill gärna stryka under vad som säges i det av utskottet refererade uttalandet från växtförädlingsutredningen, att 100 000 kronor måste betraktas som ett oundgängligen erforderligt minimibelopp för att verksamheten skall kunna bibehållas i nuvarande omfattning och för att icke hittills uppnådda resultat skall äventyras. Skall man verkligen för en sådan summa som 25 000 kronor äventyra en stor del av det mycket värdefulla arbete, som nedlagts vid Balsgård? Om man räknar med att denna verksamhet skall kunna fortsätta i framtiden som hittills, är det då inte riktigare att vi också ger anstalten möjlighet att under kommande verksamhetsår fortsätta, så att icke en del av de uppnådda resultaten även-

tyras och därmed mycket arbete som nedlagts går förlorat.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr MOSSBERGER (s):

Herr talman! Det är kanske inte så konstigt att utskottet har delade meningar här, när den lokala sakkunskapen från Kristianstads län har så delade meningar. Jag kan inte underlåta att instämna i vad departementschefen sagt, och jag finner det underligt att denna utredningskommitté framhållit, att det är oundgängligen nödvändigt att anstalten skall ha så mycket pengar detta år. Jag känner inte till vad det är för utredningsmän, men det verkar faktiskt på mig som om de på något sätt vore part i denna sak. Verksamheten vid Balsgård är ju uppbyggd på enskilt intresse, och då kan det väl inte vara riktigt att så fort detta enskilda intresse kommer i dålig ekonomisk ställning, staten omedelbart skall hjälpa till att satsa pengar. Mot förslaget att nu satsa ännu mer pengar talar väl också den omständigheten, att gör man detta då har man faktiskt bundit sig för framtiden, ty om utredningen kommer och säger att Balsgård skall vara kvar, är det säkerligen inte lätt för staten att i framtiden bevilja ett mindre anslag, utan det kommer sannolikt att resas krav på att detta anslag bibehålles. Jag vet inte hur långt utredningen kommit, men om den nästa år skulle föreslå att Balsgård inte skall vara kvar, finns heller ingen anledning att i dag öka anslaget.

Med hänvisning till vad lantbruksstyrelsen sagt anser jag att riksdagen bör bevilja det anslag på 75 000 kronor, som Kungl. Maj:t föreslagit. Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr statsrådet NORUP:

Herr talman! Jag måste uttrycka min förvåning över att herr Elowsson i Kristianstad något har ändrat uppfattning. I sitt senaste anförande talade han varmt för forskningen på detta område. I sitt

Anslag till Föreningen för växtförädling av fruktträd

första anförande uppehöll han sig mera vid fruktodlarnas förhållanden, men nu sade han att Balsgård framför allt är av intresse för forskningen. Även jag anser att anstalten har en oerhört stor betydelse för forskningen på fruktodlingens område. Men denna forskning är ju betydelsefull också för fruktodlarna, och jag har sagt att jag för min del hoppas att verksamheten vid Balsgård skall kunna bibehållas och utvecklas. Men jag har svårt att förstå att verksamheten där skulle behöva ta så obotlig skada av att inte få ett större anslag än Kungl. Maj:t har föreslagit under det kommande året, när frågan håller på att utredas.

Herr Elowsson ville emellertid komma undan min fråga om hans djupare intresse för fruktodlingen när det gäller att avvärja den mycket starka konkurrensen från utländska fruktodlare. Det är ju den konkurrensen som förorsakar svensk fruktodling de allra största svårigheterna. Jag menar att dessa båda frågor dock hänger samman, och i båda fallen gäller det ju att ge hjälp åt fruktodlarna. Jag har förklarat att jag är positivt inställd till det syftet, även i fråga om verksamheten vid Balsgård. Jag har bara sagt att vi bör kunna skjuta upp den frågans avgörande till nästa år. Samtidigt förde jag fram den mycket aktuella frågan om den utländska konkurrensen, som våra fruktodlare har att kämpa mot. Det är väldigt besvärligt att finna en form för det stöd som på den punkten är erforderligt, ett stöd som tillgodoser både fruktkonsumenterna här i landet och våra fruktodlare, som kan ställa anspråk på att deras näring skall vara lönande.

Herr ELOWSSON, NILS, (s):

Herr talman! Statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet för här in i debatten ett spörsmål som ju är sidordnat i detta sammanhang. Här är det fråga om forskningen och ingenting annat. Hur det kommer att ställa sig med fruktförsäljningen i framtiden är en sak som vi, som jag nyss nämnde, får ta ställning till i annat sammanhang. Hit-

tills har fruktodlarna inte organiserat sig på ett sådant sätt att de kunnat sköta sina angelägenheter i stort — de har varit splittrade. Detta har lett till att de heller inte kunnat tillgodose sina egna intressen, och de har i stor utsträckning inte kunnat vare sig ta till vara frukten och lagra den eller sälja den under så goda betingelser som de annars skulle ha kunnat göra. Hur det i framtiden kan komma att ställa sig med den saken, beror i hög grad på hur fruktodlarna beter sig. De håller som sagt nu på att organisera sig, och jag utgår ifrån att de får en så pass fast organisation och att de skall få så goda fruktsorter att röra sig med att de, såsom jag nämnde tidigare, skall kunna under en större del av året än hittills förse den svenska marknaden med frukt.

Då blir det måhända en dag möjligt också för dem att själva hjälpa till med stödet till anstalten på Balsgård. Det stöd som fruktodlarna bör få just nu skall enligt min mening bestå i att verksamheten vid denna anstalt upprätthålles, så att de får de allra bästa fruktsorter att odla. Detta är det viktiga medan vi ännu befinner oss så att säga i inkörsporten till den nya organisationen.

När herr Mossberger vill antyda att det här är fråga om ett enskilt intresse, får jag framhålla att det ju inte förhåller sig på det sättet med ifrågavarande anstalt. Det enskilda intresset kommer in i bilden först när de förädlade fruktträden planteras ut hos fruktodlarna. Det har aldrig varit meningen att anstalten som sådan skulle ge någon avkastning till några aktieägare eller någonting i den stilen, utan det är ju fråga om en rent ideell verksamhet, om jag nu får använda det uttrycket i detta sammanhang. Anstaltens verksamhet är i varje fall inte förbunden med några som helst vinstsynpunkter; den upprätthålls ju genom anslag från olika håll. Att den har satts i gång på enskilt initiativ finns det ingenting illa att säga om. Hade detta initiativ tagits för betydligt längre sedan, vilket rätteligen hade bort ske, skulle vi med all sannolikhet nu haft bättre fruktträdssorter växande i hela

Anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering

vårt land än vi för närvarande har, och då hade situationen för fruktodlarna också varit en helt annan.

Det föreligger som sagt intet som helst direkt enskilt intresse med drivandet av Balsgårdsanstalten, och följaktligen kan man inte framföra den synpunkten som motiv för ett avslag på detta anslagskrav.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Det har sagts här i dag att det är egendomligt att växtförädlingsutredningen har avgivit sitt åberopade yttrande, men det är ju inte alls så märkvärdigt. Sittande utredningar anmodas ju rätt ofta att avge ett utlåtande i någon fråga som faller inom deras utredningsuppdrag, och det är vad växtförädlingsutredningen här har gjort. Då den nu har ansett sig kunna skriva så pass bestämt som i detta fall har skett, får man väl också utgå ifrån att utredningen har kommit så långt i sitt arbete att den vet vad den talar om och att den är beredd att ta konsekvenserna av det uttalande den har gjort.

Jag vet inte vilka personer som sitter i denna utredning, men jag skulle för min del vilja säga, att vi väl har all anledning att hysa förtroende till de av jordbruksministern tillkallade utredningsmännen och att vi kan stödja oss på de uttalanden som de har gjort i denna fråga.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Jon Jonsson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr Jonsson, Jon, begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 100, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Jon Jonsson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr Jonsson, Jon, begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut röster-na hava utfallit sålunda:

Ja — 70;

Nej — 56.

Därjämte hade 7 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 101—111

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 112

Anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Befrämjande av landsbygdens elektrifiering för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

1) II: 240 av herrar Andersson i Dunker och Svensson i Vä, vari hemställts, att riksdagen måtte för ifrågavarande ändamål anvisa ett reservationsanslag av 4 500 000 kronor; samt

2) II: 350 likaledes av herrar Andersson i Dunker och Svensson i Vä, vari

Anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering

hemställt, att riksdagen måtte dels besluta, att lån ur kraftledningslånefonden skulle kunna beviljas distributionsföretag, som av elektrifieringsberedningen befunnas lämpligt organiserat, även för förnyelse, omläggning eller förstärkning av distributionsnät, dels hos Kungl. Maj:t anhålla om förslag snarast möjligt till ändrade grunder beträffande säkerhet och låneränta i överensstämmelse med motionens syfte.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten på anförda skäl hemställt,

1) att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionen II: 240, till *Befrämjande av landsbygdens elektrifiering* för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 4 000 000 kronor;

2) att motionen II: 350, såvitt anginge yrkandet att lån ur kraftledningslånefonden skulle kunna beviljas åt distributionsföretag, som av elektrifieringsberedningen befunnas vara lämpligt organiserat, även för förnyelse, omläggning eller förstärkning av distributionsnät, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd; samt

3) att motionen II: 350, såvitt avsåge hemställan hos Kungl. Maj:t om förslag snarast möjligt rörande ändrade grunder för kraftledningslånefonden i fråga om säkerhet och låneränta, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Tjällgren, Lage Svedberg, Franzén* och *Pettersson* i Dahl, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

1) att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionen II: 240 till *Befrämjande av landsbygdens elektrifiering* för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 4 500 000 kronor;

2) att riksdagen måtte, med bifall till motionen II: 350, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta företaga den för-

fattningsändring, som i reservationen förordats;

3) att riksdagen måtte, med bifall i förevarande del till motionen II: 350, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t ville — på sätt i reservationen förordats — framlägga förslag rörande ändrade grunder för kraftledningslånefonden i fråga om säkerhet och låneränta.

Herr TJÄLLGREN (bf):

Herr talman! Då jag vid denna punkt har tillåtit mig att avge en reservation skall jag be att få yttra några ord.

Jag vill då först påpeka att i väckta motioner har yrkats att anslaget till landsbygdens elektrifiering måtte höjas. I motion nr 350 i andra kammaren har vidare hemställts om sådana ändringar i bestämmelserna för kraftledningslånefonden att lån därur må kunna beviljas distributionsföretag, som av elektrifieringsberedningen befinnas vara lämpligt organiserat, även för förnyelse, omläggning eller förstärkning av distributionsnät.

Beträffande den motion vari yrkas höjning av anslaget tillåter jag mig hänvisa till vad som står anført i reservationen på sidan 145 i utskottets utlåtande. I fråga om den andra motionen, vari yrkas ändring av bestämmelserna, vill jag bara påpeka att enligt min mening är det en stor oegentlighet och olägenhet att man för närvarande inte kan få använda anslag till elektrifieringen för att därmed betala reparationer eller förbättringar av befintliga elektriska nät, utan endast får begagna anslaget till nybyggnader. Jag är av den uppfattningen att det är bättre att man till äventyrs inte har så många mil ledningar men att de ledningar som finns hålls fullt brukbara. Vi yrkar nu i reservationen sådan ändring av dessa bestämmelser att det som sagt skall bli möjligt att använda anslaget även för reparation av ledningarna.

Jag skall inte nu ta upp tiden med att yttra mer om denna sak utan ber att få yrka bifall till reservationen.

Anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering

Herr ANDERBERG (s):

På denna punkt får vi nästan årligen motta motioner. Anslagen från statens sida räcker inte till för alla de ansökningar i fråga om detta anslag som kommer in, liksom även fallet är med vatten- och avlopps företag samt bostadsföretag. Det behövs mer pengar, och jag förstår att det finns personer som är intresserade för att höja anslagen. I år har situationen blivit litet förändrad. Vi har haft en elkraftutredning som den 21 april 1954 avlämnade sitt förslag om åtgärder för statligt stöd och upprustning av de elektriska distributionsledningarna på landsbygden. Detta betänkande, som är av rätt genomgripande art, är nu ute på remiss hos olika myndigheter, och vi kan förvänta att till nästa års riksdag få ett förslag till ordnande av dessa frågor. Vi inom utskottsmajoriteten tycker då att man skulle vänta med att höja anslaget. Här föreslås en ökning av 500 000 kronor, och i en särskild motion begärs också vissa ändrade bestämmelser. Vi har inte kunnat finna att det i nuvarande läge är anledning att tillstyrka vare sig ökning av anslaget eller ändring av bestämmelserna.

Utskottet har därför stannat för att följa Kungl. Maj:t, och jag yrkar, herr talman, bifall till utskottets förslag på denna punkt.

Herr SVEDBERG, LAGE, (s):

Herr talman! Eftersom jag har anslutit mig till den reservation som är fogad till utskottets utlåtande på denna punkt, har jag, herr talman, begärt ordet för att få framlägga de synpunkter som har varit vägledande för mitt ställningstagande i utskottet.

Även om man bör hörsamma rekommendationerna om investeringsbegränsning och ta hänsyn till dem i olika sammanhang, tror jag att det är nödvändigt att man gör ett undantag när det gäller att elektrifiera de bygder, där elektrifiering icke har kunnat åstadkommas på grund av bygdens ekonomiska förhållanden. När nu för tiden på sätt som sker staten och de enskilda bolagen exploa-

terar vattenkraften i övre Norrland och tvångsvis dränker egendomarna inom stora bygder av lappmarken och genom sina åtgärder via den lagstiftning som man måste tillgripa tvingar folk att flytta i hela samhällets intresse, då torde det vara motiverat att samhället visar en något större generositet för att ge stöd åt elektrifieringen av de bygder som ligger intill kraftkällorna och som av ekonomiska skäl inte har kunnat få elektrifiering genomförd. Man kan ta fjällbyarna. Man kan t. ex. se på förslagen när det gäller Tärna i Västerbottens län. Där är det fråga om att dränka hela byar, och där blir det i en snar framtid aktuellt för kommunen att flytta över folk som tidigare haft sin existens på de platser där vattenregleringarna snart skall ske. Här är det inte bara fråga om att utnyttja nya kraftkällor i hela samhällets intresse. Man har varit i färd med att ombygga redan tidigare befintliga kraftverk, och det är avsett att staten skall vidta genomgripande åtgärder. Staten har byggt kraftledningar ned till södra Sverige, för vilka kostnaden har rört sig omkring 150 miljoner kronor. När man då tänker på de bygder i landet som ännu inte mäktat att skaffa sig elektrisk belysning eller annan kraft, då inser man att det är starka skäl som ligger till grund för den reservation som är fogad till utskottets utlåtande på denna punkt.

Jag förstår att det är orimligt att nu tänka sig någon större välvilja från riksdagens sida. Men jag vädjar till departementschefen och till riksdagen att tänka på de människor som bor i de bygder, där det inte finns elektricitet, och jag vädjar till riksdagen att hörsamma framställningar som i en nära framtid kommer att riktas inte minst från de norrländska glest bebyggda områdena om att få en rimlig återbäring på den exploateringsvinst som staten redan nu gjort och i en framtid kommer att göra. Jag tror att det ligger mycket bakom den motion, på vilken reservationen grundar sig, men jag förstår att det är orimligt att få majoriteten att sluta upp kring den hemställan som återfinnes i

Anslag till befrämjande av landsbygdens elektrifiering

reservationen. Jag hoppas dock, att departementschefen och Kungl. Maj:t kommer att göra vad de kan för att till ett annat år få till stånd en liten avvikelse från rekommendationen om investeringsbegränsning. Jag hoppas att de till nästkommande år mot bakgrunden av den exploatering som sker — varvid byarna tvångsförflyttas och det gäller för socknen i övrigt att försöka placera de människor som blir hemlösa på grund av exploateringen — kommer att visa större välvilja inför de önskemål som framställs inte minst från övre Norrland. Jag tror, att man inte kan skaka ifrån sig den motiverade hemställan som göres i motionen och reservationen. Jag har därför, herr talman, sällat mig till reservanternas med en bestämd känsla av att de av dem framförda önskemålen bygger på det samfälliga intresse som övre Norrland har i denna sak.

Jag ber med dessa ord att få instämma i det yrkande som jordbruksutskottets ärade ordförande har gjort på denna punkt.

Herr JONSSON, JON, (s):

Herr talman! Jag skall inte ta upp frågan från de stora och vidsträckta aspekter som herr Svedberg anlade. Jag vill erinra om att här föreligger ett förslag från reservanternas sida, dels att anslaget skall ökas med 500 000 kronor, dels att grunderna efter vilka detta anslag utgår skall ändras något så att det — som utskottsordföranden erinrade om — också skall kunna beviljas för omläggningar och mera omfattande reparationer av redan befintliga distributionsnät. Jag vill med anledning av vad herr Svedberg här yttrade säga att man inte får uppfatta det så, att utskottet skulle vara emot de synpunkter och önskemål som här har framlagts. Statsmakterna har ju visat intresse härför genom att en utredning har tillsatts. Denna utredning, som hade till uppgift att undersöka frågan om landets försörjning med elektrisk kraft, avgav sitt huvudbetänkande den 24 april 1954. Detta utredningsförslag är nu föremål för remissbehandling

och skall överarbetas inom jordbruksdepartementet för att sedan läggas till grund för en proposition till nästa års riksdag, som vi alla livligt hoppas.

Herr Svedberg har här gjort sig till tolk för att de människor som bor illa till, som lever i små omständigheter och kanske har sina hem i närheten av de stora kraftgatorna eller i närheten av de ställen, där stora kraftstationer växer upp, skall få en bättre hjälp och kunna bli delaktiga av de fördelar som elektrisk kraft och elektriskt lyse innebär. Utskottsmajoriteten vill icke prestera något som helst motstånd mot eller någon underskattning av den uppfattningen, utan man har resonerat så här: Har vi begärt en utredning, vars förslag för närvarande är under remissbehandling och skall utformas inom jordbruksdepartementet, kan det väl inte vara rimligt att man företar ändringar i grunderna eller att man under sådana omständigheter höjer anslaget. Även om man beaktar de synpunkter herr Svedberg framförde, tror jag att man gagnar denna verksamhet lika mycket om man följer utskottets förslag nu, och vid nästa års riksdag, med utgångspunkt från den då föreliggande propositionen, byggd på utredningens förslag och på de remisser som har införskaffats, tar ståndpunkt till frågan och försöker komma fram till ett positivt resultat, till gagn för de människor som nu är eftersatta när det gäller att komma i åtnjutande av elektrisk kraft.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Ang. statlig kreditgaranti för jordbruksegnahemslån m. m.

Herr *Tjällgren* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 112, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes omröstningen genom uppresning; och befanns därvid, att flertalet röstade för ja-propositionen.

Punkterna 113—122

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 123

Ang. statlig kreditgaranti för jordbruksegnahemslån m. m.

Under punkten 134 av nionde huvudtiteln i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

a) till Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kronor;

b) medge, att under budgetåret 1955/56 statlig kreditgaranti finge beviljas dels för lån avseende yttre rationalisering intill ett belopp av 10 000 000 kronor, för lån till inre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor, för jordbruksegnahemslån m. m. intill ett belopp av 20 000 000 kronor och för driftslån intill ett belopp av 6 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle ge anledning därtill, medge jämkning i sagda fördelning, dels för lån avseende uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål intill ett belopp av 4 000 000 kronor;

c) medge, att den årliga räntan å den stående delen av lån från egnahemslånefonden, som beviljats efter ingången av år 1920 men före den 1 juli 1940 och för vilka amorteringsskyldighet inträtt, finge för år 1956 nedsättas till 3,6 procent;

d) medge, att i avseende å köpeskillning för sådan jordbrukslägenhet eller byggnad å åbolägenhet, som år 1920 eller senare år försålts från kronoegendom, räntan finge, i den mån köpeskillningen förräntades enligt enahanda grunder, som gällt eller gällde för den stående delen av före den 1 juli 1940 beviljat egnahemslån för jordbrukslägenheter, under år 1956 utgå efter 3,6 procent.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen

a) de likalydande motionerna I: 35 av herr *Elowsson*, *Nils*, och herr *Ohlsson*, *William*, samt II: 46 av herrar *Jönsson* i Gärds Köpinge och *Ekdahl*, i vilka motioner hemställts dels att riksdagen måtte besluta att för innevarande budgetår (1954/55) höja kreditgarantilånebeloppet till jordbruksegnahemslån med 4 000 000 kronor, dels att riksdagen måtte besluta att i enlighet med av lantbruksstyrelsen framställt förslag fastställa kreditgarantilånebeloppet för jordbruksegnahemslån för budgetåret 1955/56 till 25 000 000 kronor;

b) de likalydande motionerna I: 36 av herr *Eskilsson* m. fl. samt II: 75 av herr *Eliasson* m. fl., i vilka motioner hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa, att Kungl. Maj:t måtte meddela sådana bestämmelser för beviljande av lånegaranti för driftskredit åt jordbrukare, att sådan lånegaranti kunde erhållas även av dem som tidigare bedrivit verksamhet som självständiga jordbrukare;

c) de likalydande motionerna I: 368 av herr *Ohlsson*, *Ebbe*, samt II: 451 av herr *Nilsson* i Göingegården m. fl., i vilka motioner hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte som sin

Ang. statlig kreditgaranti för jordbruksegnahemslån m. m.

mening giva till känna, att vid fördelningen av kreditgaranti för uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål trädgårdsnäringsens behov i första hand borde bli tillgodosedda;

d) de likalydande motionerna I: 369 av herr *Hermansson, Herbert*, m. fl. samt II: 229 av herr *Hansson* i Skegrie m. fl., i vilka motioner hemställts, att riksdagen vid behandling av förevarande punkt måtte medgiva, att under budgetåret 1955/56 för uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål statlig kreditgaranti finge beviljas intill ett sammanlagt belopp av 10 000 000 kronor; samt

e) motionen II: 450 av herrar *Kristensson* i Osby och *Nilsson* i Lönsboda, i vilken motion hemställts, att riksdagen måtte besluta anvisa kreditgaranti för lån avseende uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål intill ett belopp av 6 000 000 kronor under budgetåret 1955/56 samt att detta belopp i första hand skulle ställas till förfogande för fruktlagerhus.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt,

A. att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning till Täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 100 000 kronor;

2) med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 35 och II: 46, såvitt nu vore i fråga, I: 369 och II: 229 samt II: 450 medgiva, att under budgetåret 1955/56 statlig kreditgaranti finge beviljas dels för lån avseende yttre rationalisering intill ett belopp av 10 000 000 kronor, för lån till inre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor, för jordbruksegnahemslån m. m. intill ett belopp av 20 000 000 kronor och för driftslån intill ett belopp av 6 000 000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning, dels för lån avseende uppförande av lager-

hus m. m. för jordbruksändamål intill ett belopp av 4 000 000 kronor;

3) medgiva, att den årliga räntan å den stående delen av lån från egnahemslånefonden, som beviljats efter ingången av år 1920 men före den 1 juli 1940 och för vilka amorteringsskyldighet inträtt, finge för år 1956 nedsättas till 3,6 procent;

4) medgiva, att i avseende å köpeskilling för sådan jordbrukslägenhet eller byggnad å åbolägenhet, som år 1920 eller senare år försålts från kronoegen- dom, räntan finge, i den mån köpeskillingen förräntades enligt enahanda grunder, som gällt eller gällde för den stående delen av före den 1 juli 1940 beviljat egnahemslån för jordbrukslägenheter, under år 1956 utgå efter 3,6 procent;

B. att motionerna I: 35 och II: 46, såvitt nu vore i fråga, i vad de icke behandlats under A 2, icke måtte av riksdagen bifallas;

C. att motionerna I: 36 och II: 75 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

D. att motionerna I: 368 och II: 451 icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade anförts av herrar *Nord, Hansson, Bror Nilsson, Antby, Ekdahl, Agerberg, Rimås* och *Nilsson* i Lönsboda, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under A 2 hemställa, att riksdagen måtte med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt motionerna I: 369 och II: 229 ävensom med bifall till motionerna I: 35 och II: 46, såvitt nu vore i fråga, samt II: 450 medgiva, att under budgetåret 1955/56 statlig kreditgaranti finge beviljas dels för lån avseende yttre rationalisering intill ett belopp av 10 000 000 kronor, för lån till inre rationalisering intill ett belopp av 15 000 000 kronor, för jordbruksegnahemslån m. m. intill ett belopp av 25 000 000 kronor och för driftslån intill ett belopp av 6 000 000 kronor, med rätt

Ang. statlig kreditgaranti för jordbruksegnahemslån m. m.

för Kungl. Maj:t att, om förhållandena skulle giva anledning därtill, medgiva jämkning i sagda fördelning, dels för lån avseende uppförande av lagerhus m. m. för jordbruksändamål intill ett belopp av 6 000 000 kronor, varav 2 000 000 kronor skulle ställas till förfogande för uppförande av fruktlagerhus.

Herr **NORD** (fp):

Herr talman! Till punkt 123 av föreliggande jordbruksutskottsutlåtande har fogats en reservation, vari reservanterna föreslår, att ramen för täckande av förluster på grund av statlig kreditgaranti avseende egnahemslån för nästa budgetår bestämts till 25 miljoner kronor. Detta anser vi vara nödvändigt, om inte lantbruksnämnderna skall hindras i sin verksamhet. Att de av jordbruksministern föreslagna 20 miljonerna ej förslår kan man förstå av att det fram till årsskiftet — alltså efter endast hälften av det nu löpande budgetåret — hade kommit in ansökningar på 16 miljoner kronor. Det återstod då alltså endast 4 miljoner. Med vetskap om att de flesta ansökningarna kommer in under årets första månader kan man förstå vilken brist det kommer att bli. Det visar sig också av lantbruksnämndernas redogörelser, att ungefär tredjedelen av ansökningarna om dylika lån inte kan beviljas.

Bland orsakerna till att efterfrågan på garantilånen blivit så stor under de senaste åren torde vara de starkt stegrade fastighetspriserna.

I motion II: 450, som också ligger till grund för reservationen, yrkas att garantibeloppet för lån till uppförande av lagerhus höjs med två miljoner kronor och att dessa två miljoner ställs till förfogande för uppförande av lagerhus på fruktodlingens område.

Fruktodlingens besvärligheter har behandlats tidigare här i kammaren i dag. Det har därvid betygats, vilka svårigheter som fruktodlarna har att kämpa med. Det har talats om att det är brist på organisation som gör att våra fruktodlare har dessa svårigheter.

Svårigheterna beror givetvis på den

stora konkurrensen från utländsk frukt. Om man icke vill yrka på högre gränsskydd än vi har för frukt — något som jag för min del inte gärna vill göra — återstår inget annat för fruktodlarna än att söka organisera handeln med sina produkter så, att de kan konkurrera med den utländska frukten. Men för detta behövs lagerhus för att tillvarata frukten, packerier o. s. v. Det påtalades för en stund sedan av herr Nils Elowsson, om jag hörde rätt, att det var just denna fråga som var av den största betydelsen för fruktodlingen. I enlighet därmed har i nämnda motion begärts två miljoner för uppförande av sådana lagerhus som avser frukt.

Det har börjat bildas organisationer på en del håll i landet för att åstadkomma sådana lagerhus, och därmed har det också inkommit ansökningar om lån av staten för uppförande av desamma. Behovet av dessa lån är följaktligen mycket stort. Skulle man tillgodose alla, kommer det att röra sig om en summa, som av lantbruksstyrelsen beräknats till 15 miljoner kronor. Motionärerna har stannat vid två miljoner, vilket vi anser vara erforderligt för att organisationsarbetet på fruktodlingens område skall komma i gång och för att fruktodlarna skall bli i stånd att konkurrera med den utländska importen av frukt.

Två miljoner är ju ett avsevärt belopp även när det gäller statsbudgeten, men även om man accepterar den investeringsbegränsning som har beslutats, kan man inte komma ifrån — åtminstone förefaller det mig vara så — att det borde finnas utrymme för att tillmötesgå denna begäran. Jag tror nu att det är nödvändigt att på det sättet skydda våra fruktodlare, och jag ber för min del att med denna motivering få yrka bifall till reservation nr 7, som är fogad till utskottsutlåtandet.

Herr **NILSSON, BROR**, (bf):

Herr talman! Såsom de ärade kammarledamöterna känner till är den gamla egnahemsverksamheten på jordbrukets område numera ersatt av statlig lånegaranti-

Ang. statlig kreditgaranti för jordbruksegnahemslån m. m.

verksamhet, vilket innebär att staten går tillräcklig grad. På samma sätt förhåller det sig här. Det finns en kungörelse om lånegaranti, som säger att en person kan få lånegaranti till ett så och så stort belopp, och de ungdomar, som står i begrepp att köpa en egen gård, vet det. Men när sedan vederbörande lägger in ansökan, får han beskedet att det inte finns några möjligheter för honom att erhålla kreditgaranti. »Du får vänta ett år; lånemöjligheterna har blivit beskurna», heter det ofta.

Jag finner därför inte några skäl, varför man inte skulle tillmötesgå den önskan, som lantbruksstyrelsen här har framställt att få bevilja lånegaranti för jordbrukslån intill 25 miljoner kronor, vilket vi också här föreslår.

Man kan nog fråga sig vad det finns för anledning att inte tillmötesgå det föreliggande behovet. Man kan inte skylla på investeringssynpunkter, ty från investeringsskatt är undantaget t. ex. allt som rör köp av jordbruksfastighet och första uppsättning av inventarier på ett lantbruk. Man kan väl inte gärna förhindra eller ur allmän synpunkt anse det vara önskvärt att t. ex. gamla människor, som sitter på sina jordbruk, inte skall överlämna dem till den yngre generationen och därmed hålla tillbaka möjligheten för ungdomen att få överta sina föräldrars jordbruk.

Vad beträffar lånegaranti för uppförande av lagerhus har min medmotionär så utförligt redogjort för våra synpunkter, att jag inte skall gå in därpå. Min åsikt när det gäller förevarande punkt i utskottsutlåtandet är väsentligen den, som jag nu har redogjort för.

Den största delen av de lånegarantier som lämnas gäller ju barn som övertar sina föräldrars jordbruk. Det sker inte på långt när så stor handel med jordbruk numera som förr, utan den yngre generationen övertar faktiskt sina föräldrars jordbruk. I en lantbruksnämnd skedde, tror jag, nära 80 procent av alla köp på detta sätt. Lantbruksnämnderna har intresse av att hålla reda på detta, ty dessa köp är ju undantagna från förköpslagen. Jag tycker därför att det är behjärtansvärt att se till att lånegaranti kan lämnas åt de unga människor som vill tillträda jordbruk, och det finns ingen anledning varför inte staten skulle tillmötesgå de önskemål som här förefinns — för övrigt de löften som tidigare har givits.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen under denna punkt.

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Utskottsmajoriteten är inte främmande för de synpunkter, som motionärerna här har framfört. Vi är medvetna om att på detta liksom på så många andra områden finns behov av ökade lån och bidrag. Under den knapphetens stjärna, som vi nu lever under, behöver vi emellertid hålla igen på alla möjliga områden. Så har skett även på detta område. Den anslagsökning som föreslås från 20 till 25 miljoner kronor har vi ansett vara av den storleksordningen, att det inte varit möjligt och rimligt att tillstyrka den, med hänsyn till den budgetbegränsning som vi eljest har iakttagit. Vi har inte kunnat finna att det innebär så stora risker att vänta till ett följande år. Vi har därför stannat för Kungl. Maj:ts förslag.

Det är klart att i denna som i så många andra frågor, som gäller anslag, föreligger önskemål om att få så mycket

Det är klart att i denna som i så många andra frågor, som gäller anslag, föreligger önskemål om att få så mycket

Det är klart att i denna som i så många andra frågor, som gäller anslag, föreligger önskemål om att få så mycket

Det är klart att i denna som i så många andra frågor, som gäller anslag, föreligger önskemål om att få så mycket

Ang. statlig kreditgaranti för jordbruksegnahemslån m. m.

som möjligt, och behov föreligger nog också i vissa fall av ökade medel. Vi har dock vägt det ena mot det andra och funnit att sparsamhetssynpunkten här väger över.

Utöver den av mig nu berörda höjningen från 20 till 25 miljoner kronor har motionären också föreslagit en ökning från 4 till 6 miljoner av lånegarantibeloppet för uppförande av lagerhus. Ökningen, 2 miljoner kronor, skulle i första hand ställas till förfogande för uppförande av fruktlagerhus. Utskottet har närmare undersökt även denna fråga, men vi har funnit att behovet av kreditgarantier för fruktlagerhus skulle kunna tillgodoses inom ramen av det av Kungl. Maj:t föreslagna kreditgarantibeloppet, 4 miljoner kronor. Det är klart att detta kommer att innebära en viss ökad belastning, men möjlighet finns i alla fall att använda viss del av anslaget för fruktlagerhus.

Herr talman! Jag skall inskränka mig till vad jag nyss sagt och be att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr NILSSON, BROR, (bf):

Herr talman! Den föregående ärade talaren resonerade mycket om budgeten och menade att detta anslag skulle komma att tynga den. Jag vill då påminna om att det ju här inte är fråga om en belastning av budgeten utan bara fråga om storleken av statens lånegaranti, d. v. s. det lånebelopp, inom vilket staten vill gå i borgen. Lånen upptages ju sedan i bank, och någon summa kommer inte att belasta budgeten.

Herr SVEDBERG, ERIK, (s):

Herr talman! Det kanske kan anses förmätet att en ovidkommande blandar sig i den debatt som jordbruksexpertisen här för, men å andra sidan har även jag under en följd av år varit mycket intresserad av jordbruket, och jag har även varit med i den delegation i en lantbruksnämnd som handlägger sådana här låneärenden. Det kan väl därför inte sägas vara helt omotiverat, om jag anför en synpunkt på det föreliggande problemet.

Det finns en tendens i fråga om jordbruksegnahemslånen som är ägnad att framkalla en viss oro, nämligen att priserna på fastigheterna går alltmer i höjden. Särskilt markerad har denna prisstegring varit under de senaste åren. Den har väl kanske till största delen berott på att det rätt goda konjunkurer för skogsprodukter. Men priserna är höga även för jordbruksfastigheter med ringa eller så gott som ingen skogstillgång.

Man kan inte undgå den misstanken, att de höga priserna har ett visst sammanhang med att det är relativt lätt att få lån för förvärv av jordbruksfastighet. Dessa lån är ju egentligen till för att köparna på rimliga villkor skall kunna bli ägare till jordbruksfastigheterna i fråga. Avsikten är icke att säljarna skall kunna utnyttja lånemöjligheterna till att få ut en alltför hög försäljningssumma som de sedan kan stoppa i sina egna fickor.

Lantbruksnämnderna blir många gånger ställda inför ganska stora svårigheter och svåra avvägningsproblem. Det heter visserligen i författningen att de skall se till, att fastighetspriserna inte blir högre än vad en förständig köpare vill betala. Men förstånd är ju ett relativt begrepp även på detta område.

Även om det finns skäl för motionärernas och reservanternas förslag att ett större belopp skall ställas till förfogande för jordbruksegnahemslån, kan riksdagen enligt min mening inte nu gå med på denna ökning. Om lantbruksnämnderna har ett mindre belopp att disponera över, kan vi kanske också hoppas på att de söker vara verkligt restriktiva och med all makt tillser att det verkligen blir köparna som får en förmån genom dessa lån.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Jag vill bara försäkra herr Bror Nilsson att det inte föreligger något missförstånd hos oss om varifrån pengarna skall komma. Vi är fullt på det klara med att det här gäller en låne-

Anslag till säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg

garanti och att pengarna inte skall tas av skattemedel. Men vi har i utskottet intagit vår restriktiva hållning som ett led i den allmänna investeringsbegränsning som vi tidigare enats om. Om vi utvidgade denna lånemöjlighet i enlighet med motionärernas förslag, skulle det betyda att vi inte följde de principer som vi tidigare gjort oss till tolk för i ekonomiska sammanhang. Av den anledningen har utskottet inte kunnat vara med om att här släppa ut ytterligare medel i marknaden, som skulle kunna försämra vår ekonomiska balans.

Jag har, herr talman, bara velat påminna herr Bror Nilsson härom. Vi vet mycket väl varifrån pengarna skall tas.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågasvarande punkten hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föreslagits i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Nord* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 123, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med den ändring, som föreslagits i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästes, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans

uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Nord* begärde röst-räkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 83;

Nej — 38.

Därjämte hade 9 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 124—148

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 149

Anslag till säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg

I denna punkt hade utskottet hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning samt med avslag å motionerna I: 92 och II: 112, till Säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 90 200 kronor.

I de likalydande motionerna I: 92 av herr *Karlsson, Gustaf*, m. fl. och II: 112 av herr *Staxäng* m. fl. hade hemställts, att riksdagen måtte höja förevarande anslag från av Kungl. Maj:t föreslagna 90 200 kronor till 240 200 kronor för att därigenom möjliggöra anläggning av en riktad radiofyr å skäret Klövningarna i Göteborgs och Bohus län.

Herr **KARLSSON, GUSTAF**, (s):

Herr talman! Som kammarens ledamöter finner, har utskottet under denna punkt tillstyrkt ett anslag på 90 200 kronor till »säkerhetsanordningar till ledning för fiskefartyg», såsom det heter. I Bohuslän och andra kusttrakter säger man, att det gäller ett anslag till fiskefyrar, ty det är det som det närmast rör sig om.

Det har i båda kamrarna väckts en motion, vari yrkas att anslaget skall ökas med 150 000 kronor, alltså till 240 200 kronor. För dessa 150 000 kronor utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit skulle det uppsättas en riktad radiofyr

Om uppflyttning av vissa länsskogs-vaktartjänster

på skäret Klövningarna i Bohusläns norra skärgård, i gränsvattnen till Norge.

Utskottet säger, att syftet med motionerna är synnerligen behjärtansvärt, och för detta uttalande ber jag att få tacka. Frågan om en riktad radiofyr på detta skär har tre år behandlats av riksdagen, och för varje gång har utskottet uttalat sin sympati för att något skall göras till ledning för fiskarna i dessa vatten. Litet var hade man nog hoppats att fiskeriministern skulle tagit sig samman och framlagt ett förslag, men det har inte blivit så.

Motionen väcktes alltså, och utskottet har som sagt praktiskt taget tillstyrkt den. Utskottet säger nämligen, bortsett från de anförda orden om motionernas syfte, att man räknar med att de nu anförda synpunkterna kommer att beaktas för budgetåret 1956/57 och att den föreslagna radiofyren skall utföras så snart som möjligt.

Jag vill endast understryka vad utskottet här har sagt, och jag riktar en allvarlig vädjan till fiskeriministern att i förslaget för budgetåret 1956/57 begära medel till denna fyr. Den kommer att bli till glädje inte bara för fiskarna ombord på båtarna, utan även i de hundratals hem, där man med spänning och oro tänker på dem.

Jag har, herr talman, intet annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan, men har med dessa ord velat understryka förhoppningen, att det nu äntligen skall komma ett äskande från Kungl. Maj:t om anslag till denna fyranordning.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 150—173

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 174

Om uppflyttning av vissa länsskogs-vaktartjänster

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Skogsvård m. m.: Bidrag till

skogsvårdsstyrelserna: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 9 390 400 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 117 av herr *Hansson* m. fl. samt II: 148 av herr *Staxäng* m. fl., vari hemstälts, att riksdagen måtte besluta, att en tjänst som länsskogs-vaktare i Ca 17 vid skogsvårdsstyrelsen i Stockholms län samt två tjänster som länsskogs-vaktare i Ca 17 vid vardera av skogsvårdsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län skulle omändras till tjänster som förste länsskogs-vaktare i Ca 19 samt att en tjänst som länsskogs-vaktare i Ce 17 vid skogsvårdsstyrelsen i Västmanlands län skulle omändras till förste länsskogs-vaktare i Ce 19.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 117 och II: 148, till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 9 390 400 kronor.

Enligt en vid punkten avgiven reservation hade herrar *Hansson*, *Johan Persson*, *Antby*, *Rimås* och *Nilsson* i Lönsboda ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 117 och II: 148, till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Avlöningar för budgetåret 1955/56 anvisa ett förslagsanslag av 9 396 400 kronor.

Herr HANSSON (fp):

Herr talman! Till utskottets utlåtande är vid denna punkt fogad en reservation, som enligt vad utskottet erkänner är väl motiverad. Jag ber att få rekommendera denna reservation, nr 9, till förnyat studium.

Frågan gäller ytterst, huruvida riksdagen skall enligt departementschefens

Om uppflyttning av vissa länsskogsvaktartjänster

förslag rucka på ett fattat principbeslut eller stå fast vid detta beslut. Ekonomiskt sett har frågan inte någon större betydelse — det rör sig om 6 000 kronor.

Såsom säkert flera av kammarens ärade ledamöter erinrar sig, beslöt 1946 års riksdag i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag att länsskogsvaktare, som förordnas till föreståndare för skogsvårdsgårdar och som tillika är föreståndare för distrikt, skulle erhålla titeln förste länsskogsvaktare och placeras två trappsteg över länsskogsvaktarna i gemen, numera i 19 lönegraden. Detta principbeslut har helt naturligt medfört, att efter hand som skogsvårdsgårdar tillkommit även i andra län än de tolv som år 1946 hade sådana — och vi vet att man strävar att åstadkomma sådana utbildningscentra — föreståndarna för dessa nya gårdar fått titeln förste länsskogsvaktare och placerats i 19 lönegraden.

Statsrådet Norup har själv tidigare följt denna princip och dessutom föreslagit riksdagen att ett antal andra tjänster för länsskogsvaktare med särskilt kvalificerade arbetsuppgifter skulle utbytas mot tjänster som förste länsskogsvaktare, detta därför att antalet befordringstjänster för länsskogsvaktare är synnerligen ringa.

Skogsstyrelsen har i år tillstyrkt nio utbyten av länsskogsvaktartjänster mot tjänster som förste länsskogsvaktare, varav sex avser föreståndare för nyinrättade skogsvårdsgårdar, och därutöver har styrelsen förordnat att inrättandet av befordringstjänster i vidare omfattning än hittills skett — även om också de anses ytterst angelägna — först bör prövas i samband med en särskild utredning rörande skogsvårdsstyrelsernas organisation och personaluppsättning, som skogsstyrelsen föreslår skall tillsättas.

Jag förstår helt skogsstyrelsens inställning. Inför en av utvecklingen betingad, begärd utredning — som statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet har funnit väl motiverad och för övrigt numera fått Kungl. Maj:ts medgivande att tillsätta — bör frågan om utökning av antalet befordringstjänster få anstå.

Visserligen kan skogsstyrelsen även i fråga om befordringstjänsterna stödja sig på under senare år tillämpade principer men knappast på ett mera allmänt giltigt beslut från riksdagens sida.

Annorlunda ställer det sig emellertid med föreståndarna för skogsvårdsgårdarna. Deras tjänster är inte att anse som befordringstjänster utan som specialtjänster inom yrkesutbildningens område. I fråga om dessa tjänster har vi också ett riksdagsbeslut att följa — ett beslut som hittills också följts.

Jag kanske här inom parentes får tillägga, att jag genom särskilda förhållanden i mitt län av dåvarande jordbruksministern, nuvarande finansministern, år 1947 fick ett klarläggande och naturligtvis mycket bestämt uttalande om vad propositionen och 1946 års riksdagsbeslut innebar. Med desto större förvåning har jag därför tagit del av departementschefens korta avstyrkande av dessa personalförändringar under hänvisning till den kommande utredningen. Utredningen kan nämligen enligt min mening inte motivera ens ett temporärt hävande av ett riksdagsbeslut.

Den personalförändring, som det här är fråga om, strider inte heller på något sätt mot direktiven för innevarande års budgetbehandling. I direktiven heter det, att lönegradsuppflyttning endast kan komma i fråga, där på grund av ändrade arbetsuppgifter eller ändrad ansvarsställning viss tjänst eller viss grupp av tjänster ändrat karaktär. Det är just vad som skett i detta fall. Nya skogsvårdsgårdar har tillkommit som ett led i skapandet av en tidsenlig yrkesutbildning; länsskogsvaktarna, som blir föreståndare för gårdarna, får mera kvalificerade arbetsuppgifter, större ansvar, och riksdagen har, såsom jag framhållit, nu en gång fattat det beslutet, att föreståndarna därför skall få titeln förste länsskogsvaktare och placeras i 19 lönegraden.

Jag skulle tro att skogsstyrelsen, om ämbetsverket hade kunnat förutse utvecklingen, skulle aktat sig för att ta ifrågakvarande sex tjänster som föreståndare för skogsvårdsgårdar i klump med

Om uppflyttning av vissa länsskogvaktartjänster

tre andra ifrågasatta befordringstjänster som förste länsskogvaktare, för vilka det ligger annorlunda till, även om också dessa är förenade med särskilt kvalificerade uppgifter.

Statskontoret har — jag höll på att säga listigt nog — med ett visst berättigande tagit denna »klumpbehandling» som argument för sitt avstyrkande, under påpekande av att utredningen i enlighet med direktiven för årets budgetbehandling inte är till fyllest. Det ligger ett visst berättigande i detta. Vore jag själv i statskontoret, skulle jag nog med hänsyn till min då förutsatta uppgift kanske ha riktat samma anmärkning.

Statens lönenämnd har emellertid rätt fattat situationen. Som kammarens ledamöter ser av tredje stycket på s. 114 i utskottsutlåtandet, tillstyrker lönenämnden, under åberopande av hittills tillämpade principer och med hänvisning till propositioner åren 1946, 1950 och 1952, att de sex förste länsskogvaktartjänsterna, som reservationen avser, skall inrättas.

Herr talman! För mig är statens lönenämnds tillstyrkan helt naturlig. Nämnden är ju det organ, som närmast har att följa lönefrågor och att där säga det avgörande ordet.

Låt mig sedan till sist säga, att när vi nu på allvar har börjat rusta upp den sedan länge svårt försummade skogliga yrkesutbildningen, är det av största vikt att vi får väl kvalificerat folk i ledningen för denna utbildning. Föreståndarna för skogsvårdsgårdarna är som rektorer för skolor med stora uppgifter. De måste i alla avseenden vara väl skickade för sin uppgift.

Om de praktiska konsekvenserna av en fördröjd tillsättning av dessa tjänster skall jag inte vidare orda, men de blir inte oväsentliga, alldeles fränsett skogsvårdsstyrelsernas och länsskogvaktarkårens förväning över en så omotiverad åtgärd.

Med vad jag nu har sagt anser jag mig ha kunnat åberopa osedvanligt goda skäl för reservationen, och jag ber, herr talman, att å motionärers och reservanternas och dessutom på herr Åmans

vägnar — han har tyvärr blivit tvungen att lämna kammaren för en överläggning, men han har bett mig att i denna fråga även föra hans talan — få yrka bifall till reservationen.

Herr TJÄLLGREN (bf):

Herr talman! Jag vill ingalunda bestrida, att herr Hansson har åberopat ganska starka skäl för sitt yrkande. Att utskottet det oaktat inte har velat gå med på vad som yrkas i förevarande motioner beror på de omständigheter, som finns angivna i utskottets utlåtande på s. 115. Jag tar mig friheten att citera några rader av vad där står. Det heter bl. a.: »Av utredningen i ärendet framgår, att sex av dessa tjänster är förenade med föreståndarskap för skogsvårdsgård och sålunda enligt hittills tillämpade principer kan uppflyttas till förste länsskogvaktartjänster.» Därefter säger utskottet: »Departementschefen har emellertid förklarat sig icke vara beredd att tillstyrka förslaget. Såsom skäl härför har han uppgett, att han har för avsikt att hos Kungl. Maj:t begära bemyndigande att tillsätta en utredning med uppgift bl. a. att företaga en omprövning av skogsvårdsstyrelsernas organisation och personaluppsättning.»

Nu vet ju herr Hansson lika bra som vi andra här i kammaren och framför allt vi i jordbruksutskottet, att vi har haft dylika frågor på tapeten flera gånger under innevarande riksdag och att varken utskottet eller riksdagen är benägna att vidta löneuppflyttningar på grund av enskilda motionärers yrkande. Vi har flera gånger här i kammaren sagt, att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att framlägga sådana förslag, och det är den principen som utskottet har följt även här.

Jag vill, som sagt, inte alls bestrida riktigheten av vad herr Hansson anfört, och jag är övertygad om att utskottet — jag tror att jag kan tala på hela utskottets vägnar härvidlag — unnar de tjänstemän, som det är fråga om, att bli uppflyttade. Jag tror att det är en

Ang. skogsvårdsstyrelsernas plantförsörjningsverksamhet

rättvis sak. Men vi skall inte föregripa Kungl. Maj:t, helst som det upplysts, att departementschefen har för avsikt att tillsätta en utredning för ändamålet.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr HANSSON (fp):

Herr talman! Gentemot utskottets ärade ordförande skulle jag vilja i första hand säga, att den utredning, som skall tillsättas, har påyrkats från skogsvårdsstyrelsernas eget håll, och den har inte något samband med frågan om förste länsskogvaktarna. Deras lönegradsplacering grundar sig på ett riksdagsbeslut år 1946. För mig vore det lika onaturligt att begära uppskov i fråga om andra ordinarie tjänster som att uppskjuta denna sak. Ett sådant argument håller alltså inte i detta fall.

Vidare skulle jag vilja säga något litet om talet om att man inte kan tillsätta tjänster i anledning av enskilda motionärers yrkande. Även det argumentet faller till marken av samma skäl, ty här är det egentligen bara fråga om ett påpekande, att ett riksdagsbeslut inte har följts. Säger det inte ganska mycket, att statens lönenämnd, som har att följa dylika frågor, oreserverat tillstyrkt tillsättande av dessa sex tjänster? Här har det blivit en olycklig sammanblandning av dessa tjänster och tre andra av den anledningen, att vi under några år tillsatt befordringstjänster vid sidan av dessa specialtjänster. Det är denna olyckliga sammanblandning, som har gått ut över dessa förste länsskogvaktare, och det kommer att visa sig i praktiken att det får mycket menliga följder.

Jag har i januari i år i mitt eget län tillsatt en förste länsskogvaktare på den skogsvårdsgård, som vi haft i 20 år, men den stora skogsvårdsgården i Stockholms län, vars föreståndare har en minst lika kvalificerad uppgift som den på vår gård, får nu inte sin förste länsskogvaktartjänst. Det finns ingen reson i detta. I Stockholms län ligger det dessutom så illa till, att länsskogvaktaren nog hinner bli pensionerad som vanlig länsskogvaktare, innan utredningen blir klar.

Jag har, herr talman, med detta ytterligare velat understryka det angelägna i detta ärende, och jag vidhåller mitt yrkande.

Herr TJÄLLGREN (bf):

Herr talman! Herr Hansson åberopade, att lönenämnden inte hade något att erinra mot att dessa tjänstemän får en högre lönegradsplacering. Att märka är emellertid att lönenämnden inte har yttrat sig om när detta bör ske eller om det bör ske med anledning av enskilda motioner.

För övrigt tycker jag att utskottet har skrivit så välvilligt i sin motivering, att det egentligen inte borde vara anledning för herr Hansson att ta till så starka ord, som han faktiskt gjorde på vissa punkter. Jag tror att herr Hanssons önskan skall gå i uppfyllelse i en nära framtid.

Herr talman! Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

*Punkten 175***Ang. skogsvårdsstyrelsernas plantförsörjningsverksamhet**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Omkostnader för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 6 366 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat två inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade likalydande motioner, nämligen I: 197 av herr *Johansson, Anders*, m. fl. samt II: 237 av herr *Svens-*

Ang. skogsvårdsstyrelsernas plantförsörjningsverksamhet

son i Stenkyrka m. fl., vari hemställt, att riksdagen måtte under förevarande anslag anvisa ett belopp av 6 566 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionerna I: 197 och II: 237, till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Omkostnader för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 6 366 000 kronor.

I motiveringen hade utskottet anfört bland annat:

»I motionerna I: 197 och II: 237 har i fråga om anslagsmedel till plantförsörjningen yrkats en uppräkningsmedel till 200 000 kronor utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Med anledning härav vill utskottet för sin del vitsorda den stora betydelse, som plantproduktionen har för det skogliga uppbyggnadsarbetet. Det är därför enligt utskottets mening av utomordentlig vikt, att detta arbete ej hämmas av brist på plantmaterial. Under nuvarande förhållanden anser sig utskottet dock icke kunna förorda större ökning än den Kungl. Maj:t föreslagit. I anslutning till motionärernas förslag vill utskottet emellertid framhålla angelägenheten av att Kungl. Maj:t ägnar fortsatt uppmärksamhet åt behovet att genom erforderlig medelsanvisning främja ifrågasvarande verksamhet.»

Reservation hade avgivits av herrar *Hansson, Johan Persson, Antby, Rimås* och *Nilsson* i Lönsboda, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den ändrade lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: 197 och II: 237, till Skogsvård m. m.: Bidrag till skogsvårdsstyrelserna: Omkostnader för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 6 566 000 kronor.

I den av reservanterna förordade motiveringen hade det nyss återgivna stycket avfallats sålunda:

»I motionerna I: 197 och II: 237 har i fråga om anslagsmedel till plantförsörjningen yrkats en uppräkningsmedel till 200 000 kronor utöver vad Kungl. Maj:t föreslagit. Med anledning härav vill utskottet för sin del vitsorda den stora betydelse, som plantproduktionen har för det skogliga uppbyggnadsarbetet. Det är därför enligt utskottets mening av utomordentlig vikt, att detta arbete ej hämmas av brist på plantmaterial. Med hänsyn härtill anser sig utskottet trots kravet på sträng sparsamhet böra tillstyrka bifall till förevarande motioner.»

Herr **HANSSON** (fp):

Herr talman! Till en början hade jag hoppats att under denna punkt kunna nöja mig med en blank reservation. Med utgångspunkt från en sådan hade jag tänkt mig att till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet få framföra ett tack för visad ökad välvilja mot skogsnäringen. Helt nöjd blir ju ingen människa här i livet, men vad jag i fortsättningen kommer att säga hindrar inte att jag framför mitt tack och samtidigt uttalar en förhoppning, att årets visade välvilja får tagas som en inledning till ett successivt ökat stöd för rationalisering av denna för hela landet så viktiga näring.

Jag tackar som sagt herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet men måste ändå komma med ett yrkande. Det gäller medelsanvisningen till plantskolor och plantförsörjning, där läget är allvarligare än nog de flesta känner till, ja, till och med allvarligare än jag själv visste under motionstiden.

Jag vill börja med att citera skogsstyrelsens uttalande på s. 117 i utskottsutlåtandet. Här säger skogsstyrelsen bl. a.: »Behov av plantor, rationaliseringssynpunkter och allmänna beredskapsskäl påfordrar enligt skogsstyrelsen under de närmaste åren en mycket kraftig utökning av skogsvårdsstyrelsernas plantskoleanläggningar. De närmare skälen härför har redovisats i en av kommittén för produktionsfrämjande åtgärder avgiven utredning. Bl. a. med

Ang. skogsvårdsstyrelsernas plantförsörjningsverksamhet

hänsyn till att det utgör en skogsvårdsstyrelserna författningsenligt åvilande normal arbetsuppgift att förse skogsägarna med plantor, har skogsstyrelsen ansett det principiellt riktigast, att kostnaderna för utvidgningen belastar skogsvårdsstyrelsernas ordinarie anslag. Skogsstyrelsen har sålunda icke funnit sig böra räkna med att, på sätt produktionskommittén förslagsvis tänkt sig, prisutjämningsmedel för ändamålet skall stå till förfogande i nämnvärd utsträckning.»

Med den motivering, jag har citerat, förordar skogsstyrelsen en kraftig och snabb upprustning av plantskolorna under en 5-årsperiod. Styrelsen begär ungefär ett med 500 000 kronor ökat anslag för detta ändamål. Skogsstyrelsen har onekligen mycket goda skäl för detta yrkande. Vår plantförsörjning är långt ifrån tillfredsställande. Södra Sverige har nödtorftigt kunnat trygga sitt plantbehov genom import från Danmark och Tyskland. Under föregående år uppgick denna import till omkring 35 miljoner plantor, i första hand omskolade granplantor. Importen är givetvis en nödfallsutväg, som berövar landet valuta, och i år är dessutom — har jag upptäckt — möjligheterna till import väsentligt begränsade. Det förefaller, som om danskar och tyskar inte hade något överskott när det gäller att fylla våra behov.

Det är ytterst bekymmersamt med den rådande plantbristen. Skogsägarna knorrar över lag — det får man daglig erfarenhet av. Hur allvarligt läget egentligen är, framgår nog bäst av riksskogstaxeringens konstaterande av en ständigt växande brist på ungskogar i landet. Denna brist ökar år från år och kommer om några årtionden att medföra en nödtvungen minskning av avverkningarna, om inte snar ändring inträder. Vilka följder detta kan få för särskilt Norrland och vårt lands ekonomi, förstår nog envar.

Jag kanske inte bör ta upp tid med en mera ingående redogörelse för vad bristen på plantor medför för betänkliga konsekvenser. Följderna blir värst för

Norrland, såsom jag sade, och följderna blir att saneringen av de norrländska oväxtliga och överåriga restskogarna fördröjs. Norrland har icke heller samma möjligheter till import av plantor som södra Sverige. Tallplantor kan över huvud taget inte importeras, utan härvidlag är vi hänvisade till att själva trygga tillgångarna. Särskilt i höjdlägena i Norrland är läget bekymmersamt, därför att frötillgången är mycket ringa, och vid kulturerna kan endast användas plantor av frö från motsvarande höjdlägen. Man kan inte ta plantor från kustzonen och föra upp dem i höjdlägena, ty de går inte där, och det är dessutom genom den ringa frötillgången uteslutet.

Mycket vore att tillägga, men kammaren kanske redan av vad jag nu antytt förstår, att plantproduktionen är en »flaskhals» inom det svenska skogsbruket som måste vidgas. Det är tämligen meningslöst att bevilja ökade medel till skogsförbättringsanslaget och norrländska produktionsanslaget, om vi inte har de plantor, som med anslagets hjälp skall sättas ut i markerna. Jag hade ursprungligen tänkt mig, när jag funderade på att väcka en motion, att man skulle överföra medel från skogsförbättringsanslaget och norrländska produktionsanslaget just till plantskoleverksamheten för att få flaskhalsen vidgad och alltså få möjligheter att trygga föryrgringen. Jag avstod emellertid från motionen.

Skogsstyrelsen har som sagt begärt ett med ungefär 500 000 kronor förhöjt anslag för nästa budgetår. Departementschefen har stannat vid en höjning med en tiondel av detta belopp, alltså 50 000 kronor. Motionärerna och även vi reserveranter — jag vågar säga det fast jag själv är reservant — är ute i ett angeläget ärende, när vi förordar en höjning av anslaget med 200 000 kronor. Vi har stannat vid detta belopp.

Jag ber, herr talman, att livligt få yrka bifall till reservationen.

Herr TJÄLLGREN (bf):

Herr talman! Jag får säga att jag i stort sett delar de synpunkter herr Hansson

har anfört i sitt senaste anförande be-
träffande det ärende vi nu behandlat.

Att varken jag eller utskottet i dess
helhet kunnat gå med på yrkandet i mo-
tionerna, beror på vissa omständigheter.
Jag vill dock först påpeka, att detta an-
slag i jämförelse med det under fjol-
året anvisade anslaget är upptaget med
ett med icke mindre än 600 000 kronor
förhöjt belopp. Utskottet har därför icke
kunnat vara med om att föreslå en yt-
terligare höjning med 200 000 kronor
med hänsyn till nu rådande förhållan-
den på det ekonomiska området. När vi
tidigare här i dag hörde, vilket motstånd
en föreslagna höjning av 25 000 kronor
på en annan punkt väckte, skulle det
väl vara alldeles uppåt väggarna, om ut-
skottet här förordade en ytterligare höj-
ning med 200 000 kronor. Jag anser i
alla fall att dessa 6 366 000 kronor är ett
ganska bra tilltaget belopp, och om man
tar hänsyn till motsvarande anslag för
innevarande budgetår innebär det dock,
som sagt en väsentlig höjning, nämligen
med inte mindre än 600 000 kronor.

Vidare vill jag inom parentes säga att
man med hänsyn till den uppräknig,
som snart sagt alla poster här i kapitlet
om skogsväsendet har fått i innevarande
års huvudtitel, hade gått och inbillat sig
att det inte skulle framställas några yr-
kanden på anslagshöjningar. Så har
emellertid blivit fallet. Jag anser dock,
att vi bör följa Kungl. Maj:ts förslag, och
utskottets föreliggande utlåtande innebär
ett rent bifall till Kungl. Maj:ts förslag,
till vilket jag yrkar bifall.

Efter det överläggningen förklarats
härmed slutad, gjordes i enlighet med
de yrkanden, som därunder framkom-
mit, propositioner, först på bifall till
vad utskottet i den nu förevarande
punkten hemställt samt vidare på anta-
gande av det förslag, som innefattades
i den vid punkten avgivna reservatio-
nen; och förklarades den förra propo-
sitionen, vilken förnyades, vara med
övertvägande ja besvarad.

Punkten 176

Utskottets hemställan bifölls.

7 *Första kammarens protokoll 1955. Nr 9*

Punkten 177

Anslag till vägbyggnader å enskilda skogar m. m.

I denna punkt hade utskottet hem-
ställt, att riksdagen måtte, med bifall
till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda fram-
ställning samt med avslag å motionerna
I: 198 och II: 221 samt I: 199 och II: 222,
till Skogsvård m. m.: Väg- och flottleds-
byggnader å skogar i enskild ägo för
budgetåret 1955/56 anvisa ett reserva-
tionsanslag av 2 500 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: 198 av
herr *Niklasson* m. fl. och II: 221 av herr
Jansson i Aspeboda m. fl. samt I: 199
av herr *Olofsson*, *Uno*, m. fl. och II: 222
av herr *Rimås* m. fl. hade hemställts, att
riksdagen under förevarande anslag
måtte anvisa 5 000 000 kronor, varav
2 500 000 kronor skulle avräknas mot
automobilskattemedel.

Enligt en vid punkten avgiven reser-
vation hade herrar *Bror Nilsson* och *Jo-
han Persson* ansett, att utskottets utlå-
tande bort hava den ändrade lydelse,
reservationen visade, samt att utskottet
bort hemställa, att riksdagen måtte, med
anledning av Kungl. Maj:ts framställ-
ning samt med bifall till motionerna I:
198 och II: 221 samt I: 199 och II: 222,
till Skogsvård m. m.: Väg- och flottleds-
byggnader å skogar i enskild ägo för
budgetåret 1955/56 anvisa ett reserva-
tionsanslag av 5 000 000 kronor, varav
2 500 000 kronor att avräknas mot auto-
mobilskattemedlen.

Herr **PERSSON, JOHAN**, (fp):

Herr talman! Som anslag till väg- och
flottledsbyggnader å skogar i enskild
ägo har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen
att för nästa budgetår anvisa ett
belopp av 2,5 miljoner kronor. Skogs-
styrelsen har i sina anslagsäskanden
hemställt om ett anslag på 5 miljoner
kronor med motivering att behovet av
bidrag till skogsvägsbyggnad är synner-
ligen stort och att de hos skogsvårds-
styrelserna vid innevarande budgetårs
början inneliggande bidragsansökning-

Anslag till vägbyggnader å enskilda skogar m. m.

arna redan motsvarade ett bidragsbelopp av inemot 20 miljoner kronor.

I motionerna nr 198 och 199 i första kammaren och nr 221 och 222 i andra kammaren hemställer motionärerna att riksdagen må för ifrågavarande ändamål anvisa 5 miljoner kronor, varav 2,5 miljoner bör avräknas mot automobilskattemedel.

Även vid 1954 års riksdag förelåg motioner om anslag på 5 miljoner kronor som bidrag till väg- och flottledsbyggnader å skogar i enskild ägo, och jordbruksutskottet uttalade då ungefär som i det föreliggande utlåtandet att förbättring och utvidgning av skogsvägnätet är att hänföra till de mest angelägna rationaliseringsåtgärderna på skogens område, men utskottet är i år lika litet som i fjol berett att tillstyrka det belopp som motionärerna har hemställt om.

Här skall villigt erkännas att departementschefen visat sitt intresse för en upprustning av landets skogsvägnät genom att tillstyrka en uppräknig av anslaget för budgetåret 1955/56 med 800 000 kronor, men det hade varit önskvärt att departementschefen tillmötesgått skogsstyrelsens anslagsäskande i dess helhet på denna punkt. Vi reserverar oss för i varje fall av den uppfattningen.

Nu kanske någon eller några — jag hoppas dock inte flertalet av kammarens ledamöter — frågar sig, om det kan vara berättigat att investera så stora belopp i skogsvägar som motionärerna här avser. Jag tror att jag utan tvekan skulle svara ja på den frågan, om den ställdes till mig. Ett anslag av i motionerna angivet belopp, d. v. s. en höjning av vad departementschefen förordar med 2,5 miljoner kronor att avräknas mot automobilskattemedel, skulle säkert vara väl använda pengar.

Man får räkna med att kostnaderna för skogsvägsbyggnad under de senaste åren har stigit avsevärt. Man bygger inte så många mil skogsväg med 2,5 miljoner kronor i statsbidrag. En skogsväg av den klass, som kan anses vara lämplig för tunga virkestransporter, kostar för närvarande cirka 30 kronor per sträckmeter i anläggning. Vi har i vår

kommun en sådan skogsväg under byggnad. Den är 11,5 kilometer lång, och kostnaden kommer att uppgå till omkring 315 000 kronor, vilket gör något över 27 kronor sträckmetern. Det är rätt många skogsägare som berörs av en sådan väg som den angivna, men utan löfte om viss procent i statsbidrag har det inte varit möjligt att ena dessa markägare om anläggande av nämnda skogsbilväg.

Jag har under såväl nuvarande vinter som vintern 1954 på nära håll sett vilken stor betydelse skogsvägarna har. Stormfällningen i början av januari i fjol gick hårt fram i våra trakter. 20, 30, ja ända upp till 40 procent av skogsbeståndet föll för många skogsägare på ett enda dygn till marken, och inom stora områden gick det förra vintern inte att få det stormfällda virket upphugget och bortfraktat i brist på vägar. Nu har vi tack vare den tidigare omnämnda, påbörjade skogsvägen lyckats få en stor del av det stormfällda virket avverkat och bortfraktat. Vägen är nämligen bruten och i sådant skick, att det i vinter gått att trafikera den med traktorer och lastbilar.

Nu säger skogsstyrelsen att den knappa medelstillgången framtvingat en mycket sträng gallring av ansökningarna och att det blir huvudsakligen i Norrland, Dalarna och Värmland som man kan räkna med statsbidrag till skogsvägsbyggnade. Jag frågar mig, om detta inte är missriktad sparsamhet från statens sida. Är inte bidrag till skogsvägar en av de bättre investeringar staten kan vara med om? Utbyggandet av skogsvägnätet är inte uteslutande ett den privata skogsägarens intresse — det bör i rätt stor utsträckning även vara ett statens intresse. En skogsväg kan vara bra ur förbindelsesynpunkt när det gäller att förena de allmänna vägarna, den kan vara bra vid en eventuell skogsbrand, den kan vara bra ur militär synpunkt. Och en skogsväg är ofta den första förutsättningen för en intensiv skogsvård samt ett led i skogsindustriens utveckling, som möjliggör en ökning av vår export och därmed en höjning

Anslag till vägbyggnader å enskilda skogar m. m.

av landets välstånd. Skogsindustrien svarar ju för mellan 40 och 50 procent av den svenska exporten, och då tycker man nog att det allmänna bör göra vad det kan för att öka möjligheterna att utvinna det mesta ur skogen, som ju ändå är vår främsta naturtillgång. En investering på det området är säkerligen väl använda pengar. Den höjning av anslaget från 2,5 till 5 miljoner, som motionärerna här föreslår, kanske förefaller stor, men fördelad på hela landet är den mycket blygsam. Om man beräknar kostnaden till 250 000 kronor per mil skogsväg och beräknar 40 procent i statsbidrag, så räcker 5 miljoner till 50 mil skogsvägar. Det blir ungefär 2 mil skogsvägar per län och år, och ingen av kammarens ledamöter kan göra gällanden, att den takten kan betecknas som särdeles hög.

Jag vill, herr talman, yrka bifall till den vid punkt 177 i jordbruksutskottets utlåtande avgivna reservationen.

I herr Johan Perssons yttrande instämde herrar *Werner* (bf), *Anders Johansson* (fp), *Niklasson* (bf) och *Bror Nilsson* (bf).

Herr PÅLSSON (bf):

Herr talman! I likhet med den föregående ärade talaren kan jag till en början uttrycka min tillfredsställelse över att detta anslag i år har uppräknats med 800 000 kronor. Jag erkänner detta gärna, även om jag hör till dem som hävdar den meningen, att beloppet i förhållande till behovet är helt och hållet otillräckligt.

Det var emellertid inte för att säga detta som jag begärde ordet, utan emedan jag har ett behov av en tolkning av utskottets skrivsätt. Jag kan nämligen inte känna mig övertygad om att utskottet har samma välvilliga inställning till detta spörsmål i år som det hade föregående år. Vid fjolårets riksdag sade utskottet i utlåtandet nr 31 på denna punkt bl. a. följande: »Utskottet vill emellertid framhålla, att det enligt dess mening föreligger beaktansvärda skäl för att för-

slaget om viss avräkning mot automobilskattemedlen för ifrågavarande ändamål tages under övervägande snarast möjligt.» Dessförinnan omnämnes i fjolårets utlåtande mera i förbigående, att 1953 års trafikutredning skall taga under bedömning vägväsendets finansiering på längre sikt och utreda detta. I årets utlåtande säger utskottet någonting annat, och jag tror inte, att den skiljaktighet jag ansett mig finna här beror enbart på att jag skulle använda en annan läsart än utskottet. Utskottet yttrar, sedan det erinrat om fjolårets utlåtande: »Med hänsyn till den ståndpunkt, som utskottet fattade i fjol, och då 1953 års trafikutredning — enligt vad utskottet inhämtat — ännu icke avslutat sitt arbete, är utskottet dock icke berett att för närvarande taga ställning till denna fråga.»

Av detta sätt att skriva tycker jag mig kunna utläsa ett uttalande från utskottets sida, att någon ytterligare omprövning för utskottets vidkommande inte skulle kunna ske förrän den dag, då 1953 års trafikutredning har avslutat sitt arbete. Som ledamot av den utredningen vågar jag inte sia om när den dagen kan komma. Jag tror inte ens att utredningens ordförande vid nuvarande tidpunkt skulle våga ha någon mening om när vi inom den utredningen blir färdiga. Om detta skall läsas som det är skrivet, då menar jag att då ligger en omprövning av bidragsmöjligheten från bilskattemedel till skogsbilvägar så pass långt borta, att detta utskottsutlåtande inte tillfredsställer mig, och jag är rädd för att det finns flera i denna kammare som har svårt att känna sig lugna med den skrivningen.

Jag förmodar att jordbruksutskottets ordförande vill lämna ett förtydligande på denna punkt. Det skulle ju kanske i någon mån vara vägledande för hur man skall bedöma frågan vid den kommande omröstningen. Om uttalandet skall läsas som det är skrivet, innebär det en betydlig avprutning på utskottets i fjol uttalade välvilja, en avprutning av den omfattningen att man kan bli föranledd att överväga, om inte enda möjligheten

Anslag till vägbyggnader å enskilda skogar m. m.

att understryka det angelägna i dessa önskemål är att rösta för reservationen.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr **ANDERBERG** (s):

Herr talman! Vi har från utskottets sida liksom motionärerna och deras talesmän här funnit, att en betydande upprustning av landets skogsvägar är synnerligen angelägen. Departementschefen har samma uppfattning, och detta har visat sig i att anslaget i år har höjts med 800 000 kronor från 1,7 till 2,5 miljoner. Det finns dock ett mycket stort antal ineliggande ansökningar om ökad medelstildelning, och därför är det klart att man skulle behöva ett ännu större belopp. Men även här liksom på de tidigare punkter, där jag haft ordet, får jag säga, att utskottets inställning beror på den allmänna investeringsbegränsningen och den allmänna återhållsamhet som på alla områden har gjort sig gällande vid det statliga budgetarbetet. Utskottet har visat stor välvilja på detta betydelsefulla område. Vi har inte gjort några som helst invändningar, och vad vi uttalar är positivt. Men vi har ansett att det bör vara tillräckligt med den stora höjning som Kungl. Maj:t har föreslagit i år.

Den siste ärade talaren hade fäst sig vid följande uttalande av utskottet: »Med hänsyn till den ståndpunkt, som utskottet fattade i fjol, och då 1953 års trafikutredning — enligt vad utskottet inhämtat — ännu inte avslutat sitt arbete, är utskottet dock icke berett att f. n. taga ställning till denna fråga.» Jag vill bara understryka att vi med hänsyn till dessa synpunkter inte har ansett oss kunna biträda föreliggande motioner.

Då tiden är långt framskriden, skall jag inskränka mig till dessa ord, herr talman, och be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **HANSSON** (fp):

Herr talman! I olika sammanhang har jag försökt övertyga kammaren om att ett utökat nät av skogsbilvägar är A och O för en intensifierad skogsvård. Vid sidan av plantförsörjningen och en tids-

enlig skoglig yrkesutbildning är ett utökat bilvägnät enligt min mening den viktigaste förutsättningen för skogsbrukets allmänna förkovran. I dessa investeringskräckens tider har jag dock avstått från att motionera i ärendet och liksom från att reservera mig mot utskottets förslag. Detta hindrar inte att motionärerna och reservanterna har min stora sympati.

Departementschefen vill jag också gärna betyga min högaktning för att han oreserverat erkänner, att »en fortsatt utvidgning och upprustning av landets skogsvägnät är synnerligen angelägen». Statsrådet har också föreslagit en uppräkning av anslaget med 800 000 kronor. Det blir emellertid ändå inte mer än hälften av det belopp som skogsstyrelsen har äskat, Statsrådets förordade höjning av anslaget vill jag dock ta som uttryck för god vilja, och jag hoppas på god fortsättning. Jag är nämligen övertygad om att statsrådet uppfattat, hur enstämmigt och enträget detta krav på skogsvägnätets upprustning och utvidgning är. Det kommer inte bara från skogsvårdsstyrelserna och skogsstyrelsen, utan från alla skogsbrukets organisationer och skogarnas enskilda ägare och bebyggare.

Jag vill också fästa uppmärksamheten på att Södra Sveriges skogsindustriutredning understryker frågans betydelse och att samtliga remissinstanser delar denna utredningens uppfattning och att flera förordar höjning av statsbidraget till skogsvägar. Det är, kort sagt, en enstämmig kör av röster som kräver skogsvägarnas snabba utbyggnad.

Nu framhåller statsrådet i statsverkspropositionen, »att en ytterligare uppräkning torde böra föranleda att frågan om avräkning av en del utav anslaget mot bilskattemedel upptages till prövning». Det är ju detta uppslag som motionärerna velat realisera omedelbart, och det är därvidlag vi från Jämtland fått en liten anmärkning för att vi inte gått snabbare fram.

Att jag själv har följt utskottet här beror på att jag är litet tveksam om metoderna. Jag undrar, om inte även en

Ang. statsbidrag till Svenska naturskyddsföreningen

annan möjlighet bör allvarligt övervägas, nämligen införande av rätt till avdrag vid inkomsttaxeringen för kostnad för anläggning av skogsbilvägar. Så flytande som gränserna ofta är mellan underhåll, omläggning och utbyggnad av skogsvägar, skulle luften kring deklARATIONERNA nog bli väsentligt renare genom en sådan rätt. Att det enskilda skogsvägbygget skulle stimuleras, är ställt utom allt tvivel. Stat och kommun finge full kompensation genom höjda taxeringsvärden och rotvärden, för att inte tala om andra vinster för det allmänna.

Jag har fått det glädjande intrycket, att statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet inser skogsvägnätets betydelse och ägnar frågan intresse. Motionärer, reservanter, övriga utskottsledamöter och kanske alla kammarens ledamöter vågar ha rätt att hoppas på glada tidender i nästa års statsverksproposition.

Det är i första hand tanken på avdragsrätt i deklARATIONERNA som jag har velat framföra i detta sammanhang.

Herr talman! Dagens tidigare erfarenheter ger mig inte mod att framställa någonting yrkande.

Herr PÅLSSON (bf):

Herr talman! Jag har inte för avsikt att provocera fram något ytterligare svar från utskottets sida, eftersom jag förstår att herr Anderbergs anförande var utskottets svar. Jag nöjer mig med att konstatera att i fjol önskade jordbruksutskottet få en omprövning av frågan om avräkning mot automobilskattemedlen snarast möjligt. I år är utskottet nöjt med att vänta, till dess 1953 års trafikutredning har avslutat sitt arbete. Det föreligger efter mitt sätt att läsa en betydande skillnad mellan dessa skrivsätt, men jag är, herr talman, nöjd med svaret och drar konsekvenserna samt yrkar bifall till reservationen.

Herr ANDERBERG (s):

När herr Pålsson säger att det är avsevärd skillnad mellan jordbruksutskottets förslag i fjol och i år, så förstår

jag inte detta. I fjol var en utredning nyss tillsatt, och då framhöll vi att vi ville ha ett förslag så snart som möjligt. Nu arbetar denna trafikutredning, och vi räknar givetvis med att den skall bli färdig inom den närmaste tiden. I detta fall som så ofta annars, när en utredning är i gång, får vi avvakta det resultat den kommer till. Man kan nu förvänta att det ganska snart på kammarens bord kan ligga ett förslag som vi då får ta ställning till och som just gäller de synpunkter som herr Pålsson framförde. Alla är vi intresserade av att så snart som möjligt komma fram till ett förslag om fördelningen av dessa medel på ett för skogsbruket tillfredsställande sätt.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter enligt därunder förekomna yrkanden gjordes propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu fördragna punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkterna 178—202

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 203**Ang. statsbidrag till svenska naturskyddsföreningen**

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning hade utskottet i denna punkt hemställt, att riksdagen måtte till Naturskydd: Bidrag till Svenska naturskyddsföreningen m. fl. för budgetåret 1955/56 anvisa ett anslag av 50 000 kronor.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Även under denna punkt skulle jag vilja rikta en vädjan till jordbruksministern rörande Svenska natur-

Anslag till kostnaderna för skogsvårdsstyrelsernas 50-årsjubileum

skyddsföreningens statsanslag. Av det belopp, som upptages under denna punkt, 50 000 kronor, går 40 000 kronor till svenska naturskyddsföreningen. Dessutom har denna förening under senare år fått ett lika stort belopp av jaktvårdsmedel. De anslag, som föreningen förfogar över, är emellertid alldeles otillräckliga för att den skall kunna bedriva den verksamhet som man förväntar av den. Enligt den naturskyddslag, som antogs av riksdagen för några år sedan, skall nämligen svenska naturskyddsföreningen vara den centrala remissinstansen i naturskyddsärenden. Den har sålunda tillerkänts en mycket central ställning inom svenskt naturskydd. För att dess arbete skall kunna utföras krävs det för närvarande att styrelsens medlemmar lägger ned ett mycket uppoffrande arbete och sätter till en mycket stor del av sin tid på en rad olika uppgifter. Föreningen har också i mycket stor utsträckning av riksdagen tagits i anspråk som remissinstans. Jag kan nämna att för att dess arbete skulle kunna utföras så, att det något så när motsvarade behovet, hade föreningen under 1954 en förlust på verksamheten av nära 19 000 kronor, som delvis kunde täckas genom att man tog medel från vissa fonder. För det nu löpande året räknar man med att behöva ta ytterligare fondmedel i anspråk, 17 400 kronor, och kanske får man ändå inte budgeten att gå ihop.

Med tanke på den centrala ställning, som föreningen måste ha enligt nu gällande lag, skulle jag som sagt vilja rikta en vädjan till statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet att för kommande år söka utverka ett större anslag till naturskyddsföreningen, så att den verkligen blir i stånd att utan alltför stora svårigheter fylla den uppgift, som bör tillkomma den. Det kan ju dock i längden inte gå på det sättet, att den skall behöva tillgripa fondmedel, som visserligen kan användas för dessa ändamål men som ju inte kan räcka så särskilt länge.

Jag skulle också vilja framföra den vädjan, att föreningen för det nu löpan-

de året måtte erhålla ett något större anslag av jaktvårdsmedel än vad den hittills har fått.

Herr talman! Jag har icke något annat yrkande än om bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande punkt hemställt.

Punkterna 204—211

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 212***Anslag till kostnaderna för skogsvårdsstyrelsernas 50-årsjubileum**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till Bidrag till kostnaderna för skogsvårdsstyrelsernas 50-årsjubileum år 1955 för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat en inom riksdagens andra kammare väckt, till utskottet hänvisad motion, nr 459, av herr Nilsson i Göingegården m. fl., vari hemställdes, att riksdagen måtte till förevarande ändamål bevilja ett anslag av 60 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts framställning samt med avslag å motionen II: 459, till Bidrag till kostnaderna för skogsvårdsstyrelsernas 50-årsjubileum år 1955 för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

Reservation hade anförts av herrar Eskilsson och Agerberg, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionen II: 459, till Bidrag till kostnaderna för skogsvårdsstyrelsernas 50-årsjubileum år 1955 för budgetåret 1955/56 anvisa ett reservationsanslag av 60 000 kronor.

Anslag till kostnaderna för skogsvårdsstyrelsernas 50-årsjubileum

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! Vi närmar oss slutet på dessa digra utlåtande, och jag skall be att med några ord få motivera en reservation, som herr Agerberg och jag har fogat till den punkt som vi nu behandlar. Det gäller frågan om anslag till ett jubileum som skogsvårdsstyrelserna skall fira i sommar med anledning av att 50 år har förflutit sedan skogsvårdsstyrelserna började sin verksamhet.

På s. 140 i utskottsutlåtandet finns angivet vad detta jubileum skall omfatta. Det skall vara en brett upplagd publicistisk verksamhet, det skall bli skogligen tävlingar mellan landets folkskolor, det skall utges en jubileumsskrift och det skall dessutom bli en »Skogens dag» på Skansen i Stockholm. Man kan fråga sig varför skogsvårdsstyrelsernas jubileum skall koncentreras till en festlighet just här i Stockholm, men det må vara vederbörande förslagsställares ensak. Denna »Skogens dag» skall omfatta en utställning, festspel, musik, kantat, fyrverkeri och krönikespel. Till detta äskar skogsvårdsstyrelsens förbund ett anslag på 120 000 kronor.

De myndigheter som yttrat sig över förslaget har ställt sig ganska tveksamma till det hela. Skogsstyrelsen har varit välvilligt inställd till förslaget i allmänhet, men har ställt sig tveksam till den del av förslaget, som gäller bidrag till skogsvårdsstyrelserna för att viss personal skall kunna resa till Stockholm och vara med om festen. Statskontoret har över huvud taget varit kritiskt till hela tanken. Framför allt ställer sig statskontoret avvisande till förslaget om resebidrag. »Med hänsyn till konsekvenserna motsätter sig statskontoret där emot bestämt, att statsbidrag lämnas till personalens resekostnader», skriver statskontoret i sitt remissvar.

I vår reservation har vi med anledning av detta avvisande remissvar yrkat att anslaget till jubileet skall beräknas till endast 60 000 kronor och de 40 000 kronor, som skulle användas till resekostnader, följaktligen skall utgå.

Herr talman! Jag ber att få yrka bi-

fall till den reservation som är fogad till denna punkt i utskottsutlåtandet.

Herr **TJÄLLGREN** (bf):

Herr talman! När jag hörde att herrar Eskilsson och Agerberg reserverade sig på denna punkt, blev jag, det måste jag säga, något överraskad. Om vi ser närmare på vad förslaget egentligen är avsett för, alltså det förslag som Kungl. Maj:t har begärt på 100 000 kronor, så gäller det, enligt min uppfattning, ett synnerligen behjärtansvärt ändamål. Nu kommer ett par ledamöter av högerpartiet och motionerar om att detta anslag skall prutas ifrån 100 000 kronor, som har föreslagits av Kungl. Maj:t, till 60 000 kronor. Jag tror inte att det skulle vara rättvist mot alla befattningshavare inom skogsvårdsstyrelsen att följa motionärerna i detta fall. Jag vågar påstå att sedan skogsvårdsstyrelsernas tillkomst har en hel del utträttats i våra skogar till fromma inte bara för skogsägarna utan — det må jag säga — för hela landet. Nu när skogsvårdsstyrelserna har funnits till i 50 år och man vill ha ett jubileum, är det väl på sin plats att alla befattningshavare som är i tillfälle därtill skall få komma med, och jag menar då även de lägre tjänstemännen. Skall man stanna för det anslag, som motionärerna föreslår, skulle kanske inte ens våra länsstogvaktare få komma med. Vore det riktigt? De högre tjänstemännen kan alltid klara en resa till Stockholm i alla fall.

Jag tror alltså att det är nödvändigt, om det skall bli någon mening med jubileet, att man inte har alltför litet pengar till förfogande. Säkerligen är det en ganska lämplig summa, som Kungl. Maj:t här har föreslagit.

Jag vill verkligen vädja till herr Eskilsson, som jag tror mig känna ganska väl, att han inte vidhåller sitt yrkande. Jag tror att det skulle väcka uppseende inte bara, som nu har skett, i utskottet och riksdagen utan i hela landet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Anslag till kostnaderna för skogsvårdsstyrelsernas 50-årsjubileum

Herr ESKILSSON (h):

Herr talman! Jag ber att i anledning av vad herr Tjällgren nu sagt få betona, att jag inte på något vis har undervärderat det arbete som skogsvårdsstyrelserna utfört i vårt land under de gångna 50 åren. Jag är lika väl som herr Tjällgren medveten om att de har utfört ett i mycket hög grad gagnande arbete vilket vi alla, som kommit i åtnjutande av hjälp från skogsvårdsstyrelsernas sida, vill vitsorda och är eniga om. Men därifrån och till att bevilja ett statsbidrag för resor till ett jubileum här i Stockholm är steget ganska långt.

Jag var, liksom herr Tjällgren, med när skogsveckan öppnades i förra veckan i Konserthuset. Jag har här i min hand ett program för skogsveckan, och om vi studerar det programmet kan vi se, att de befattningshavare som herr Tjällgren särskilt ömmat för var representerade vid skogsveckan genom sina organisationer. Bland deltagarna i skogsveckans förhandlingar och sammankomster var det gott om representanter just för de lägre befattningshavare, som det här gäller. I vår tid saknas sannoligen inte möjligheter för folk att resa, även om det inte sker på statens bekostnad.

Herr talman! Trots herr Tjällgrens vädjan vidhåller jag mitt förslag om bifall till reservationen.

Herr HANSSON (fp):

Herr talman! Det är ett par tillrättalägganden jag vill göra med anledning av vad herr Eskilsson sagt. Anslag är begärt med 120 000 men har nedprutats med 20 000, och prutningen går ut över just reseersättningarna. Skogsvårdsstyrelsernas förtroenderåd har haft den synpunkten, att när det firas ett 50-årsjubileum skall inte enbart tjänstemännen i högre grader få vara med, utan man har syftat till att även de gamla trotjänarna ute på fältet, i de norrländska skogsbygderna liksom i sydligare bygder, alltså förmän, skogsarbetare och lägre kontorspersonal, också skall få vara med vid detta jubileumsfirande. Det

är därför som reseersättning har kommit i fråga. Det gäller bara grupper, inte traktamenten eller någonting sådant. Jag tror det är fullt berättigat att komma med ett sådant krav inför ett 50-årsjubileum. Och jag kanske skulle vilja tillägga, att mig förefaller det inte mera omotiverat att fira detta jubileum på Skansen än att fira t. ex. »Bondens dag» på Skansen.

Sedan vill jag tillägga, att detta anslag har granskats av jordbruksministern och av finansministern. Jag tror att de rätt kan bedöma vad som är skäligt. Det hade givetvis varit lätt att dölja detta reseanslag under skogsvårdsstyrelsernas omkostnader, men nog är det hederligare att det läggs fram öppet. Av rent praktiska skäl, är det dessutom lämpligare med ett gemensamt anslag, då kostnaderna blir väsentligt lägre för stockholm, sörmlänningar, västmanlänningar m. fl. som har lätt att komma till Stockholm, än för de avlägsnare länens representanter.

Herr ESKILSSON (h):

Herr talman! Med anledning av herr Hanssons »beriktigande» av mina uppgifter ber jag få påpeka, att reseanslaget är upptaget till 40 000 kronor i den tablå som står på s. 140 i jordbruksutskottets utlåtande, där slutsumman är 120 000 kronor. Alltså måste det vara på andra områden som nedprutningen skett.

Dessutom tycker jag att parallellen med »Bondens dag» på Skansen inte var riktigt hållbar. Till »Bondens dag» på Skansen, liksom till alla andra dagar som firas där, får deltagarna resa på egen bekostnad utan statsbidrag.

Det är ingenting som hindrar att ett sådant här beslut kan få de allvarliga konsekvenser, som statskontoret befarat.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på anta-

gande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Eskilsson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 1 punkten 212, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Eskilsson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befundo vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 80;

Nej — 36.

Därjämte hade 13 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 213—218

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 219

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande jordbruksutskottets utlåtande nr 7, med anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar om anslag till kapitalinvesteringar, såvitt avser jordbruksärenden, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1

Anslag till tjänstebostäder för domänverket

I enlighet med Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda förslag hade utskottet i förevarande punkt hemställt, att riksdagen måtte till Tjänstebostäder för domänverket för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 700 000 kronor.

Reservation hade anmälts av herr *Hansson*, som dock ej antytt sin mening.

Herr HANSSON (fp):

Herr talman! I höstas hade vi här i kammaren en debatt om bostadsbidragen till domänverkets skogsarbetare. Herr Jansson i Hällefors och jag fann då anledning att av flera skäl påyrka bättre stöd åt domänstyrelsens strävanden att säkra sin arbetskraftsrekrytering och ge skogsarbetarna tryggare anställning. Den fråga det nu gäller, anslag för inköp eller uppförande av tjänstebostäder för domänverkets befattningshavare i sådana fall då dylika bostäder icke kan anskaffas på annat sätt, är närbesläktad med frågan från i höstas och är värd en stunds uppmärksamhet från kammarens sida, även om tiden börjar bli sen.

Den radikala nedskärning av domänstyrelsens anslagsäskanden för tjänstebostäder, som skett under en lång följd av år, har bringat tjänstemännens bostadsfråga i ett mycket prekärt läge. Svåra driftstörningar och ökade förvaltningskostnader har därigenom uppstått. Många tjänstemän, huvudsakligen kronojägare, nödgas enligt uppgift bo i bostäder, som är väsentligt underlägsna dem, vilka innehavas av skogsarbetare. I vissa fall nödgas styrelsen tvinga tjänstemännen att söka sig till bostäder utanför tjänsteområdet eller dess centrala delar, vilket medför ökade resekostnader och allmänna olägenheter ur tjänstesynpunkt. I många fall har domänstyrelsen — för att över huvud taget möjliggöra befattningshavarnas tjänsteutövning på respektive orter — nödgats tills vidare ordna bostadsfrå-

Anslag till tjänstebostäder för domänverket

gan genom att inrymma tjänstemännen i baracker eller, vilket kanske är det allvarligaste, i bostäder som uppförts för arbetare. Detta senare förfarande är givetvis till betydande förfång för arbetskraftsförsörjningen, då såsom framgick av debatten i höstas bristen på skogsarbetarbostäder inom domänverket är stor. Bristen på medel till tjänstebostäder har dessutom tvingat styrelsen att för detta ändamål utnyttja medel, som anvisats för andra förvaltningsuppgifter, vilket ju är beklagligt.

Frånsett de tre första efterkrigsåren har riksdagen enligt Kungl. Maj:ts förslag beviljat domänstyrelsen endast en obetydlig del av de anslag, som styrelsen har äskat för nyanskaffning av tjänstebostäder. Jag skall be att få anföra ett par belysande exempel.

För budgetåret 1948/49 beräknade överjägmästarna behovet till 612 000 kronor. Domänstyrelsen prutade till 400 000 kronor. Riksdagen beviljade på Kungl. Maj:ts förslag 150 000 kronor, alltså en fjärdedel av vad överjägmästarna föreslagit och ungefär en tredjedel av vad domänstyrelsen äskat. För budgetåret 1951/52 föreslog överjägmästarna 1,4 miljoner kronor. Domänstyrelsen prutade till 550 000 kronor, och riksdagen beviljade på Kungl. Maj:ts förslag 200 000 kronor. För innevarande budgetår har, om jag inräknar tilläggsstaten, överjägmästarna beräknat behovet till 3,1 miljoner kronor. Domänstyrelsen prutade till 2,7 miljoner. Riksdagen beviljade 700 000 kronor.

Domänstyrelsen har i sina statförslag de senaste åren lämnat utförliga redogörelser för de omständigheter, som lett till att bostadsfrågan för tjänstemännen numera i större utsträckning än förr måste lösas genom anskaffning av bostäder i verkets regi. De svårigheter att anskaffa hyresbostad, vilka de senaste åren förelegat för alla, som är hänvisade till dylika bostäder, framträder särskilt starkt för sådan domänverkspersonal, som med hänsyn till tjänsteutövningen måste placeras på ort, där byggelsen över huvud taget är mycket ringa. Styrelsen har också med anknyt-

ning härtill framhållit, att bostadsanskaffning i verkets regi så gott som uteslutande planeras för befattningshavare, som bör vara placerade på sådan mindre ort, där bostad inte står att uppbringa och där inte heller sådan byggnadsverksamhet, som kan medföra tillgång till hyresbostad, är att påräkna inom rimlig tid.

Särskilt i Norrland men även i vissa delar av landet i övrigt är domänverkets skogar belägna i trakter med endast smärre samhällen utan hyresmarknad. Det kan då inte undvikas att en mycket stor del av personalen, särskilt i fråga om kronojägarna, måste anvisas att bo på plats, där dylik marknad inte finns. Behovet av tjänstebostad på sådan plats framträder numera ofta vid pensionering av befattningshavare, som sedan lång tid tillbaka innehåft egen eller förhyrd bostad och som bibehåller denna efter pensioneringen. Vidare måste ofta befintliga äldre tjänstebostäder, som med hänsyn till utförande, tillstånd och erslig belägenhet inte fyller tidens krav, ersättas med annan bättre belägen bostad.

Jag tror därför att jag med fullt fog vågar säga, att Kungl. Maj:t till kommande år bör allvarligt överväga om inte denna fråga — lika väl som anslaget till skogsarbetarbostäder, om vilket jag under de senaste dagarna hört glädjande rykten — bör behandlas betydligt mera välvilligt än hittills. Det gäller dock i allmänhet folk som är placerade på gränsen till ödemarken och som redan av den anledningen inte får bibringas känslan av att de är förbisedda.

Till detta, herr talman, skulle jag vilja foga en liten privat uttalande och ställa en fråga, som jag kanske kan få ett svar på. Varför skall anslaget till domänstyrelsens bostäder utgå av skattemedel? Sedan detta investeringsanslag infördes 1945/46 utgör de beviljade beloppen bara ungefär 7 procent av domänverkets under samma tid sammanlagda beviljade investeringsanslag. Återstoden har utgått från domänfondens driftsmedel. Vore det inte riktigare att även medel till tjänstebostäder togs från domänfon-

Anslag till fiskerilånefonden

dens driftsmedel? Jag kan inte finna annat. Jag tycker att hela bokföringen och överblicken över domänverkets verksamhet skulle bli mycket redigare, om alla investeringar fick täckas av verkets egna driftsmedel.

Det är möjligt att det finns en förklaring till den nuvarande ordningen, men jag har inte lyckats upptäcka den. Jag tycker nog att det är oegentligt att skattemedel tas i anspråk för dessa ändamål, allra helst som värdet å bostäderna omedelbart avskrivs. Finge anslagen tas från domänfondens driftsmedel skulle detta, såvitt jag förstår, icke bara innebära en naturlig finansieringsväg utan även vara en förenkling. Anslagen till tjänstebostäder skulle då inte behöva underställas riksdagens prövning.

Herr talman! Med min blanka reservation har jag avsett att få göra dessa påpekanden. Det skulle glädja mig om statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet funne skäl att överväga, för det första om inte ifrågavarande investeringar rätteligen borde bestridas av domänverkets driftsmedel, och för det andra om inte nedskärningen av domänstyrelsens anslagsäskanden för tjänstebostäder har varit så radikal under senare år, att allvarliga återverkningar på domänverkets drift är att befara.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, bifölls vad utskottet i den nu föredragna punkten hemställt.

Punkterna 2—13

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 14***Anslag till fiskerilånefonden**

Kungl. Maj:t hade föreslagit riksdagen att till fiskerilånefonden för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kronor.

Kungl. Maj:ts förslag innebar, att det belopp, som finge av Kungl. Maj:t årligen disponeras såsom lån från fonden, skulle för nästa budgetår fastställas till 2 000 000 kronor.

I detta sammanhang hade utskottet behandlat följande inom riksdagen väckta, till utskottet hänvisade motioner, nämligen motionen I: 196 av herr *Hällgren* m. fl. och motionen II: 106 av herr *Johansson* i Öckerö m. fl.

I dessa motioner hade hemställts, att riksdagen måtte besluta dels att det belopp, som av Kungl. Maj:t under budgetåret 1955/56 finge disponeras såsom lån från fiskerilånefonden, skulle utgöra minst 3 000 000 kronor, dels såsom kapitaltillskott till fiskerilånefonden för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 1 600 000 kronor.

Utskottet hade i den nu ifrågavarande punkten av angivna orsaker hemställt, att riksdagen måtte

1) med anledning av motionerna I: 196 och II: 106, såvitt nu vore i fråga, medgiva att tills vidare från och med budgetåret 1955/56 ett belopp av 2 600 000 kronor finge av Kungl. Maj:t årligen disponeras för lån från fiskerilånefonden; samt

2) med anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna I: 196 och II: 106 i övrigt till Fiskerilånefonden för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 1 200 000 kronor.

Reservation hade avgivits av herrar *Anderberg*, *Lage Svedberg*, *Jon Jonsson*, *Mossberger*, *Gustafson* i Dädesjö, *Andersson* i Hyssna och *Jonsson* i Strömsund, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

1) avslå motionerna I: 196 och II: 106, såvitt däri yrkats, att det belopp, som av Kungl. Maj:t årligen finge disponeras för lån från fiskerilånefonden, skulle höjas till 3 000 000 kronor; samt

2) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 196 och II: 106 i övrigt till Fiskerilånefonden för budgetåret 1955/56 anvisa ett investeringsanslag av 600 000 kronor.

Anslag till fiskerilånefonden

Herr **ANDERBERG** (s):

Herr talman! Förra onsdagen hade vi en lång debatt i ett likartat ärende. Det gällde då ett par motioner om att riksdagen på tilläggsstat för budgetåret 1954/55 skulle anvisa ett investeringsanslag på 1 miljon kronor till fiskerilånefonden. Det blev en ganska lång diskussion, och från båda sidor framförde man sina synpunkter. Det anfördes skäl både för och emot. Vi har väl knappast anledning att i dag, en vecka senare, ta upp samma debatt. Kammarens ledamöter håller mig säkert räkning för om jag inskränker mig till att yrka bifall till den reservation, som är fogad vid denna punkt i utskottets utlåtande.

Jag yrkar således, herr talman, bifall till reservationen vid punkt 14. Det innebär avslag på motionerna och bifall till vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Jag inskränker mig alltså, herr talman, till detta och ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr **HÄLLGREN** (s):

Herr talman! Jag skall inte heller, såvitt jag kan undvika det, upprepa vad som sades i den tidigare debatten om anslag till fiskerilånefonden och som då gällde ett tilläggsanslag till fonden för *innevarande* budgetår. Nu gäller det ett anslag för *nästkommande* budgetår.

I motionerna yrkas, att det belopp som av Kungl. Maj:t må disponeras som lån från fiskerilånefonden skall sättas till 3 miljoner kronor. I reservationen yrkas avslag på motionerna. Utskottet har emellertid inte tillstyrkt motionerna utan föreslagit att beloppet skall sättas till endast 2,6 miljoner kronor, vilket innebär en höjning med 600 000 kronor jämfört med vad Kungl. Maj:t begärt. Jag skall inte yrka bifall till motionerna utan till utskottets förslag, ehuru jag anser att fonden hade bort tillföras ett större belopp. Följaktligen behöver vi här inte heller diskutera yrkandet i motionerna.

Jag tycker nog för övrigt, att reservanternas är mer konungsliga än Konungen själv. Departementschefen har

inte ansett sig kunna tillstyrka en höjning av beloppet utan begärt att det skall fastställas till 2 miljoner kronor som maximum. Reservanternas ordar om »den starka begränsning av investeringarna, som måste iakttagas i nuvarande läge» o. s. v.

Då vi nyligen här i kammaren diskuterade investeringsavgiften ansåg bevillningsutskottets talesman, att investeringsavgiften inte skulle ha någon betydelse för mindre fartyg, eftersom fartyg som levererades i januari eller som beställdes i år för leverans nästa år inte drabbas av investeringsavgift. Precis samma resonemang gäller för fiskefartygen. Det anslag, som vi nu behandlar, gäller emellertid inte bara senare hälften av innevarande kalenderår, utan det omfattar även hälften av nästkommande kalenderår. Praxis är att ansökningarna om lån för fonden inkommer till fiskeristyrelsen i december månad för att sedan behandlas där. Lånen utbetalas under påföljande år, således i detta fall under 1956.

Med de allmänna synpunkter som jag har på fiskerinäringen anser jag att vi i största möjliga utsträckning bör söka bevara kustbefolkningen vid sin näring. Ur kustbefolkningen rekryteras nämligen på ett naturligt sätt lämpligt manskap till handelssjöfarten och marinen. Jag har också vid resor längs kusten från Svinesund i väster till Torne älv i norr kommit till den uppfattningen, att både syd- och ostkusten har ett båtmaterial, som behöver förbättras. Jag skall emellertid inte ingå vidare på den frågan. Vad jag här hävdar är den uppfattning jag har kommit till efter undersökning av förhållandena längs kusterna och med den kännedom jag har om fiskerinäringen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet **HJALMAR NILSON**:

Herr talman! Med hänsyn till att såväl utskottets talesman som reservanternas företrädare har försökt undvika att upprepa vad som anfördes i denna debatt

Anslag till fiskerilånefonden

för ett par veckor sedan, skall jag också försöka göra det.

De skäl, som vid den tidigare behandlingen av denna fråga anfördes från departementets sida, är alltså lika giltiga som de var den gången. Utskottets förslag innebär ett sönderrivande av den ram för utgifterna, som vi eftersträvar att hålla. Jag kan vara överens med herr Hällgren om att många båtar behöver förbättras och att det behövs nyanskaffning av båtar. Men jag tror inte att denna nyanskaffning nödvändigtvis behöver ske under detta budgetår. Jag har i stället den uppfattningen — och det är det nya skäl, som jag här skulle vilja framföra — att om investeringsavgiften kommer att verka på samma sätt när det gäller fiskebåtsanskaffningen som den otvivelaktigt verkar på andra områden, torde fiskebåtsanskaffningen också komma att minska ganska betydligt under budgetåret 1955/56, som det här är fråga om. Därmed torde också anspråken på fonden under nästa budgetår sannolikt komma att bli av betydligt mindre omfattning än de varit under innevarande budgetår.

Jag tror alltså att det finns ännu större skäl att följa reservanternas och Kungl. Maj:ts förslag denna gång än när ett liknande beslut fattades för ett par veckor sedan, då även fullt klara skäl för det av regeringen begärda anslaget förelåg.

Herr NILSSON, BROR, (bf):

Herr talman! Jag vill inte heller ta upp den diskussion vi förde för bara någon vecka sedan, i synnerhet inte sedan herr Hällgren framfört en del av de synpunkter som motionärerna gjort sig till tolk för.

Jag känner endast ett behov att gentemot talet om investeringsbegränsning framhålla, att det knappast kan vara rimligt och riktigt att anlägga de synpunkter, som man i sådana fall annars kan göra, när det gäller så allvarliga frågor som huruvida en sjunken båt skall ersättas eller en dålig båt bytas ut mot en ny. De vanliga investeringssyn-

punkterna kan göras gällande, om vederbörande har möjlighet att välja år för utvidgningen av sin rörelse. Men en fiskare är ofta i den situationen, att han inte kan välja om han skall köpa ny båt eller bygga om sin gamla i år eller nästa år eller något annat år, utan han måste göra något när hans båt sjunker eller blir alltför dålig för att användas.

Därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr statsrådet HJALMAR NILSON:

Herr talman! När denna fråga diskuterades förra gången, hyste jag full respekt för den argumentering som byggde på behovet av ersättningsanskaffning för förlista fiskebåtar. Men jag trodde inte att den motiveringen skulle åberopas vid varje tillfälle denna fråga diskuteras, och jag anser att den motivering inte alls har samma vikt och betydelse i dag som den möjligen kunde ha förra gången.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen i enlighet med de yrkanden, som därunder framkommit, gjorde propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu förevarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Anderberg* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad jordbruksutskottet hemställt i sitt utlåtande nr 7 punkten 14, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag som innefattas i den vid punkten avgivna reservationen.

Anslag till fiskerilånefonden

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo upplästs, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Anderberg* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 60;
Nej — 61.

Därjämte hade 6 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkterna 15—20

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 21

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets memorial nr 8, med anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om ökad medelsanvisning för budgetåret 1954/55 till fiskerilånefonden, godkändes den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen.

Anmälades och godkändes tredje lagutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 127, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring i folkbokföringsförordningen den 28 juni 1946 (nr 469).

Anmälades bevillningsutskottets förslag till riksdagens skrivelse, nr 131, till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ändring av vissa postavgifter.

Skrivelseförslaget godkändes under förutsättning att utskottets hemställan i betänkande nr 19 bifölles även av andra kammaren.

Anmälades och bordlades följande till kammaren överlämnade kungl. propositioner:

nr 141, angående anslag för budgetåret 1955/56 till Bidrag till sjukkassor m. m.; och

nr 143, angående bostadslån till domänverkets fast anställda arbetare.

Anmälades och bordlades följande under sammanträdet till herr talmannen avlämnade motioner:

nr 418, av herr *Domö* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa avlönings- m. fl. anslag under riksstatens fjärde huvudtitel för budgetåret 1955/56 m. m.;

nr 419, av herr *Lindahl*, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående hörselvärdens organisation m. m.;

nr 420, av herr *Anderberg* m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa frågor rörande tjänstebostäderna för folkskolans lärare; och

nr 421, av herr *Svensson, Axel*, m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 100, med förslag till lag om ändring i kommunalskattelagen den 28 september 1928 (nr 370), m. m.

Herr ANDRE VICE TALMANNEN erhöll på begäran ordet och yttrade:

Herr talman! Med hänsyn till omfattningen av det ärende, som avses i Kungl. Maj:ts proposition nr 111, angående högertrafikfrågan, hemställer jag, att kammaren måtte medgiva, att tiden för avgivande av motioner i anledning av nämnda kungl. proposition utsträcker till det sammanträde som infaller näst efter 15 dagar från det propositionen kom kammaren till handa.

Denna hemställan bifölls.

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 18.14

In fidem
Per Bergsten